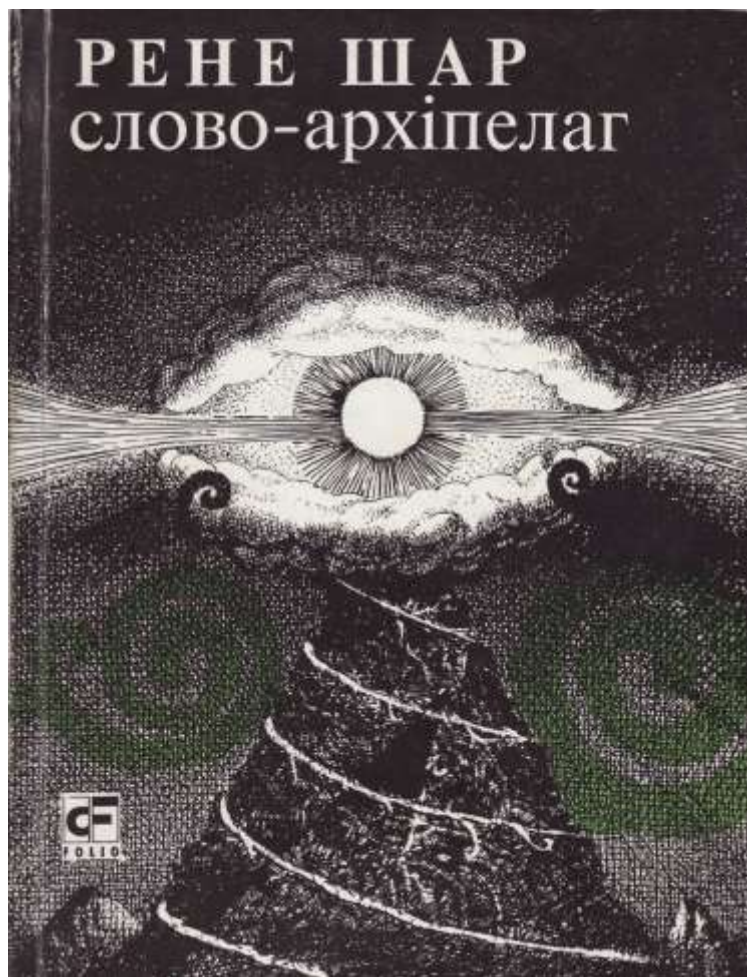
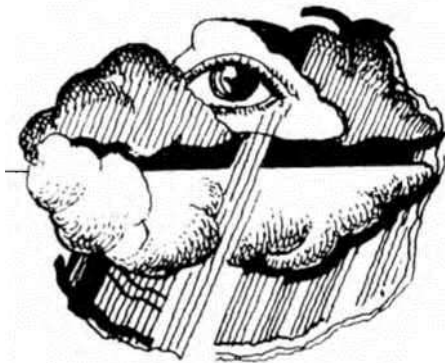

РЕНЕ ШАР
слово-архіпелаг

CF
FOLIO

RENÉ CHAR

LA PAROLE EN ARCHIPEL

РЕНЕ ШАР

слово-архіпелаг
ПЕРЕКЛАД З ФРАНЦУЗЬКОЇ

Харків «ФОЛІО» 1994

ББК 84.4ФРА LLI25

Перекладено за виданням:

Char René. Œuvres complètes . —Paris : Gallimard, 1983

Переклад з французької

Упорядник *Олег Жупанський*

Редактор *Олександр Мокровольський*

Художник-оформлювач *Олександр Друганов*

ШарР.

Ш25 Слово-архіпелаг. Поезії. Пер. з фр. /Упоряд. О. Жупанський;

Худож.-оформлювач О. Друганов. — Харків, «Фоліо», 1994.- 288 с.

ISBN 5-7150-0259-1

Гене Шар — один із найбільших французьких поетів ХХ сторіччя. Його поезія позначена надзвичайно ущільненою метафорикою, тож не дарма критики називають митця «герметистом». «Образи Шара поєднали міць тверді й мінливість течії, товщу буденного й мерехтіння ілюзорного» (М. Бланшо). За влучним висловом Сен-Жон Перса, Р. Шар — це будівничий, «що зводить будівлі на блискавиці».

До цього видання ввійшли кращі твори з усіх прижиттєвих збірок поета. Окремою книжкою вірші Р. Шара на Україні видаються вперше.

4703010100-139

Ш----- „ .----- Без оголош.

94

ISBN 5-7150-0259-1

ББК 84.4ФРА

© Éditions Gallimard, 1983

© О. Жупанський, упорядкування, 1994

© О. Жупанський, Р. Осадчук, Г. Кочур, С. Кононенко, В. Ткаченко, переклад українською мовою, 1994.

© О. Друганов, художнє оформлення, 1994

Із збірки «МОЛОТ БЕЗ МАЙСТРА» (1934)

СМОЛОСКИП МАРНОТРАТЦЯ

Спалені обори карантинном
Хмаро ти вперед пливи
Хмаро опору
Хмаро печер
Поводирю Гіпноса.

ПРАВДА ТРИВАЄ

Винахідник унтер-офіцерської нашивки
Смикає за мотузку сум'яття
Глиб міряють
Ув обрисах зворушливих стегна
Німотна кров що визволяє
Повертає стрілки назад
Підносить кохання і йому довіряє.

МОЖЛИВЕ

Коли вже він допевнивсь того
То видобув із горла Слово
Воно бавилося на ілюстрованих журналах за чотири су
Він говорив як забивають
Хижака
Чи жалість
Його пальці торкнулися іншого берега
Але небо перекинулось
Так раптово
Що орлу на вершині гори
Голову відтяло.

СТРИЖІЙ ДЕРЕВ ВИСТРИГ ТИРЕ

За те що сонце оберталось в павича на стінах
Замість на дереві помандрувати верхи.

МОГУТНІ МЕТЕОРИ

У лісі чути як черв'як згоряє
Як лялечку до світла повертає
Розродження його природне
Люди — голодні
На дичину таємну на знаряддя люте
Вставайте звірі на забій
Щоб сонце здобути.

ПЕРЕКИНЧИКИ

Готова кров до волі
А на кружганку аероліт
Дихає мов рослина
Сам дух міцного замку
Це ж підйомний міст.

І ЗАЛІЗНА МАСКА

Не втримає того хто рветься до свого секретного шалу
Без дипломатії.

СУВОРИЙ УРОК

Стався здухвинний стрибок
Принадність полишає мрії
Коханець скупаний у ніжності — мертвий важіль
Турніри інфантильні
Поринають у бруду панування
Перемикають дихання
Було повітря материнське
Коріння розросталося
Мало хто
Світанку доторкнувшись
Щонайкраще
Любов утворить у пекельній зірці
Із крові зрозумілої одвіку.

ЧУДОВА СПОРУДА І ПЕРЕДЧУТТЯ

Я чую піді мною море
А понад головою мертві хвилі
Дитя і для дозвілля дикий мол
Людина штучне марево
Чисті очі по лісах
Ридаючи шукають голови-оселі.

ШАЛЕНА ТРОЯНДА

Око в шалі німотні дзеркала
Що ближче я то я далі
Буй у просвітку
Голова супроти голови забути все
Аж до удару плечем прямо в серце
Шалена троянда
Коханці нікчемні й величні.

ОСЬ

Ось пам'яті пірат
Випари малих калюж
Білизняний дим довкруз
Рожева зірка й ружа біла
О, вишукані пестоці, о губ марнота!

ЛЮБОВ

Бути
Першим хто трапиться.

ДВІЙНИК

Звіре
Камінням здери
Хутро моє пелехате

Людино
Я не зважусь торкнутись
Каміння що схоже на тебе

Звіре
Дери пазурами
Моя плоть задубіла кора

Людино
Я боюся вогню
Бо скрізь він з тобою

Звіре
Говориш ти
Ніби людина

Звільнись від омани
Не дійду я до краю твого убозтва.

ЗУБЧАСТЕ

Купальнице забудь мене у морі
Яке знетямлює і угамовує юрбу.

ЛЕГЕНІ

Поява вогнепальної зброї
Пізнання утроби.

ФАТАЛЬНИЙ СОН

Звірі на носі корабля окреслюють обличчя жінки, яку я кохав. У затишку повік всихають гірські трави. Моя пам'ять послухом полює ту мить, коли вона вірила в досвід найбезнадійніших мрій, тоді як на відстані її дзеркал плине течія неподатливої води.

А думка праху?

ПОЕТИ

Журба невігластва в пляшковім мороці
Тривога непомітна стельмахів
У глибинах твані розсипище монет

У колоді ковадла
Живе самотній пост
Величезна грабарка трясовини.

НЕСАМОВИТИЙ РЕМІСНИК

Червоний повіз біля поліцейського відділка

І труп у «воронку»

І волосся ріллі збите підковами

Та голова на кінчику ножа ввижається мені Перу

СПІВУЧІ СОНЦЯ

Дивовижні зникнення
Непередбачені події
Трохи завеликі біди
Всілякі катастрофи
Катаклізми з повеннями й пожежами
Самогубство дорівнює злочину
Виродки затяті
Котрі запинають голову фартухом ковалевим
Найбільші у світі невігласи
Ті що опускають домовину з матір'ю на дно
 колодязя

Мізки неосвічені
Мізки нерозумні
Ті що зимують у лікарні і чия роздєрта білизна
ще п'янить

Рожа в'язниць
Кропива в'язниць
Помур в'язниць
Самотниця руїн годувальниця
Мовчуни несусвітні
Ті що очищають від шумовиння підземний світ
Шалені коханці
Палкі смолоскипи
Частування колоска
Промовлять лагідним теплом довкола хижих
бальзамувальників праці.

ТИ РОЗПЛЮЩУЄШ ОЧІ...

Ти розплющуєш очі на недосяжний кар'єр вохри
Ти п'єш через рогатину підземну воду
Ти ніби зачарований листок у просторі
До якого наближається невидимий змій
О моя прозора наперстянко!

РОЗКІШ

Орел бачить як дедалі більше стираються сліди
захололої пам'яті
Обшир самоти робить ледь видимою жертву що втікає
Через усі землі
Де ти вбиваєш де тебе вбивають знічев'я
Жертву невідчутну
Невиразну
По цей бік бажання і по той бік смерті

Напахмучений мрійник у гамівній сорочці
Оточений дочасними знаряддями
Фігури що виникають і тут-таки зникають
Їхній колообіг святкує апофеоз життя що хиріє
Поступове зникнення прилизаних частин
Спадання потоків у мокрих могилах
Піт і хвороби провісники верховного вогню
Зрештою Всесвіт із його атлетичними грудьми
Річковий некрополь
Після потопу водошукачі

Цей фанатик хмар
Володіє надприродною снагою
На значних віддалях міняє
Звичні краєвиди
Розламає спресовану гармонію
Родить невпізнаними похмурі місцини
Наступного дня по шукницьких злочинах
Для того щоб первісне сумління
Перекривалось очисним сповзанням ґрунту.

ЗАХОЛОЛІ МЕТАЛИ

Мандрівець сутінок
У твоїх садах
Жила блискавиці
Зникає під землею
Золотом нічним

Мешканець обширів дозрілих для кохання
Мідянка заступів зараз розквітне

Визволитель кола
Оборонець нелюдських потоків
Після кременю гіпс
Голова віддалена похмура
Крихітна на своїй матриці холодній
Ця голова нічого не варта
Залізна рука її розоре
Камінь її розтрощує на друзки
Багнюка засмоктує Озеро потопляє
Набій динаміту розпорошує
Ця голова нічого не варта
Окалина її роз'їдає
Злочин шанує
Монумент споганює
Маячіння видає
Ганьба кличе
Міст перетинає
Пам'ять відкидає

Незбагнений сон
Оспале дерево на моїх грудях
Щоб відвернути багряні джерел
Чи довго ж іти мені за тобою
В твоєму зростанні одвічному?

ЛАНЦЮГ

Велике багаття шлюбів
Під гвинтовим небом краху
Це зима в прогнилому човні
Кремезні подорожні тендітних жінок
Смертні лежа покриті корою
У вільних глибинах землі
Брами розправляють нові крила
Рілля розпромінюючись обожує вологих
зцілителів
На соломі фаталістів
Шумовиння небесного світила розчервоніло
струменіє
Немає незамінної відсутності.

ТІЙ ЯКА ЖИТИМЕЗАВТРА

Через великий лаз у мурі
Я тебе прийняв сподіянну по обітниці руками зими

Споглядав як ти перетинаєш піщані кільця
лат

Мов покоління меланхоліків залу для ігор

На сланцевій траві
На вигорілій траві
На пожухлій навіки траві
Поза якою схожість опіків з їхньою
фатальністю ніколи не є довершеною
Кохаймося.

СПОСТЕРІГАЧІ І МРІЙНИКИ

Перед навалою кочовиків
Спокусники запалюють нафтові стовпи
Щоб драматизувати врожаї

Завтра розпочнуться поетичні роботи
Що їм передує цикл добровільної смерті
Царство мороку затопило розум — діамант
у копальні

Закохані матері меценатів останнього подиху
Палкі матері
Все глибше занурюються в масивне серце
Над вами линутиме безконечний дроз папороті
напахчених стегон

Вас здобудуть
Ви поринете в сон

У вікнах річок сдині
Великі обличчя просвітлені
Марять: ніщо нетлінне
На їхньому хижому краєвиді.

РІВНИНА

О Величносте ви споглядаєте
Обвалище реготунів довкола чану смоли
Вічність
То зятятий коханий відсвіт вашого тіла
В хаосі виразності
Я вас звільнив
Від вистави несмаку всесвітніх присудів
Північна розколина породжує мрії
Ось сфінкса пророче крило вкутане габою плину.

ЗІТКНЕННЯ

У самому осередді вселенських скелі й піску води й
вогню криків і тиші
Бездоганна як золото
Міцно збита вистава прицвяхованої Краси
Шантаж

Зовні
Земля відкривається
Людину вбито
Обрій закривається

Поняття незалежності підсолоджує кровопивцям
смак крові пригноблених
Нероби вилискують вогнями багаття
Це перетворення гармонійних багатств
Голос носіїв амулетів: «У сутінках
Тоді коли риби впливають косяками
На поверхню моря подихати
Неодмінно
Рука з п'ятьма гачками
Божиста рука
Зриває плід солі»

Гіпотетичний читач
Моя бездіяльна довірена особа
Яка перейнялася моїм сум'яттям
Коли заступ відмовився вгризатися в льон
Коли б то могло марево водопоїв на мапах пустель
Збільшити твоє бажання піти у відпустку
Живі розповідають мертвим про рятувальну медицину
стрільця випадку в колесі здорового глузду
Міцні армії розріджені внаслідок хімії
птахів
Зовсім не жадібні очі обіймають водночас
довкілля і багатства острова
Податлива рослина на твердому ґрунті

Та ось поступ

Світи в переростанні належать хижим
поетам

Смертоносні розваги у мрійників котрі їх уявляють

В основі духу дрімає розчарування

В час молодого тіла

Щоб бачити зростання

Плоть пружна й ніжна

Понад барвами

Через кристали негнучких сумлінь

В узголов'ї марного шаленства

У палкості кохання

Коли воно пройде перед сонцем

Можливо останній юродивий втілить світло.

ІСТОРИЧКА

Та котра лле золото із рогу достатку
Котра розриває сім'я
Живиться на полюсах
Спочиває у вогні земному

Вираз страху на обличчі каменяра
Що кинувся в негашене вапно
Що задихнувся на очах у якоїсь жінки
— Її спина у животрепетних прожилках
Її губи потоки
Її втіха велична
Все що в судамах цурається єдності
світу
Із вивільненої маси через просту довершеність дитини
І покладається на нас із усією швидкістю
На тих котрі не змішують вчинки нинішні
й вчинки минулі
Котрі не вміють бажати благаючи
Досягати вдаючи
Котрі бачать ніч замість плеча спочиванки
Світанок у розпукуванні втіхи

У небі байдужого життя
Черлений птах металів
Сторожко летить оздоблювати буття
Спогад про кохання знову мовчки повертає собі
Серед праху.

КОХАННЯ, ДЕ САДЕ, НАРЕШТІ ВРЯТОВАНЕ ВІД БРУДУ
НЕБА, ЦІЄЇ СПАДЩИНИ ВИСТАЧИТЬ, ЩОБ ЛЮДЯМ
ПЕРЕЖИТИ ГОЛОД

Чиста кров викрадена з розарію
Уражена душа у свічці
Такий соковитий улесливий волос
Втрачений нюх поблизу гнізда насолод
Кличе бажання далекі
Володіння троянди роздягненої
Як мороз під чорною водою жаби згубний сон.

КАТ САМОТИ

Кроки подаленіли мандрівець наклав на себе руки
На циферблат наслідування
Маятник кинув свій тягар віддзеркаленого граніту

СХИЛ

Викличмо дива в забутті рятівному
Відважному
Хай цідяться крізь сито тіла в які
 ми були залюблсні
Покиньмо ці межі талану брудніші за води
Шляхетність листя
Тепер коли зменшується важливість прикладу
Що за шибка постала в сльозах яка
Зараз засклить
Прихильні серця?

ПРОСВІТ

Твань на крижах, порошок на зоровому нерві, терплячість та опанування собою. Цілковита суш, ти поглинула всю особисту пам'ять, наскрізь проткнувши її. Ти обступила ворожим кільцем водограї. Ти сушиш собі голову. Ти усвідомлюєш своє становище. Верховна мати великого німого, чоловік бачить тебе на жалі своєї бритви відшкодування за свою ласку у найповажнішої династії.

Нездоланий спочиванець повчав, що там, де слюда просякнута слізьми, присутність моря незбагненна. Від наших днів ті ж таки нероби розрізняють у невинних свіжих мізках тривоги нездо прийдешньої доби. Ознаки страху поза могилами щирості у нестямі «О споганення термідоріанського духу родини, чи вистачить у нас часу накинути вам нашу велич?!

—Незаймана лялечка воскресила свої здібності, що призводять до запаморочення. Свердління клітин променем, переправа через клятого димаря, впізнавання забутих вірувань тривають завдяки блискам, шарудінню і з'яві чогось подібного до спалаху сонячного зерна. Доля уяви цілковито припнута до розростання світу у всьому оновленні привабливості може бути визначена під час розкопок в архіпелазі шлунку, услід за брутальним сходженням до непокірності розуму сейсмічного скарбу голодувань.

ЗВИЧАЙНА ПРИСУТНІСТЬ

I

Чатовий як пізно ти з'являєшся
Дерево покарало все своє листя листок за листком
Земля заячою губою випила дармову усмішку
Я тебе наслухав на світанку що зорів у вікні
Де розпорошується щезає понад байдужістю псів
Цілковито чистий експериментальний образ злочину в процесі
 закам'яніння
Хто приписує зичливцеві ворожі вигуки натовпу
А необачності долю заколотника?
Плазуючи нелюдськість не перетворилася
На тлумише радісних слів
Вона зримо блукає калюжами
І керує з голосу своєї крові
Скарбнича свого глузду свого кохання
 здобичі забуття свого бунту своїх очевидностей

Зірване риштовання
Де закохані вони у свою власну смерть
Не тільки щоб упродовж свого життя її привласнюючи не змогли
Відмовитися впитись нею...

II

Ти квапишся писати
Постійно не встигаєш за життям
Якщо не так вертайся до своїх джерел
Поквапся

Поквапся передати
Свою частку чудовного бунтівливого добродійного
Бо справді ти не встигаєш за життям
Життям невимовним
Кінець кінцем єдиним з ким ти погоджуєшся злитися
В якому щоденно тобі відмовляють через істоти
 і через речі
Жалюгідні уламки якого коли-не-коли ти здобуваєш
 так важко
Наприкінці нещадного бою
Поза ним лише покірне конання страшний кінець
Якщо під час важкої роботи ти зустрінеш смерть

Вітай її як спітніла потилиця радіє
сухій хустині

Схилися
Якщо тобі захочеться сміятись
Офіруй своєю покорою
Тільки ж не зброєю
Тебе створено для рідкісних миттєвостей
Видозмінюй себе щезай без жалю
Поклавшись на лагідний глузд
Край за краєм знищення світу
триває

Невпинно
Вічно

Плодися праху
Ніщо не зрадить вашої злуки.

ЧОТИРИ ДОБИ

I

Осінь для листка
Окріп для рака
І улюбленець лис
Захмелілий на сяйливих раменах Актрис

Злютований з оранжевим балконом
Кучерів фірновий сніг
Улягається в журбі мого серця

II

Я задушив
Свого брата
Бо не любив він спати
При відчиненому вікні

Моя сестро
Чи сказав він перед тим як померти
Я цілими ночами споглядав як ти спиш
Схилившись над твоїм сяйливим образом у шибці.

III

Кулаки стиснуті
Чуби вибиті
Сльози в очах
Життя
Гукаючи мене штовхаючи і шкірячи зуби ,
Я пророслий колосок серпневих жнив
Вирізняю з сонячної корони
Кобилу
І погамовую спрагу її сечею.

IV

Моє кохання сумне
Бо вірне
Воно не вимагає забуття інших

Не випадає з рота як газета
з кишені
Не в'язне серед туги
що вирує довкруж
Воно не роз'єднує на бурунах півострова
щоб удавати розпач
Моє кохання сумне
Бо ж це в бентежній природі кохання бути йому
сумним
Як світло сумне
Так і щастя сумне
Ти передала нам воле свої піщані паси.

ПІДТРИМКА КОРОЛЕВИ

Треба тремтіти щоб зрости
Нині мій народ панує над мурами
Що їх сонце вибрало мені на колиску
Я долю даю пару веду в злуці із словом «серце»
Якщо воно з'ясує що земля погасла
Я підбадьорю його по-королівському.

ЧИМ ЖИВИТЬСЯ ПОВЕРНЕННЯ

У глибині ночі найголіша
Село де й ділось тиша тиш
Як тільки я візьму тебе за руку
Міняю враз перебіг мрій твоїх
І втишую твій віддих після бою

Усі стежини що тебе роздягають
Розгубили в плющі мого тіла
Псів своїх і їхнє дзеленчання
Стебло притлумленої зірки
Примушує тебе усю тремтіти
За сотні верстов від нас зоріти
Ми лишимось глухими до чорного ягняти
До всякої крапельини води спрута ненатлого
Ми розібрали постіль
На камені подзюбаному зорею у пошуках крові
Опору.

У ПОЛОНІ ПРОЩАННЯ

Настав твій час вивергати
Фартуше коваля хтине небо мого похмурого дитинства

Тимчасом як ви очі ковзаєте вниз по животу
Щоб краще загубитися у тім пучечку
Розвідувачі медіуми небуття
Дрімає велич на відкритій рані

Шкіро розрити треба твоє багатство надр
Не руйнуючи твого тіла-переселенця о тяжіння о кохання

Доброзичливо гомонимо
Ми поклали край стосункам
Цитрина ніч лікує

Учень згоряння
Відчуття тремтіти в забутті нового поцілунку
(Здолаємо кілька високих круч закам'янілої крові
Щоб запанувати над нашою молододою мораллю)

Терплячий ледь врівноважений
Народів мовчазних набутки
Праху ти випромінюєш мене крізь сльози.

ОХОРОНЦЯМ ВОГНЮ

Ми розлучимось
Саме ополудні

Щоб захистити при зустрічі завтрашнє забуття ви
зберігаєте

Поблажливу палицю
Яка привела до нас
Інквізицію кочовиків
Котрі своїми безформними підошвами випалюють
Пасовища і роз'ятрюють рани землі
Землі з очима свійських птахів але з віями лагідних
істот і прання просто неба

Місто охоплене революцією на столі
Наші довірені особи зібралися
Питання як помирити вологе тісто з жаром
Нижнє незриме жорно з шановним колоссям
Зайди з холоду дивовижні хапучі пальці з майже теплою
рукою коханої, спочиванки.

ПЕВНІСТЬ

Без певного майбутнього без твердого підґрунтя
Без потаємної небезпеки хлору у заставах що дали притулок
її відкритому острову

Моя незворушність
Без цього прохоплення помсти свердлить мерзенні жорна
в яких я борсався

Без цих припізнілих штукарів із цілими оберемками бузку
Без цих виснажених довершеностей звабливих як
класична плавність

Провісник закривавлений в сум'ятті із пастки видихнув
прощання грозове

Стискаю в обіймах тебе без жаги до нестями о зливи кохання
дозріле провісництво.

ВОРОЖБИТ НА ОБЛАТКАХ

Не сподівайтесь прив'язати невірну
 Полюбіть її котячу граційність за її далеким голосом
 Її одяг прозорий безсоромність саялива
 Податливе зерно утоптане в багно навалюю пастви

З пустелі ранніх плодів та артерій
Вона наказує безкореневості
Змалювати себе
Щоб обважніти
Вона хоче й боїться заколисуючи порушити
спокій своєї пам'яті
Вона бачить як марніють стривожені птахи

Ми пливемо до рифу у подобі повіки

*

Пагорби тяжіють один до одного
У черепицях ночі кажани розпускають
мереживо
Темний наглядач моєї крові заклекотав
Небо розверзлося
Овал галявини був лагідний
Наші зуби заглушили передзвони
Аж до крейди.

ІТАЛІЙКА З КАРТИНИ КОРО

Над розбурхано-сірим потоком
Піднялася яскраво-червона завіса
Моя плоть завмерла над рівчаком

Спинаючи стебла селяни згинаються міркують про невідомість
Перкаль мене співає а простирадло подовжує
Я знемагаю біля видолінку губ

Коли вони завинюються бентежними відстанями
Я напружую всі м'язи рук у шумовинні вмирущих
Я притуляю свій нечинний закон до їхнього чола
Я в тому хто нападає на мене поступаюся нестерпному тягареві
Повітря моїх довгих жил невичерпне

Я віддаляюся від запахів череди
Зі свого даху вирізняю вулицю з її бруківкою
яка всміхається безглуздо
Кленовий живопліт хилиться до маляра який на тиші
свого полотна обтинає йому гілки
Це один із друзів убогих хуторів
Привітний і сумний мов скарабей.

ПОТВЕРДЖУВАТИ ЖИТТЯМ

Я заповідаю стрілочникові поїздів міфів
Свою частку майбутнього
Яке твориться на відлюдному пероні

Чи був він лиходій
Чи може й вигаданий

Переконливі суперечності
Що вигублюють пробудження
Коротке життя у вирі розплати водоспаду
Зрадлива очевидність

Маєтності людини тлінні
Із пружних губів її прискорених відтинків
Гнучкого розмитого рельєфу
Сланцю що так чарує

Збирач гучного циклічного гниття
Його статки псують
Невідповідність попри обкурєння безсмертної душі

ПОРА ЗАПОНИ

Я ослаб я тримав половину ноші
Всупереч сумніву в ставку майстра логіки

Чи йдеться про завдаток про недугу?

Немовля
Я тебе знищую я тебе ховаю
Пророкую собі замовчую твій крок

Холодильник чи він перекидається
Він бездоганний та пещений жінками

Замість стільця на якому прів каліка
Волелюбне дерево
З корінням що розрослося в натовпі
Жалоба гадюки неволя

Лебедю мій випадок вимовляється робітничий квартал
Невиразно це прозвучало з верховини упряжі.

ОСЛАВЛЕНІ ЖНИВА

Не тріться об плуга
Його руки не ліпші від моїх

Коли моя нетямуща плоть вас ліпила
Її дуже оточення відкидало оману вовняної тканини

Краще ніж портал уникає своєї іржі
Не поступаючись собі я вас торкався

Холод втішався альковом
Еквілібристика присутності
Що обриває свій опис

Не ступають ногою в джерело
Щоб мати вигляд мигдалевого дерева

Не блукають уві сні
Щоб повернутися на улюблену дорогу
Не дають собаці ліхтаря лизати

Звільнені од нечисті мороку
Зіштовхують свій облудний голод
Як виселок засухи
Здияволіле кабаре

Це вогненне лихо
Лікує від норовистої вдачі

Себе я знищую вам прихисток даю
Погрожуючи обкурить поріг мій пахощами.

ПРОЩЕННЯ

Відпустіть вожаків віднині це простір
Мороз на пружі і кожна гілка засвідчує це
Закрут дороги постане зненацька як дим
Де замайорить зігнуте вітання як скабка
Тужлива неміч зітхає під корою
Цямриння буде викладено довкруг криниці
Зичливі люди вирушать до нас
Рука на вашому чолі буде зоряною прохолодою і жодної
згадки про ніж на травах

І не буде гамір забуття тим
Хто спотворив би чесноту крові й попелу
Поєднаних над моїм узголів'ям супроти злиднів
Хто тільки й чує свою ходу милується самим собою
У мертвих водах тіні власної.

Із збірки «ШАЛЕНСТВО І ТАЇНА»

ДОКАЗ

Людина втікає від задухи.

Людина, бажання котрої замикається поза уявою, безконечно запасається, звільниться з допомогою рук, рік, що повноводими стає раптово.

Людина, передчуття якої притуплюється, вирубує своє внутрішнє мовчання і демонструє його на сценах, цієї миті стає творцем.

Для одних — в'язниця і смерть. Для інших — пора, коли переполнюють Слово на інше пасовище.

Розширювати господу творчості, ушляхетнювати кров діянь — обов'язок усякого світла.

Ми успадкували перстень, де закуті поруч, з одного боку сатанинський соловей, з іншого — янгольський ключ.

На межах нашої гіркоти проступає зоря сумління і скидає з себе бруд.

Дозрівання. Вимір одного плоду переходить в інший. Вимір як противники. Вигнаний з упряжі й весілля, я кую залізо незримих браслетів.

ПРОЩАННЯ З ВІТРОМ

Обабіч пагорба неподалік села розкинулися бівуаком густі поля жита. Бувало, у жнива далеко в полі із дівчиною стрінешся, квітами пропахлою, руки якої цілий день носили гілочки крихкі. Вона, як невідьник в ореолі пахощів, іде звідти, спиною до сонця, що на спаді.

Блюзнірством було б мовити до неї хоч слово.

Полотняні її черевички так ніжно приминають траву, поступіться дівчині стежиною. Може, вам випаде щастя відчути на її вустах химеру пільгості Ночі?

НАСИЛЬСТВА

Щойно спалахував ліхтар, як подвір'я в'язниці одразу його її скало. Ловці вугрів приходили туди й нищпорили зі щупами в рідкій траві, сподіваючись там щось упіймати на свій гачок. Весь набрид покидьків заховався у цьому нужденному прихистку. І щоночі поширюється той-таки виверт, безіменним свідком і жертвою якого я був. Я морок і неволю вибирав.

Зірка приреченого. Я прочиняю двері в сад мерців. Уярмлені книги в задумі. Супутники людини. Вуха Творця.

ПОДРУГА КОШИКАРЯ

Покохав тебе. Кохав твоє обличчя джерельне, виснажене
грозовими думками і таїну твоєї облади, яка охопила мій цілунок.
Дехто довіряється зговірливій уяві. Мені досить того, що я до тебе
ходив. Звідти я приніс такого крихітного кошичка, моя кохана, якого
тільки можна було сплести з лози.

МОЛОДІСТЬ

Далеко від засідки прикрощів і милостині голгоф ви даруєте її народження, заложництво птахів, джерела. Прихильність людини утворена з гидоти її власного праху, людини, що бореться зі самим провидінням мстивим, неспроможна вас розчарувати.

Хвала, ми прийняли самі себе.

«Коли б я була німа, мов рух каменя відданого сонцю, який навіть не знає про свою рану зашиту плющем, коли б я була дитям, то біловане дерево, що дає прихисток настраханим бджолам, коли б горби дожили до літа, коли б блискавка відчинила мені свої ґрати, коли б твої ночі мене простили...»

Погляд, зоряний сад, дрік, самота — не такі як ви! Пісня завершення вигнання. Вітрець лагідний, мов ягня, приносить нове життя.

КАЛЕНДАР

Я зав'язав ув одне свої переконання і звеличив твою Присутність. Проторував новий шлях своєму життю, зіпершись на цю розпросторену стежку. Я спровадив лють, яка обмежувала мій злет. Я потайки вхопився за руку сонцестояння. Оракул більше не гнітить мене. Я входжу: тут відчуваю милосердя чи ні.

Загроза стала гладенька. Узбережжя, яке щозими захаращували безтурботні легенди і сивіли з важкими кропив'яними руками, готується зустріти тих, що потребують допомоги. Я знаю, що сумління, яке важить собою, зовсім не боїться струганка.

БУДИНОК ІГУМЕНІ

Між вечірньою зорею року і здриганням
дерева у вікні. Ви поклали край вашим дарам.
Водяна квітка трави кружеляє довкола
чийогось обличчя. На порозі ночі зятятості
вашої самоомани дістається ліс.

АБИ НІЧОГО НЕ ЗМІНИЛОСЯ

1

Тримай мої руки провідника, що піднялися чорною драбиною, о віддана;
хіть зерен димить, міста — то залізо і далека розмова.

2

Наше жадання скидало на морі свій теплий одяг, перш ніж полинати на
своєму серці.

3

У стайні твого голосу, герці птахів розганяють тривоги засухи.

4

Коли стануть поводитися піски пошрамовані повільними
військовими обозами землі, тиша наблизиться до нашого замкнутого
простору.

5

Сила-силенна уламків мене роздирає. І постає мука.

6

Небо вже не таке жовте, а сонце не таке голубе. Таємна зірка дощу
провіщає про себе. Брате, вірний кременю, твоє ярмо розкололося,
нагода засяяла із твоїх рамен.

7

Красо, вирушаю до тебе назустріч у самотність холоду. Твій вітець
рожевий, вітер сяє. Вимальовується вечора поріг.

8

Я, бранець, пошлюбуював із забарністю плюща, аби разом долати камінь
вічності.

9

«Я кохаю тебе», — повторює вітер усьому, що наділяє життям
Я тебе кохаю, і ти живеш у мені.

ВИВІЛЬГА

3 вересня 1939

Вивільга влетіла в осердя світанку.
Шпага співу її злютувала ложе сумне.
Все скінчилось навіки.

ЛЕОНІДИ¹

Ти дружина моя? Дружина моя, що прагне побачення нині? Гіпнос
фенікса жадає юності твоєї. Камінь часу плющем її всю обвиває.

Ти дружина моя? Рік вітру, де хмара стара, воюючи, дає життя троянді,
троянді насильства.
Дружина моя, що прагне побачення нині.

Вій даленіє і нам залишає на нашій землі серце бджоли, тінь сторожку,
простий хліб. Пильнування нічне переходить поволі в недоторканність
Свята.

Дружина моя, що прагне побачення нині.

¹ Леоніди

Група метеоритів, що пролітають попри Землю у листопаді. (Прим. Перекл.)

ЛУЇ КЮРЕЛЬ ДЕ ЛЯ СОРГ

Борг підганяє тебе за метеликовою завісою, що іскриться, у руці в сестри вождя милостивого, гак муки як намисто у тебе на шиї, аби будень мужчини відбувся; коли ж бо я міг прокинутись і відчути себе мінливим у гойдливому ритмі твого бездоганного жита? Кров і піт кинули в боротьбу, що триватиме до вечора, до твого повернення; мудрість з відстанями, що все більші та більші. Зброя твоїх вчинків годинник припливів — перестала гнити. Творення та знущення розійшлися. Повітря-король заявляє про себе. Сорг, твої очі, ніби книжка розкрита, що до читання схиляє. Ти, хлопчино, є нареченим тієї квітки, що зросла на дорозі, прорубаній в скелі, що наїжачилася, обернувшись на шершня... Зігнувшись, ти споглядаєш сьогодні агонію переслідувача, що виринає даремно від магніту землі при жорстоких мурах, аби кинути їх на мільйони убивць тебе і твоєї надії. Тож ще раз роздави оте ракове яйце, що продовжує опір...

Відтепер є людина, яка стоїть, людинау житнім полі, у політ, потім на розстріляний хор, у врятованім полі.

НЕДОРЕЧНІСТЬ

У час такої чорної борні й такої чорної незрушності, жах осліп мій край. Я здіймався крилатими левами з перестиглих жнив до голодного крику анемони. Приходжу в світ, у потворність ланцюгів маленької істоти. Ми визволимося обоє. Я маю бездоганну підтримку від такої собі спільної моралі. Всупереч жаданню щезнути, я є марнотний у сподіванні, плекаючи мужню віру. Незрадливо.

ЖИТИ З ТАКИМИ ЛЮДЬМИ

Отакий я голодний, що сплю під скваром доказів. Я виснаживсь у надрах, піт очі заливає. Аби зло знову не підвело голови, я припинив виконувати свої зобов'язання. Зітер шифр невинності зі свого формування. Відповідав на удари. Убивали тим вишуканіше, чим кращим хотів стати світ. Хто розпалює вогонь у порожній кошарі, в той час парфумер моєї душі завжди на піднесенні? Це вже не уривчаста при-рода сумлінної самоти. Подвійно розкрилені крики мільйону зло-діїв, що зненацька здійснюється в очах завше недбалих, розкрийте на ваші заміри і це велике зречення гризоти!

.....
Явися! Ми ж бо так і не поклали край тому піднесенню розкошуванням таких жалюгідних ластівок. Жадібні — аби ближче підлетіти у розраді полегкості. Непевні були в час, коли кохання розросталося. Непевні, самі вони на вершечку серця.

Отакий я голодний.

ПІСНЯ ПРОТЕСТУ (Дебют партизана)

На багато довгих років поет повернувся у небуття отця. Всі, хто його любить, не кличте його. Якщо здається вам, що крило ластощів не має віддзеркалення на цій землі, — забудьте щастя це. Той, хто страждання обертає на хліб, — невидимий у своєму зашарілому заціпенінні.

О красо, о істино, зробіть так, щоб вас було багато у залпах висловлення!

СВОБОДА

Вона прийшла крізь цю незриму межу, звістуючи швидше завершення світанку, ніж підсвічник сутінків.

Вона перетнула піщані мимовільні береги і розпанахані вершини. На боязкому обличчі пощезли самозречення, святість брехні, сповідь ката.

Її слово не було сліпим бараном, а полотнищем, де вписано моє народження.

Непевною ходою, скрадаючись за спиною відсутності, вона спустилася лебідкою на рану, крізь цю незриму межу.

СУПРОВІД

Переліт.
Зоряний заступ
колись там у землю врівся.
Цього вечора зграя птахів
дуже високо радіє, летючи.

Дослухайся, в скелястих скронях
розпорошених присутностей,
слово, що робить сон твій
теплим, мов вересневе дерево.

Угледь, сплетіння ворушке
прибулих певностей
поруч нас у їхній сутності,
о, Розпуття моє, моя Спраго тужлива!

Життя суворе змирилося,
жадаючи постійно вигнання.

Крізь мжичку мигдалеву
впереміш із покірною свободою буття,
твоя заступниця алхімія постала,
о Кохана!

СИЛА ТЯЖІННЯ

Ув'язнений

Він не дихне, як не подумає про зарубку
В лагідному вапні — довірентій особі,
Куди його вечірні руки вкладають твоє тіло.

Лавр виснажує його,
Злидні його стверджують.

О ти, одноманітна і відсутня,
Снувальнице людського шалу,
По той бік непорушних товщ
Вічна драбина підіймає твоє вітрило!

Ти гола йдеш, припорошена зоряним пилом,
Таємнича, оспала й сутня,
Поеднана з байдужою землею,
Проте кохана чоловіка здичавілого в тюрмі.

Вгризаючись у тебе, дні розростаються,
Безплідні, ще недосяжніші, ніж хмари, що
розпадаються у глибині кісток.

*

Я навалився всією своєю жагою
На твою світанкову вроду,
Аби вона засяяла й порятувалася.
За ним йшли назирці хміль без волхвів,

Ппульсування твого трикута,
Робоча снага твоїх очей
І рінь на водорості.

Пахощі сонця
Того оберігають, хто зараз вилупиться із яйця.

POST-SCRIPTUM

Облиште мене, я мовчки страждаю;
Я народився біля ваших ніг, але ви мене знищили;
Мої вогні надто точно вказали на своє володіння;
Мій скарб пристав до вашої плахи.

Пустеля, ніби прихисток єдиній ніжній голівешці,
Ніколи мене не назвала, ніколи мене не повертала.

Облиште мене, я мовчки страждаю:
Конюшина шалу перекидається на залізо у мене в руці.

У повітрі заціпенілому, де відкриваються мої алеї,
Час мало-помалу очистить моє обличчя,

Немов коня у безконечній кваші ріллі.

АРКУШІ ГІПНОСА (1943 —

Альберові Камю

*Гіпнос закував зиму і вбрав її у граніт;
Зима поринула в сон, а Гіпнос обернувся у
вогонь. Все інше належить людям.*

Ці записи не мають нічого спільного із самозакоханістю, із щоденними повідомленнями, із проповіддю чи з романом. Полум'я сухої трави теж могло б стати їхнім видавцем. Вигляд страдницької крові раз і назавжди обірвав їхню нитку, звів нанівець їхню значущість.

Вони писалися тривогою, гнівом, страхом, викликом, огидою, хитрістю, таємничою зосередженістю, маревом майбутнього, дружбою, любов'ю. Це свідчить про те, як міцно вони пов'язані з подіями.

Опісля вони частіше переглядалися, аніж перечитувалися.

Цей записник міг би залишитися й невідомим, настільки сенс життя будь-якої людини потаємніший за її поневіряння, і часто його важко відрізнити од запаморочливої мімікрії. Такі нахили однак були притлумлені.

Ці записи знаменують опір гуманізму, який усвідомлює свої обов'язки, не хизується своїми чеснотами, у прагненні зберегти невідступність вільного простору для уяви своїх сонць і готового заплатити за це необхідну ціну.

1

Наскільки можливо, осягай ту дієву силу, що веде до мети, але не далі. Далі — дим.

Де дим, там зміна.

2

Не тримайся колії досягнутого.

3

Спонукає дійсність до дії з такою легкістю, як розквітає бульбашка на їдких устах немовляти. Таємниче знання доведеного до розпаду діаманту (життя).

4

Бути стоїком — означає заклакнати із зачудованим поглядом Наркіса. Ми виміряли весь той біль, що його кат при нагоді заправить з кожної п'яді нашого тіла; потім із завмерлим серцем ми рушили і прийняли виклик.

5

Ніхто над нами не владен, окрім хіба що цього золотавого саява світоча, невідомого нам і недоступного, яке тримає на сторожі тужність і тишу.

6

Зусилля поета намагається перетворити давніх ворогів на чесних супротивників, оскільки будь-яка плодоносна прийдешність є втіленням успішного задуму, особливо там, де лине, зливається, вгаває, щезає все різнобарв'я вітрил, де вітер материковий віддає своє серце вітрові морської безодні.

7

Ця війна перетриває платонічні перемир'я. Насаджування політичних принципів відбудеться в суперечках, судах і під машудрою лицемірства, впевненого в своїх правах. Не глузуйте. Облиште скептицизм і покірливість долі і підготуйте свою смертну душу до того, щоб належно зустріти у власних стінах крижаних демонів, схожих на згубних мікробів.

8

Розумні істоти втрачають саме уявлення про обмеженість свого буття і свою щоденну врівноваженість, щойно інстинкт самозбереження завалиться під тиском інстинкту власності. Вони вороже сприймають подихи атмосфери, без спротиву підкоряючись настійним навіюванням брехні і зла. Саме під лавиною згубного буття руйнується їхнє нікчемне існування.

9

Артур ле Фоль, після перших нерішучих кроків, нині з усією своєю дужою і рішучою вдачею поринув у наші ризикові ігри. Та жага діяти мусить вдовольнятися конкретним завданням, яке я йому визначаю. Він підкоряється і стримує себе, остерігаючись накликати мій гнів. Інакше Бог відає, в яке безвихідне осине кубло могла б заманити його власна хоробрість. Відданий Артур — справжній вояк давніх часів!

10

Жоден авторитет, жодна тактика й винахідливість не заміняє макового зерня віри, що служить істині. Це — загальник, проте, гадаю, я його поліпшив.

11

Мій брат Лісоруб, про якого я не маю жодної звістки, називав себе жартома приятелем помпейських кішок. Коли ми дізналися про депортацію цього шляхетного чоловіка, його в'язницю вже не можна було відчинити; ланцюги скували його відвагу, Австрія поглинула його.

12

Та, що дарувала мені життя і забере його в мене, приходить лиш в години, коли я почуваюся надто кволим, щоб чинити їй опір. Ветха бабусенція — коли я народився. Юна незнайомка — коли я помиратиму. Одна й та сама Перехожа.

13

Час, ухоплений через образ, є часом, утраченим із поля зору. Буття і час цілком відмінні. Образ іскриться вічністю, якщо він подолав буття і час.

14

Після двох ретельних перевірок я цілком впевнений, що злодій, що нищечком утерся між нами, — невиліковний. Сутенер (він цим маскується), мерзотна нечисть, що уникає ворога і баландається в житті, як свиня у багнюці; окрім щонайсерйозніших прикрощів, не сподіватися чогось іншого від цієї погані. А ще ж від нього небезпека поширення огидної зарази.

Я цим займаюся.

15

Щонеділі діти нудьгують. Пассеро пропонує тиждень із двадцяти чотирьох днів, щоб розбити на частини неділю. Або ж доточити кожен день однією недільною годиною, і найліпше, щоб це була година оскільки сухарів катма.

Але тільки не затівайте з ним більше розмов про неділю.

16

Вище порозуміння з янголом — наша головна турбота. Янгол — це та часточка душі людини, яка остерігається біблійного компромісу, — слово щонайвищого мовчання, безконечної значущості. Настроювач дихання, котрий вкриває позолотою дегуманізовані грона неможливого. Знає кров, не знає небес. Янгол — (свічка, що хилиться до півночі серця).

У мене завжди радіє серце, коли я зупиняюся у Форкальк'є побути в Бардуенів², коли тисну руку друкареві Маріусу й Фіг'єру. Й незламний моноліт хоробрих людей — справжня цитадель дружби. Все, що стає на заваді здоровому глуздові і руйнує довіру, витурено звідси геть. Зріднило нас раз і назавжди найзаповітніше.

Відкласти на потім ту частку уявного, котра теж здатна діяти.
Тут подаються справжні імена, поновлені у вересні 1944р.

Поет не може довго залишатися у стратосфері Слова. Він повинен звиватися зміюкою у свіжих сльозах і просуватися далі у своїх володіннях.

Я думаю про армію дезертирів з диктаторськими замашками, сірих, можливо, знов побачать біля керма влади в цій забудькуватій країні ті, хто перетриває цей проклятий темний час.

Гіркота майбуття, гіркота майбуття: бал поміж троянд...

ОБАЧЛИВИМ: Над лісом снігопад, і на нас безупинно пантруєте.
Ви, в чийй домівці вже немає сліз, де скнарість розчавила любові, а ватра наприкінці спекотних днів обернулася на доглядальницю надто пізно. Ваш рак дав про себе знати. Батьківщина більше не має вас.
Час із бійницями...
Франція, мов той корабель, що пережив аварію, лежить у летаргійній дрімоті. Коли б тільки ремонтники й теслі, котрі метшаться в сусідньому таборі, не виявилися новими морськими розбійниками.

День зрікається полудня. Північ відмежована од людей. Від тлінного похоронного дзвону, якого годину, другу, третю, четверту не можуть угамувати...

² Тут подаються справжні імена, поновлені у вересні 1944 р.

26

Часові більше не служить годинник, стрілки котрого нині пожирають одна одну на людському циферблаті. Час — це той самий пил, людина стає сім'ям пирію.

27

Час запевняє, що скажені собаки — прекрасні. Я вірю йому.

28

Буває порода людей, котрі завжди випереджують свої власні екскременти.

29

Цей час своєю вельми специфічною стравою швидко вигодовує потолок, котра за іграшки долає перепони, колись зведені проти нас суспільством. Той самий механізм, який заводить їх, — чи похорон. Ми їх під своїми уламками, коли його велетенські запаси вичерпаються?

Та порятуй тих, котрі уникли цієї зарази!)

30

Архідюк звірився мені, що він тільки тоді відкрив для себе правду, коли вступив у рух Опору. Доти він був актором свого життя, бунтівливим і підозріливим. Нещирість його труїла. Мало-помалу його огортав безплідний сум. Тепер він кохає, повністю викладається, відчуває відповідальність, став щирий і відкритий, йде на ризик.

Я високо ціную цього алхіміка.

31

Пишу коротко. Не можу бути довго відсутнім. Розчулення може обернутися маною. Поклоніння волхвів більш не потрібне Землі.

32

Людина без вад — це гора без ущелин. Вона мене не цікавить. Як правило шукачів підземних джерел і затятих.)

Червоношийко, мила, ти прилетіла, коли парк спорожнів, цеї осені
острів навіває спогади, що їх залюбки почули б людодіди.

Не сторожуй, а захищай свій дім.

Ви станете часточкою присмаку плоду.

Час, коли у землю струмує натовлене небо, а людина корчиться в
смертних муках поміж двох зневаг.

Революція і контрреволюція маскуються перед новим зіткненням.

Куца щирість! Боротьба орлів поступається місцем боротьбі
восьминогів. Людський геній, впевнений, що відкрив формальні істини
убивчих істин ліпить істини, які дозволяють убивати. Оглядини безликих
натхненників, що марширують навспак на чолі закованого в

обладунки і знеможеного світу! В той час як колективні неврози
визирають крізь подоби міфів і знамень, людина цілком свідомо кидає
життя без жодних докорів сумління. Окреслена бридка квітка, пометас
свої чорні пелюстки в навіженій сонячній плоті.

Де ти, джерело?

Де ти, зцілення? Лад, коли ти нарешті змінишся?

Вони падають під вагою власних упереджень або ж захмелілі у запалі
своїх облудних принципів. Згуртувати їх, зняти з них прокляття, надати
їм легкості, сили, гнучкості, а відтак переконати їх, що за вільною межею
важливість загальноприйнятих ідей є надто відносна. Хоч

зрештою «справа» залишається питанням життя і смерті, її відтінків,
котрі змагаються в надрах цивілізації, яка у разі катастрофи ризикує
зникнути, що й слід западе, в океані доль, — ось чим я намагаюся
об'єднати усіх довкола себе.

Ми роздираємося між жагою пізнання і відчаєм пізнаного. Як це
невіддільне од пекучого болю, так і ми нерозлучні з надією.

О послушносте, як ти спливаєш кров'ю!

41

Якби не було герметичної нудьги, серце б перестало битися.

42

Між двома пострілами, котрі вирішили його долю, він знайшов час назвати муху: «Мадам».

43

Губи, які розрізняли шлюб і жалобу, трутизну й трунок, красу й хворобу, скажіть, що сталося з гіркотою та її провісницею — совістю? Потворна голова лютує і розкладається.

44

Друзі, сніг чекає снігової лавини, щоб розпочати чисту й просту посвіту, там, на межі між небом і землею.

45

Мрію про країну, прикрашену гірляндами, гостинну, яку зненацька розбурхують творіння мудреців і в той же час бентежить запал богів, дух котрих сходять на жінок.

46

Дія цнотлива навіть у разі повторення.

47

Мартен де Рейян називає нас потаємними.

48

Я не боюся. Це тільки запаморочення. Мені треба скоротити відстань між мною і ворогом. Зустріти його віч-на-віч — горизонтально.

49

Власне, тим і спокушає вічне небуття, що найчудовіший день нинішній чи будь-який інший, зливається з ним.
(Відітнімо цю гілку, тоді жоден рій на ній не зависне).

Обличчям до всього, ДО ВСЬОГО ЦЬОГО — кольт, провісник світової зірниці.

Вирвати його з коренем з рідної землі. Пересадити в ґрунт майбутнього, сподіваючись на його суголосся із прийдешнім, рахуючись з можливістю успіху. Відчути фізично його ріст. Ось таємниця моєї вправності.

«Миші ковадла». Колись цей образ міг би зачарувати мене. Він асоціюється з роєм іскор, що самознищується у власному спалахові. (Ковадло холодне, метал не розпечений, уява спустошена.)

Містраль, що подув, не полегшив справи. В міру того, як збавлялися години, зростала моя тривога, не могла заспокоїти й присутність. Кабо, який стежив за дорогою, де просувалася військова колона, на випадок, коли б вона раптом зупинилася, щоб розгорнути на нас атаку. Перший ящик вибухнув, торкнувшись землі. Вогонь, гучучи на вітрі, перекинувся на дерева і швидко огорнув обрій. Літак, злетів, змінивши свій курс, пішов на розворот. Циліндри із різнобарвним шовковим охвістям розлетілися по всьому довкіллю. Протягом довгих годин ми боролися в самому осерді пекельного вогню. Наша група розділилася на три загони: одні із заступами й сокирами гасили вогонь; інші кинулися збирати зброю та вибухівку, складаючи все це на вантажівку; треті забезпечували прикриття. Нажахані білки кидалися з верховіття сосен просто в вогонь, ніби крихітні комети.

Ми ледве втекли. Світанок нас заскочив раніше, ніж ворог.

Остерігайтеся забавних оповідок. Це той вокзал, де начальник станції ненавидить стрілочника!)

Травневі зірки...

Щоразу, коли дивлюся на небо, нудота підступає до горла. Я вже більше не чую в собі блаженного стогону, який виривався із прохолодних моїх підземель, мов шепіт жінки, що віддається. Попіл доісторичного кактуса у пух і прах розносить мою спустошеність. Я вже НЕСПРОМОЖНИЙ померти...

Циклон... циклон... циклон...

55

Не будучи ніколи цілком довершеною, людина є переховувачем своєї протилежності. Її цикли креслять різні орбіти залежно від того, як вона править за мішень подібному проханню чи ні. А таємничі напади пригніченості, безглузді поривання, вивержені з велетенської інформаційної труби, — як змусити себе не помічати їх? Ох, якби ми могли під оболонкою плоду наливатися щедро соком, коли під нею ще тремтить вільне ядро...

56

Поема — це несамовите сходження; поезія — відблиск висхлих берегів.

57

Джерело скам'яніло, і язик відтято.

58

Слово, гроза, лід і кров кінець кінцем уляжуться суцільним шаром шин.

59

Якби людина не заплющувала часом свавільно очей, то зрештою перестала б бачити те, що варто побачити.

60

Осяяти, сонцем уяву тих, хто белькоче, коли доводиться говорити хто червоніє, щось стверджуючи. Це стійкі партизани.

61

Офіцер, який прибув із Північної Африки, здивований, що мої «братове партизани», як він їх величає, висловлюються мовою змісту ЯКОЇ ВІН не ВХОПЛЮЄ, ОСКІЛЬКИ ЙОГО вухо не сприймає «мови образів». Я йому завважую, що аргументує тільки мальовничість, тоді як мова, якою ми користуємося, зобов'язана чарам, що їх випромінюють істоти й предмети, з котрими ми постійно спілкуємося.

Наша спадщина дісталася нам без жодного заповіту.

Людина відважно бореться лише за ту справу, яку сама для себе вигадала і яка обпікає її, коли зливається з нею.

«Що буде з нами потім?» Це питання хвилює Міно, сімнадцята весна якого додає: «Я, можливо, знову стану таким же харцизякою, яким був у п'ятнадцять років...» Ця дитина, яка надто легко захоплюється прикладом своїх товаришів, чию добру волю надто невиразно ототожнює із власною, ніколи не намагається розібратися в собі. Власне, тепер це його й рятує. Я боюся, хоч би згодом він не повернувся до своїх чарівних ящірок, на безтурботність яких чигають коти...

Учасники руху Опору, на жаль, не всі мають високу гідність. Поруч із Жозефом Фонтеном, людиною кристалево чистої душі і несхитності, з Франсуа Кюзеном, Клодом Дешаваном, Андре Гріг, Маріусом Бардуеном, Габріелем Бессоном, з лікарем Жаном Ру, з Роже ШОДОНОМ, котрі перетворили Орезонське зерносховище в неприступну фортецю, скільки пронозистих дурисвітів, котрі більше живляться власною вигодою, аніж спільною справою! Легко перевірити, що саме ці нікчемні півники прокукурікають нам усі вуха, коли настане свобода...

Коли я змиряюся із страхом, який нав'язує життю свою легковажність, я одразу ж пробуджую до життя цілий гурт випробуваних воїнів, і вони мчать мені на допомогу.

Арман, метеоролог, так визначає свої обов'язки: служба загадкового.

Перехід від Рейну: нечистоти в умах. Із цього його боку: моральна тишина.

69

Бачу, як політичні збочення занапащають людину, як вона плутає дію і спокутування, вважаючи перемогою власну загибель.

70

Безмовний хміль демонів.

71

Ніч, мов бумеранг, вирізаний у наших кістках, мчить і свище, свище...

72

Бути примітивно, а передбачати — як стратег.

73

Судячи з коріння трави, де пара цвіркунів співала цієї ночі, життя нове, либонь, таке ж солодке.

74

Самотність і численність. Неспання і сон — як шпага у піхвах.
Сніданок з розділеною їжею. Висота свічки.

75

Як важко слухати цю хвилю (Лондон), яка неодмінно пробудить тугу за визволенням.

76

Я відповідаю Карлатові на його просторікування: «Коли помрете, тоді й займетеся таємницями смерті. Нас поряд з вами більше немає. Нам і так бракує уже всіх наших сил, аби налагодити роботу і відчути її не дуже вагомні результати. Я не хочу, щоб туман огорнув усі наші шляхи тільки тому, що хмари облягли ваші верховини. Настав сприятливий час для метаморфоз. Скористайтеся цим або ж не собі з богом».

(Карлат схильний до велемовної риторики. Це лише гучний хапач, інфрачервона банальність.)

77

Як можна заховатися від того, що мусить увійти у вас? (Збочення сучасності.)

78

За деяких обставин найважливіше — вчасно приборкати ейфорію.

79

Я вдячний долі, яка привела браконьєрів Провансу боротися в наших лавах. Лісова пам'ять цих дикунів, їхній вроджений розрахунок, постійно загострений нюх — я впевнений, що все це стане нам у пригоді. Я потурбуюся, щоб вони були взуті, як боги!

80

Ми невиліковно хворі зорями, а життя нас диявольськи вабить химерою здоров'я. Навіщо? Аби ми змарнували життя і насміялися над здоров'ям? (Я мушу боротися зі своєю схильністю до цього анемічного песимізму, інтелектуальною успадкованістю...)

81

Злагода осяває обличчя. Непримиренність додає йому краси.

82

Суворі мигдалеві дерева, войовничі і мрійливі оливки, над віялом сторінок поставте на чатах наше дивовижне здоров'я.

83

Поет — хранитель нескінченного потоку облич живого.

84

Ганити свою душу — це відступитися від своєї близькості з людиною задля кращого в ній, за яке ти відповідаєш. Зв'язаний, спонуканими обставинами, я відчуваю цю фатальність і прошу прощення в цієї спадщини.

85

Холодна цікавість. Оцінка без мети.

86

Найчистіші зерна засіяно в ґрунті неіснуючого. Вони виключають причинність і в боргу лише перед весною.

Дякую вам, Л. С. , за сховище Дюранс 12. Від сьогоднішньої ночі загін починає діяти. Простежте, щоб новий загін, призначений для корони, зайвий раз не з'являвся на вулицях Дюрансвіля. Дівчата і кав'ярні небезпечні кожною згаданою хвилиною. Проте не надто натягуйте віжки. Я не хочу мати в загоні донощика. Зв'язок тримайте тільки через мережу зв'язкових. Покладіть край хизуванню. Повідомлення перевіряйте за двома джерелами. П'ятдесят відсотків, що ведеться, відносьте на рахунок гри уяви. Навчайте своїх людей бути обачними, точними у повідомленнях, уміння чітко оцінювати ситуацію. Збирайте чутки й робіть висновки. Місце зустрічі й поштова скринька у Друга Хлібів. Можлива операція «Ваффен»; табір для чужоземців у Ле Ме із захопленням євреїв і партизанів. Іспанські республіканці у великій небезпеці. Терміново попередьте їх. Самі ж уникайте зіткнень. Сховище — понад усе. У разі тривоги розбігайтесь поодиночі. Тільки задля порятунку схопленого товариша можна сказати ворогові, що ви існуєте. Перехоплюйте підозрілих. Я покладаюся на ваше чуття. Не повинно бути жодних слідів існування табору.

Табору немає — самі бездимні ватри. В очікуванні літака ніяких ганчірок не розкладати, всі люди під деревами і в хащах. Нікого, крім Друга Хлібів і Плавця, я до вас посилати не буду. До людей із загону будьте вимогливі й уважні. Дружба полегшує дисципліну. В роботі завжди випереджайте інших на декілька кілограмів праці, проте не пишайтеся цим. Їжте і куріть якомога менше за інших. Не віддавайте переваги жодному із них. Поблажливі будьте тільки до обману і то мимовільного і безкорисливого. Звіддала хай вони не перегукуються.

Хай тримають тіло й постіль у чистоті. Хай навчаться співати тихенько й облишати насвистувати, хай навчаться говорити про істину як вона їм відкрилася. Вночі хай ходять по узбіччях доріг. Нагадуйте про обережність; не забирайте у них заслуги їхнього винаходу. Це чудовий стимул. Воюйте з одноманітністю звичок. Заохочуйте з них, котрі варто зберегти. І нарешті, любіть разом з ними тих, кого люблять вони. Згуртовуйте — не розділяйте. У нас усе гаразд. З любов'ю. ГПНОС....

Як чуєте мене? Я ж говорю з такої далечини...

Франсуа, виснажений безперервною тривогою упродовж п'яти ночей, каже мені: «Я б залюбки обміняв свою шаблю на кухлик каші.

Франсуа має двадцять років.

90

Колись ми нарекали іменами різні відтинки часу: цей був днем, той — місяцем, цей спорожнілий храм — роком. Нині ми увіходимо в мить, де смерть найжорстокіша, а життя найусвідомленіше.

91

Блукаємо біля криничних зрубів — самі джерела вкрадено.

92

Кожен, хто має гнівне обличчя і не підвищує голосу.

93

Боротьба затятості.

Симфонія, яка нас підносила, змовкла. Треба довіряти перемінам. Скільки є таємниць, нерозгаданих і незруйнованих!

94

Сьогодні вранці, коли я роздивлявся крихітну гадючку, яка звивалася поміж каміння, Фелікс вигукнув: «Жалобна медянка!» Смерть вечора, вбитого минулого тижня, постає забобонним знаменням у цьому образі.

95

Морок Слова викликає в мені заціпеніння й надає імунітету. Я не беру участі у феєричній агонії. Незворушний, як камінь, я залишаюся ниткою далеких колисок.

96

Ти не можеш себе перечитувати, однак можеш підписатися.

97

Літак пірнає. Невидимі пілоти скидають свої нічні сади, після чого під крилом літака на мить спалахує вогник, щоб повідомити — справу зроблено. Залишається тільки зібрати розсипані скарби. Ось так і ніч...

98

Лінія польоту вірша. Відчувати її мусить кожен.

99

Мертвою куріпкою здався мені цей бідолашний каліка, якого вбили у Вашері поліцаї, зірвавши перед тим із нього лахміття. Вони звинуватили його в переховуванні тих, котрі ухиляються від військової повинності. Бандити, перш ніж порішити його, довго забавлялися із дівкою, яка брала участь у цій облаві. З вирваним оком, переламаним хребтом, безвинний страдник перетерпів це жахіття і їхній регіт. (Дівку ми затримали.)

100

Ми повинні подолати свою лють і ненависть, повинні наділити ними інших, щоб піднести й надихнути як нашу боротьбу, так і нашу мораль.

101

Уява, дитя моє.

102

Пам'ять не владна над спомином. Спомин безсилий проти пам'яті. Щастя більше не здійснюється.

103

Метр нутрощів, щоб визначити наші можливості.

104

Лише очі ще здатні волати.

105

Розум багато в чому скидається на комаху, яка, щойно згасло світло, шкребеться на кухні, точить тишу, копошиться у нечистоті.

106

Пекельні обов'язки.

107

Сльозам не вкажеш русла, як зайшлому мандрівцеві дорогу.

108

Пристрасні сили й правила боротьби.

109

Весь тягар пахощів цих квітів силкується зробити спокійною мить, яка спадає на наші сльози.

110

Вічність не довша за життя.

111

З наших очей вигнали світло. Воно причаїлося в наших кістках. За своєю чергою, виганяємо його звідти, аби повернути йому його тінь.

112

Тайська печатка космічного схвалення.

В найчорнішу мить моєї ночі хай зійде на мене ця бентежна благодать ще знаменніша, ніж оці знаки, які споглядаємо з такої висоти, де нема жодної потреби їх розгадувати.)

113

Примиритися з нездійсненням: у вірі, в божевільній самотині, в тій нескінченності безджерельних глухих кутів, де щезає кохане обличчя.

114

Я не напишу поеми впокорення.

115

Хто був зайвим у Гетсиманському саду?

116

Не надавати надто великої ваги нещирості, якою інколи грішать вони. Насправді жила талану обривається в багатьох місцях. Хай це буде більше збудником, аніж причиною роздратування.

117

Клод каже мені: «Жінки — це королеви абсурду. Що більше чоловік прив'язується до них, тим більше вони заплутують цей зв'язок. З того дня, відколи я став «партизаном», я більше не почуваюся ні незнайденим, ні ошуканим...»

Ще буде час нагадати Клодові, що перекроюючи власне життя важко не порізатися.

Жінка — як покарання.
Жінка — як воскресіння.

Я думав про кохану жінку. Враз її обличчя розтануло. Навіть порожнеча занедужала.

Ви підносите до лампи сірника, проте й запалена вона не світить.

Я цілюся в лейтенанта, а Есклабсан — у полковника. Квітучі хащі дроку ховали нас у своєму пекучому жовтавому серпанку. Жан і Флобер кинули по гранаті. Невелика колона ворога одразу ж повернула назад. Крім кулеметника, але він не встиг стати небезпечним: йому розірвало живіт. Два залишені автомобілі прислужилися нам для втечі. У портфелі полковника знайшлося чимало цікавого.

(Ми вимучені переходами до краю, зіпаємо відкритим ротом.)

У цих хлопців зворушлива жага сумління. Ані признаки, щоб вони так часто, як їхні батьки, снували вгору-вниз по щаблях. Ох, якби ж то можна було їх вивести на пряму дорогу людського існування, за яке можна не боятися, що котрогось дня доведеться його виправдовувати! Але оскільки Бог тримається осторонь від наших чварів, алярмів та коренів послаблюються, нові керманичі повинні виявити широту думки і ретельність щодо застосування, призвіток, якого я ще не помітив.

Лише вдалині, ген-ген вдалині сяє коло.

Я цілюся у лейтенанта, а Есклабсан – у полковника. Квітучі хащі холодку ховали нас у своєму пекучому жовтому серпанку. Жан і Флобер кинули по гранаті. Невелика колона ворога одразу ж повернулася назад. Крім кулеметника, але він встиг стати небезпечним: йому розірвало живіт. Два залишені автомобілі послужили нам для втечі. У портфелі полковника знайшлося чимало цікавого.

Убоге джерело, розкішне джерело.

во похитав головою... Червнєве сонце полярним холодом пробираючи мене до кісток.

Він упав, ніби не помічаючи катів, і видався мені таким легким, що найменший подих вітру мав би піднести його над землею.

Я не подав знаку, оскільки це село треба було зберегти за будь-яку ціну. Що таке одне село? Село, як будь-яке інше? Можливо, він це зрозумів у свою останню мить?

139

Саме ентузіазм звільняє від тягара років. Саме фальшивка сповіщає про втому століття.

140

Життя почалося з вибуху, а завершиться згодою? Безглуздя!

141

Порятунок від жаху — то уловина, яку скрадливо затоплює ту-ман, то легке шелестіння листя, схожого на рій застиглих ракет, то зручно прилаштований тягар, то приглушена метушня звірів і КОМАХ, які тисячами подряпин мережать ніжний покров ночі, то зернятко конюшини у ямочці на щоці обличчя, яке пестять пальці, то місячна заграва, котра ніколи не стане загравою пожежі, то крихітне при-дешне, задуми якого нам невідомі, то барвиста постать, що схилила з усмішкою, то — за кілька кроків — тінь подорожнього, який на-впочіпки перевіряє міцність шкіряного реміняччя... Тоді чи не баду-же, в який час і в якому місці диявол нам призначив побачення!

142

Час оскаженілих гір і немовірної дружби.

143

ПІРСЬКА ЄВА. Це молода жінка, чиє неподільне життя якраз до пари серцю нашої ночі.

144

Як обшарпалися твої старі кістки метелика!

145

Щастя — то лише відстрочена туга. Щастя — блакитне, прекрасне тліючій непокорі, мчить геть від утіхи, перетворює на пил сьогодення всі його настійні потреби.

146

Роже був цілком щасливий від усвідомлення того, що його молода дружина шанує в ньому чоловіка — охоронця божества.

Я пройшовся сьогодні на край соняшникового поля, красою якого він утішався. Засуха хилить до землі голівки чудових збляклих квітів. Усього за кілька кроків звідси пролилася його кров, там, під шовковицею, яка зовсім оглухла за своєю товстезною корою.

147

Чи не станемо ми колись схожі на оці кратери, де більше нема вивержень і ще молодою жухне трава?

148

"Ось він!" Друга година ранку. Літак помітив наші знаки й опустився нижче. Легенький вітерець не завадить спуститися на парашуті нашому гостеві, на якого ми чекаємо. Місяць — барви яскравого сніва і шавлії. «Школа постів слуху», — шепоче Леон. Слова якого завжди слухні.

149

Моя рука в гіпсі ніє. Незважаючи на пухлину, люб'язний лікар Іран Сек чудово вийшов із скрутного становища. На моє щастя, коли він падав, моя підсвідомість спрацювала як належить. А то б граната

без запобіжника, яку я стискав у руці, мала вибухнути. На щастя, солдати із фельджандармерії нічого не почули через гурчання автомобіля. На щастя, я не втратив свідомості, хоча в голові й заматрилося... Товариші захоплюються силою мого духу. Я їх ледве переконав, що моєї заслуги тут нема. Все трапилось само собою. Гепнувшись із восьмиметрової висоти, я нагадував мішок із вивернутими висівками. На щастя, нічого страшного не сталося.

150

Дивне почуття охоплює тебе, коли вирішуєш долю окремих людей. Без твого втручання незavidний стіл їхнього життя, що крутиться, не став би дибки. Тимчасом тепер вони прилучаються до величині і патетичної справи...

151

Сам скажи, що «відсутній», а то ризикуєш, що тебе так і не зрозуміють.

152

Тиша світанку. Острах барв. Шанс яструба.

153

Нині я ліпше усвідомлюю цю необхідність все спрощувати, ЗВОДИ ти до спільного знаменника, коли постає питання — бути чи не бути тій чи тій події. Людині важко відірватися од свого лабіринту. Її прикували тисячолітні міфи.

154

Поет завжди перебільшує, проте в стражданні він бездоганний.

155

Я люблю цих людей, так закоханих у свободу, яку вони відчують серцем людей, котрі жертвують життям, щоб ТІЛЬКИ уникнути нікчемної свободи смерті. Дивна гідність народу. (Можливо, свободи волі не існує. Можливо, людина визначається залежно від своїх клітин, своєї спадковості, швидкоплинності чи тривалості свободи буття... Проте, між усім цим і Людиною вклинюється країна непередбаченостей і метаморфоз, доступ до якої треба захистити, щоб забезпечити її життєздатність).

156

Накопичуй, а потім — роздавай. Будь найвагомішою, найпотрібнішою і найнепомітнішою часткою дзеркала Всесвіту.

157

Великою скорботою пройняла наші серця звістка про смерть Роберта (Еміля Кованьї), вбитого в неділю із засідки біля Форкальк'є. Нимим відібрали в мене мого найкращого побратима, який одним по рухом пальця відвертав катастрофи, ретельність якого стримувала кожного від можливої легкодухості. Людина без теоретичної культури, котра змужніла в труднощах, прекрасна у своїй доброті, — його прогнози були безпомилковими. Його вчинки вирізнялися жагучою відвагою і мудрістю. Винахідливий, він здобував із своїх переваг найкращі результати. Він ніс ношу своїх сорока п'яти років — на повен зріст, як дерево свободи. Я любив його, не виявляючи почуттів, без надмірної надокучливості.

158

Уявляючи, ми знаходимо крила для себе, незлостиві усмішки на тій
брутальній каторзі грабіжників і вбивць. Людина із кулаком- клішнею,
великий Вбивця тільки утвердив нас у добродетності.

159

Така тісна спорідненість існує між зозулею і потаємними людьми,
якими стали ми, — стали мов отой надто рідко бачений птах, який інколи
перетинає ваш погляд сірою безликістю, діймаючи відлунням
своєї пісні, викликаючи в нас тривале тремтіння.

160

Людська роса, що окреслює і приховує свої межі між світанком і
мірою, між очима, які розплющуються, і серцем, яке пригадує.

161

Дотримуйся перед іншими того, в чому дав клятву собі одному.
У цьому твій обов'язок.

162

Настала пора, коли поет відчуває, як піднімається в ньому полу-
днева сила сходження.

163

Оспівай свою веселкову спрагу.

164

Віддані й надто вразливі, ми протиставляємо своє усвідомленими
події всьому довільному (що одне слово, висмоктане з пальця).

165

Плід сліпий. Дерево бачить.

166

Щоб спадщина була справді великою, рука небіжчика має залиша-
тися невидимою.

167

Собака Кетті бере участь у збиранні із такою ж утіхою, як і ми Мовчки, без гавкоту, вона підбігає то до одного, то до іншого в гордо витому усвідомленні того, що відбувається. Коли робота завершується, вона вдоволено розлягається на купі парашутів і засинає.

168

Опір — це тільки надія. Ніби місяць Гіпноса, що розростається всіма своїми чвертями у повню, а взавтра стане видінням на шляху віршів.

169

Осяяння — це найближча до сонця рана.

170

Рідкісні хвилини свободи, коли несвідоме обертається у свідоме, а свідоме — в ніщо (або в хащі).

171

Попіл холоду причаївся в огні, який виспіває про непримиренність

172

Жалюгідним видається мені той, хто перекладає на інших свої власні борги, погіршуючи їх облудною привабливістю порожнечі.

173

Деякі жінки нагадують морські хвилі. Кидаючись уперед із такою жагою молодості, вони перелітають через надто високу скелю, що заступає їм дорогу назад. Віднині тут буде застоюватися ця калюжа полонянка, прекрасна завдяки зблискам солі, які таяться в ній і спроквола підмінюють її життя.

174

Утрата істини, гніт скерованої ганьби, що йменує себе благом (непорочне, натхненне, химерне зло — цілюще), відкрили в грудях людину рану, біль якої притупляється єдиною надією на велич далекого невідомого (життя несподіване). Якщо абсурд панує над життям, то я вибираю абсурд з його антистатичністю, яка наближає мене чим ближче до зворушливих імовірностей. Я людина крутих берегів — рину в глибину й пламеню, проте не можу довго залишатися стрімким чоловіком.

175

Живність лугів чарує мене. Її ніжну тендітну красу я невтомно промовляю напам'ять. Полівка і кріт — понурі діти, заблукані між химерами трав; склоподібна веретільниця; цвіркун — неабиякий імітатор; сарана, що клацає і перебирає свою білизну; метелик, котрий удає з себе п'яного і дратує квіти мовчазливою гикавкою; мурахи, полонені великим зеленим обширом; а понад усім — метеорами жінки...

Луже, ти — комора життя.

176

Поцілувавшись з горою, час повертає до золотавого літа її долонь і в'юнкого плюща.

177

Діти — це втілення прекрасного дива: залишаючись дітьми, вони дивляться на світ нашими очима.

178

Кольорова репродукція «В'язня» Жоржа де Латура, яку я пришпелив до вапнякового муру мого робочого кабінету, з часом, здавалося вона відбивала своє розуміння нашого становища. Вона стискає серце, але заспокоює душу! За два роки не було жодної людини, що заходила до кімнати, котрій би не обпалила погляду, як свідчить оця свіча. Жінка пояснює, ув'язнений наслухає. Слова, які виголошує цей земний силует червоного янгола — це найсуттєвіші слова, що одразу втішають. У глибині в'язниці воцане тремтіння світла окреслює і розмиває обриси сидючої людини. Жоден спомин не відгукується дрожем на його висхлій, як кропива, худорлявості. Пощерблена миска — руїна. Але раптом темницю заповнює рясна сукня. Жіноче Слово породжує несподіванку ліпше, ніж будь-яка зоря.

Велика дяка Жоржеві де Латуру, який подолав гітлерівський порок людськими словами.

179

Прийди до нас, змучених сонцем, о ноче, сестро чула!

180

У цей час вікна будинків щезають, щоб засвітитися на краю світу, там, де займається наш світ.

181

Я заздрю цій дитині, яка схилилася над сонячними письменами, потім побігла до школи, розмахуючи маком, — відтепер їй байдужі уроки й оцінки.

182

Ліра для гір у засланні.

183

Ми б'ємося на мості, який сполучає тендітну істоту Я віддзеркалення в джерелах безперечної влади.

184

Зціляти хліб. Пригощати вином.

185

И моїм притулком стає мовчання Сен-Жюста на засіданні у дев'ятого термідора. Ох, як я розумію процедуру цього мов- коли кришталеві стулки назавжди закривають шлях до Шипи.

186

Же ми приречені бути лиш паростками істини?

187

Дія, яка має сенс для живих, набуває цінності лише для мертвих, а завершеність тільки в свідомостях, що її успадковують і прагнуть збагнути.

188

Між мною і світом реальності немає вже більше сьогодні нетрів печалі.

189

Як переплелися заколот і гнів, з'ява і цвітіння почуття! Але щойно справа знаходить достойного супротивника, одразу ж скидає обладунки сутності і б'ється засобами своїх можливостей. Вона — незбагненне враження цієї безодні, яке, випаровуючись, стає дійсністю.

Незбагненна химерність! Від безборонного життя перенестися до щастя.

Найправдивіший час — коли мигдаль пробиває свою неподатливу твердь і переймає на себе твою самоту,

Я бачу, як надія — жила повноводого завтра — виснажується в людях, що мене оточують. Любі мені обличчя марніють у сітях вичікування, яке їх роз'їдає, мов кислота. Ох, як мало допомоги й підтримки! Море і берег — його видимий поріг, скріплені в одне ціле печаттю ворога, опочивають у глибинах тої самої думки як форма єдиної речовини, де на рівних правах співіснують приглушений крик відчаю і віра у воскресіння.

Нечутливість нашого сну настільки велика, що і найнікчемнішому сновидінню годі освіжити його своїм галопом. Обшири смерті затулені такою повинню абсолюту, що досить лише подумат про них щоб утратити спокусу життя, до якого волають, яке благають. І на цей раз потрібно багато взаємолюбові, потрібно дихати глибше, як дихають легені ката.

Я чиню насильство над собою, щоб усупереч хандрі зберегти неписемний голос. Ось так пером-тараном, яке то вгасає, то знову спалахує, стисло, напружено, на одному подихові, я пишу про одне, забуваю про інше. Автоматизм марноти? Щиро признаюся, ні. Необхідність перевірити очевидність, надати їй живого образу.

Якщо я врятуюся, то буду змушений, я знаю, забути пахощі найважливіших років, відкинути (не тамуючи) мовчки від себе подалі свій скарб, повернутися до найскромнішого поняття поведінки як у ті часи, коли я прагнув прийти, ніколи не маючи доволі відваги і у відвертій невдоволеності, до тьманих проблисків знань і допитливого впокорення.

Ця людина, довкола якої буде певний час витати моя симпатія *цінна*, оскільки її прагнення прислужитися збігається із усім її осяйним ореолом і моїми планами щодо неї. Поквапмося разом роботи, поки те, що звело нас в одній точці, не обернулося незрозумілою ворожістю.

197

Жити пориванням. Не жити на бенкеті, в його завершенні.

198

Якби життя могло бути лише сном, який не справдився...

199

У поета дві пори віку: перша — коли поезія всіляко збиткується над ним, і друга — коли вона віддається його божевільним обіймам! але жодна точно не окреслена. Та й друга аж ніяк не вища.

200

Коли ти п'янієш від смутку, то помічаєш, що смутку в тобі не більше, ніж у кристалі.

201

Шлях таїни гранню жахтить.

202

Хтивий потяг, як і божистий, оминає філософа. Помщаючись, філософ карає.

203

Пережив сьогодні хвилину абсолютної влади й цілковитої невразливості. Я почувався вуликом, який сягнув небесних джерел із усім медом і всіма бджолами.

204

О Істино, механічна принцесо, стань землею і наріканням серед півособлених зірок!

205

Сумнів — основа будь-якої величі. Історична несправедливість намагається замовчати його. Власне, цей сумнів і є геній. Проте не варто утожнювати його з невпевненістю, яка викликана розпорошенням сил відчуття.

206

Всі хирощі, до яких мене спонукають обставини, додають мені сили Велетенська рука несе мене на своїй долоні. Кожна з її ліній визначає мою поведінку. І я почуваюся на ній, як рослина в грудні, хоча моєї пори року нема.

207

Деякі мої вчинки торують шлях у моїй вдачі, мов той потяг, що пролітає полем і зникає, так само мимовільно і з такою ж майстерністю.

208

Людина, що бачить лише одне джерело, спізнає одну тільки бурю. Її можливості скуті.

209

Моя нездатність *влаштувати* власне життя пояснюється тим, що я зберігаю вірність не комусь одному, а всім людям, до яких відчуваю глибокий родинний потяг. Ця сталість несхитна серед протиріччя всіляких відмінностей. Смішно те, що в ці хвилини запаморочення почуття і буквального розуміння усі вони об'єднуються у спробі знищити мене.

210

Твоя відвага — вада. Твоя боротьба — хибна видимість, рояцяцькована прихильністю.

(Я завжди пригадую дурнуваті балачки одного вугляра із Сомалі, який запевняв, ніби Французька революція очистила його місцевість від дуже злочинного сеньйора: якогось Сада. Один із його злочинів нібито полягав у тому, що він зарізав трьох дочок свого орендаря. Ще не сконала перша красуня, як маркіз уже натягнув штани...

Недоумок наполягав на своєму: скнарість горця, очевидно, ні в чому не хотіла поступатися).

211

Заступники зникають. І зажерливі вже відвертаються од прозорого вересу.

212

Зануритися в невідоме, яке риє в глибину. Примушуй се вертїтися свердлом.

213

Нині вранці я проводжав очима Флоранс, яка поверталася до калаборанського вітряка. Стежина розбігалася в ширину під її кроками: глялачі миші сварилися між собою! Її ніжна спина й довгі ноги постійно мелькали перед моїми очима. Просто перед моїм ротом завмерли тернові ягоди її персів. Доки за закрутом стежини її не сховала зелень, яка переповнювала, хвилюючи кожною нотою, мелодія її прекрасного тіла, невідомого моєму.

214

Я не бачив, щоб на чолі вмирущого сяяла зірка, але коли займалися хисткі жалюзі, то в просторій залі, де метушилися щасні служниці, проступав несамовитий або упокорений порядок ідей.

215

Липкі від крові голови несподівано і невідомо чому увірвалися в нашу зиму та так в ній і задубіли. Споганене майбутнє проступає в їхніх рисах. Ось такий і Дюбуа, стукач, якого це мастило утверджує і заспокоює. Праведники небесні і сліпа куле, приміріте їх пальмовими паотцями вашої іронії.

216

Не може бути й мови, щоб пастир був поводитирем. Так вирішив політик, цей новий головний орендатор.

217

Чорний Олів'є попросив у мене миску з водою, щоб почистити свого револьвера. Я порадив скористатися зброярським мастилом. Але потрібна була саме вода. Я навіть і гадки не мав, що на стінках патронника могла запектися кров. Навіщо було все це уявляти: понура, жалобна фігура, приставлене до вуха дуло й судоми в калюжі липкої крові? Месник, що повертався після важкої праці, був схожий на селянина, який, добре перекопавши свою землю, передовсім чистить заступа, а вже потім усміхається яскравому сонцю виноградної лози.

218

У твоєму свідомому тілі дійсність на кілька хвилин випереджує уяву. Цей час, якого ніколи не надолужити, падає в безодню, що байдужа до метушні світу. Він ніколи не буває безтілесною тінню, свій запах нічного милосердя, релігійної живучості й неминучого дитинства.

219

Раптом ти пригадуєш, що маєш обличчя. Колись його риси складалися не тільки із смутку. До цього розмаїтого краєвиду піднімалися істоти, обдаровані добротою. Його втома не викликала самі лиш катастрофи. В ньому дихала усамітненість закоханих. Поглянь! Твоє дзеркало обернулося на полум'я. Непомітно ти знову починаєш відчувати, усвідомлювати свій вік (що випав із календаря), з надлишку існування твоїми зусиллями буде збудований міст. Відступи в глибину дзеркала. Якщо ти не знищиш його аскетичності, то принаймні плодючість його не виснажилася.

220

Я однаково боюся як лихоманки, так і блідості повоєнних років. Я передчуваю, що ні затишна злагода, ні туга за справедливій не проіснують довше дня, якщо зникне те, що пов'язувало нас у ротьбі. Одні готуються висунути абстрактні домагання, інші сліпо відкидають усе, що здатне зменшити жорстокість людського існування у наш вік і дозволити людині довірливо зробити крок у майбутнє. Уже повсюдно зло бореться з ліками супроти себе. Примари множать поради, візити, — примари, емпірична душа яких в сумішшю мокротиння і неврозів. Злива, що проймає людину до нитки, — це чекання агресії, це вухо, яке чує тільки зневагу. Дехто поквартиться у забуття. Вони припинять бракувати, відкидати, лікувати. Вони знехтано торочитимуть, що в небіжчиків у кишнях горіхи і що одного чудового дня з-під землі зненацька вихопиться дерево.

О життя, якщо є час, наділи живих хоч трішки своїм здоровим глуздом, позбавленим марноти, яка вводить в оману, але передовсім, мабуть, переконай їх, що ти не таке вже й випадкове і не до кінця позбавлене докорів сумління, як вони про це говорять. Не стріла мерзотна, а — гак.

221

Карта вечора

Як і раніше, Новий рік єднає наші погляди.

Високі трави не сплять, злилися в коханні лише з вогнем і шаленою в'язницею.

Потім залишиться попелище переможця

І казка про зло

Залишиться попіл кохання;

Шипшина, що вижила й при подзвінні;

Твої останки залишаться,
Уявного твого життя, яке завмерло на вістрі тіні.

222

Лисичко моя, прихили свою голову мені на коліна. Я нещасливий — ти моя втіха. Ти свічка чи метеор — немає більше смутку на землі. Повзучі сутічки відгукуються на твоє шарудіння, житло м'яти й розмарину, таємна змова рудої осені й твого ніжного хутра. Ти — серце гори з потаємними схилами, скелі якої причаїлися між глиняних губ. Вдихай своїм тремтячим носом повітря. Прикрий лапою путівець, накинй сітку дерев. Лисичко моя, під поглядом двох небесних світил, морозу й вітру, я пов'язую з тобою всі втрачені надії на переможний чортополох хижої самоти.

223

Життя, яке не може і не хоче згорнути вітрила, розбите життя, яке вітри відносять до в'язкого берега, проте завжди готове прорвати межу отупіння; життя, все менше прикрашене, все більше нетерпляче, вкажи мою частку, якщо вона є, мою законну частку у спільній долі, в центрі якої серед амальгами барв плямою проступає моє неповторне «я».

224

Колись, перш ніж лягти в ліжку, я заспокоювався, думаючи про тимчасову смерть в обіймах сну. Нині я засинаю, аби прожити ще хоч кілька годин.

225

Дитина бачить дорослого не в істинному, а в спрощеному світлі. В цьому й полягає таємниця їхньої нерозлучності.

226

Міркування, що зобов'язує, не завжди утверджує.

227

Людина здатна вчинити те, чого не годна уявити. Її розум торує галактику абсурду.

228

Заради кого борються страдники їхня велич у починанні, яке зобов'язує. Люди зразкові створені з вітру й диму.

229

Чорна барва містить у собі живу неможливість. Її уявне поле є осереддям усіх несподіванок, усіх пароксизмів. Її чарівність супроводжує поетів і готує людей дії.

230

Вся можуть серпневого неба і постійної нашої тривоги — в золотавому голосі метеора.

231

За кілька днів до своєї страти Роже Шодон казав мені: «На цій землі нас завсім мало, більшість — під землею. Не повернути назад часу. По суті, це мене заспокоює, хоча радість життя потрясає мене, як грім...»

232

Надзвичайне не здатне ні оп'янити, ні розчулити свого вбивцю Власне, цей погляд, на жаль, у нього саме такий, який потрібен для вбивства.

233

Зваж спокійно, що зло найохочіше жалить недосвідчену жертву до якої воно може підкрастися безборонно. Те, що ти пізнав у людях, — їхня непослідовність, їхні невиліковні примхи, їхня любов до метушні, їхнє свавільне блазнювання, — повинне спонукати тебе, щойно справа завершиться, не надто затримуватися в тенетах твоїх стосунків.

234

Повіки, дверцята до плинного щастя, як плоть мушлі, повіки, яких манить шалене око не примусить здригнутися, повіки, до чого ви самовдоволені!

235

Туга — скелет і серце, місто й ліс, лихослів'я і чари, непідкупна пустеля, примарно переможена, нездоланна, мовчазна володарка слова, нова, подруга всіх людей і — Людина.

236

«Моє тіло було неосяжніше від землі, і я спізнав лише крихітну його частку. Я з глибиною всієї душі прийняв такі незліченні провіщення благоденства, що благаю тебе, збережи єдино для нас ім'я своє.»

237

У володіннях нашої ночі немає місця для Краси. Все оце місце — для Краси.

ДУБОВА ТРОЯНДА

*Кожна із літер, що складає ім'я твоє, о Красо, на полотнищі
вшанування тортур, поєднує простоту задуму сонця, записується
у велетенську фразу, що затуляє небо і поєднується із розлюченою
людиною, із її ошуканою долею, із її неприборканою протилежністю
— надією.*

НА ПОВЕРХНІ СКРИЖАНІЛОГО ОЗЕРА

Люблю тебе,
Зимо дошкульної хвищі
Нині образ твій сяє там,
Де серце її прихилилось.

МАЛЮНОК В'ЯЗНЯ

Кохання, чий рот — букет густих туманів,
Розквітнуло й щезло.
Мисливець зараз вполює його, дозорець схопить його,
Й між ними обома зненависть проросте, відтак усі втрьох одне
одного навзаєм прокленуть.
Мороз надворі, листок крізь дерево летить.

ПТАХ...

Птах на дротині оспівує
Просте життя, квіт земний.
Наше пекло тішиться з того.
Потім вітер починає страждати,
І це помічають зорі.
О божевільні — перейти
Такі безодні долі!

ІНОДІ ЗАКОН БУВАЄ ЖОРСТОКИЙ

Хто роздає свої спогади,
Самотність до того повертається, і все одразу вмовкає.
Трава, що їх злегка торкає, розквітає від їхньої вірності.

Що ти сказала? Ти мені говорила про кохання таке далеке,
Що сягало аж твого дитинства.
Стільки хитрощів прижилося в пам'яті!

НА ВІКОННИЦІ ОДНОГО ВІКНА

Обличчя, білий сквер,
Перехожа сестра, балакуча сестра,
Солодкої затягості гра,
Обличчя, білий сквар.

ТОР³

На стежці серед заанімілих трав ми, діти, дивувалися, що ніч таки наважилась минути, і оси не летіли вже в ожинник, а птахи — в гілляччя. Перед ранковими гостями повітря розкривало свою неосязність розбурхану. Тільки волокна крил, крику спокуса, еквилібристика поміж світлом і прозорістю. Тор себе розвогнював лірою серед каміння. Було видно орлине дзеркало — гору Ванту.

На стежці серед заанімілих трав химера втраченого віку до наших сліз молодих усміхалася.

³ Тор — в давньогерманській міфології — Бог Грому (перекл.).

СУТІНКИ

Я був у такому лісі, куди сонце не заглядає, але входять зорі та ніч. Цьому місцю було дозволено існувати лише тому, що проминула його інквізиція Держав. Полишені угіддя окидали мене зневагою. Чуття покари вказувало мені шлях. Де-не-де спогад про силу торкав траву селянської втечі. Я прямував, не знаючи шляху, у світлім пориві.

Я був рівний таємницям, захованим під променем крила. Для більшості сутність ніколи не народилася, а ті, що осягли її, не можуть діяти без шкоди для себе. Ніхто не відчуває втрати завойованого на краю зусиль! Бо інакше були б водночас молодість і пощада, верхів'я і гирло були б однаково чисті.

Я був у такому лісі, куди сонце не заглядає, але входять зорі на ніч, сіючи порожнечу.

CUR SECESSITI?⁴

Сніже, дитяча примхо, сонце, що маєш лише зиму, щоб стати небесним світилом, на порозі моєї кам'яної хурдиги ви знайдете прихисток. На оланських схилах, мої сини є паліями, мої сини, котрих вбивають, цілячись прямо в відкритий погляд, зростають з вашого могуття.

⁴ Навіщо ти мене покинув? (лат.)

ЦЯ МЛА, ЩО НАС ВЕЛА...

Це мла, що нас вела, була посестрою костура, що діймає камінь, і хмари, що відслонює небо. Вона не зневажала, а сприймала нас таких, які ми є, маленькі ручаї, напоєні бентегою і сподіванням з вустами замку, і з горою в погляді.

ПОВЕРНІТЬ ЇМ...

Поверніть їм те, чого в них уже більше нема,
І знову побачать вони, як зерно жнив'яне
 замикається в колосі і гойдається на стеблі.
Покажіть їм, від спаду аж до піднесення,
 дванадцять місяців їхнього обличчя,
І втіху знайдуть вони у пустці свого серця аж до наступного
прагнення. Бо ніщо не тоне, й немає радощів на попелищі;
І хто вміє побачити землю, яка прагне зродити овоч,
Того не збентежить ніяка поразка, хоч би він і втратив усе.

СКАЖИ...

Скажи те, що вогонь вагається казати. У високості сонце світить відважно, помирає, промовляючи за всіх.

ТАКИ РІВНІ

Я закоханий у цей ніжний клаптик села, у його перильце самотності, до якої приходять грози, аби покірно розродитися, і на щоглі якої обличчя загублене зблисне на мить і повернеться до мене. Так далеко, наскільки я пам'ятаю, я впізнаю себе, схилоного до рослин у батьківському занедбаному саду, уважного до деревних соків, припалого очима до форм та барв, які сутінковий вітер зрошував краще, ніж рука нетверда людська. Чарівність повернення, яке не заслонить жодна удача. Судилища полудня, я на чатах. Я, що насолоджуюся перевагою все разом відчувати: гніт і довіру, зраду й хоробрість, я не затамив нікого, окрім розпливчастого кутка Зустрічі.

Дорогою лаванди й винограду ми йшли пліч-о-пліч, по-дитячому огорнені курявою з голови до п'ят, і кожен з нас знав, як любити іншого. Це не той чоловік із вигадки, якого згодом ти цілувала за туманами твого постійного ліжка. Ось ти гола й від усіх найкраща тільки сьогодні, коли ти вийшла з недоладної пісні. Чи назавжди простір є тим цілковитим і сяючим відпочинком, хирлявим викрутом? Але так пророкуючи, я стверджую, що ти живеш; борона зблискує між твоїм добром і моїм злом. Жар повернеться з тишею, КОЛИ тебе підійму, Бездиханна.

DONNERBACH MÜHLE⁵

Зима 1939

Листопаде туманів, почуй під деревами дзвін останньої стежини,
який перетинає вечір і щезає,

Обітниця далека вітру поділяти повернення до в'язниці утності,
яка спливає.

Пора миролюбних звірів, дівчат незлостивих, ви володієте
владою, їй опирається сила моя; у ваших очах моє ім'я, те ім'я, яке
вимагають мене забути.

Подзвін по надто коханому світу, чую тупіт чудовиськ по журливій
землі. Моя сестра рум'яна вкрилася потом. Моя сестра несамовито
до зброї кличе.

Озерний місяць ступив на берег, де лагідне рослинне полум'я
літа занурюється в хвилю, яка його змиває, затуляє в глибоке ложе
праху.

Окреслений цією гарматою, —
жити, о неосяжна межо! —
будинок в лісі спалахнув:
Грім, потік, млин.

⁵ Доннербахський млин (нім).

КОНВАЛІЯ

Я вберегла щастя подружжя. Я провела його у таємничу вірність. Старість швидкого потоку прочитала мені сторінку своєї вдячності. Юна гроза озвалася. Світло землі легесенько торкнулося мене. А тимчасом як на шибці пригадувалося дитинство заступниці (милосердя було мертве), я ридала на межі терпіння.

ПОРІГ

Коли сколихнулася загата в людині, натхненній велетенським виламом занедбання божественного, слів у далині, слів, котрі не хотіли вмирати, намагалися опиратися надмірному тискові. Звідтам пішла династія їхнього сенсу.

Я забіг аж до джерел горобиної ночі. Врослий у тремтіння світанку, із поясом багатим на пори року, я чекаю на вас, о мої друзі, ви незабаром повернетесь. Я вже вгадую вас за темним небокраєм. Моє вогнище не виснажиться від обітниці для ваших осель. І моя кипарисова палиця щиро радіє за вас.

ВОДЯНИЙ ПИЛ

Нова наївність клеоче в багрянці народження. Діана перевтілилася. Скрізь, де пропливає сонячний ковчег, скрізь роїться неприйняття нового. Щастя змінилося. У пониззі ріки всі джерела. А ген-ген вгорі співають уста закоханих.

МУКИ, ВИБУХ, МОВЧАННЯ

Калавонський млин. Уже два роки він — обійстя цикад, фортеця криків. Колись тут усе — чи то на сміх, чи молоді п'ястуки, — говорило про бурхливі води. Нині непокірний дід охляв серед каміння, переважно померлого від холоду, самоти або спеки. В свою чергу і провіщення позасинало в мовчанні квітів.

Роже Бернар: обрій страховищ підступав надто близько до його землі.

Не шукайте в горах: але якщо десь за кілька верстов відсіля, в ущелинах Оппедетти ви стрінете блискавку з обличчям школяра, підійдіть до неї, о підійдіть і всміхніться їй: спрагу має вона, прагне вона приязні.

ЖАКМАР І ЖЮЛІЯ

Колись трава в ту пору, коли дороги землі поєднувались у своєму занепаді, ніжно здіймала свої стеблинки й світила своїми ліхтариками. Ці вершники дня народжувались у погляді їхньої любові, і замки їхніх коханих налічували стільки вікон, скільки безодня має маленьких гроз.

Колись трава знала тисячу гасел, що не суперечили одне одному. Вона була покровителькою облич, умитих слізьми. Вона чарувала тварин, давала притулок помилці. Її обшир рівнявся до неба, що здолало страх часу і вгамувало біль.

Колись трава була добра до блаженних і ворожа до катів. Вона вінчалася з порогом вічності. Ігри, які вона вигадувала, мали усмішки з крильцями (ігри невинні й так само скороминущі). Вона не була суворою до жодного з тих, хто, свою дорогу загубивши, бажав утратити її назавжди.

Колись трава визначила, що ніч така вартісна, як її влада, що струмки ненавмисне ускладнюють свою течію, що зерно, коли хилиться додолу, вже є наполовину в пташиному дзьобі. Колись зумля і небо ненавиділи одне одного, але земля і небо жили.

Непогасна посуха минає. Людина — чужа для аврори. Проте в погоню за життям, якого й уявити ще не можна, кидаються: воля, що тремтить, шепоти, готові до бою, та діти живі й здорові, які *відкривають*.

БЮЛЕТЕНЬ БІМСІВ

Ти пишеш диктант, у ньому нема ні кінця, ні початку.
Складений тільки з відсутностей, із віконниць обірваних,
Із чистих бездіяльностей.

Поєднай фатальність і протидію фатальності.
Ти пізнаєш висоти незнані.

Краса народилася в розмові, з тиші розірваної та з тиші
відродженої. А камінь, що кличе тебе у минуле — вільний.
Прочитай-но по лініях його рота.

Тривалість, якої прагне серце твоє, ти віднайдеш поза межами
тіла.

«Так» і «ні» перемир'я шукають незмінно серед забобонів
історії. Ніч і спека, небо й зелень стали невидимі, тільки б
краще їх чули.

Руїни, майбутнім наділені, руїни, нічим не поєднані, аж поки ти
прийдеш, безпорадна людино, тягнуться усіма своїми
часточками до твоєї любові.

Ось так і троянда, обіцяна й відкинута твоєю дратівливою
непоштивістю, собою скріплює царство.

Трагедія спрагу тамує послідовною присутністю сонця. Ах! Не
бійся назад повернути молодість власну.

АКУЛА І ЧАЙКА

Нарешті я бачу море в його троїстій гармонії, море, яке своїм серпом-молодиком відтинає династію безглуздох скорбот, велетенський пустельний вольєр, море легковірне, як повійка.

Якщо я кажу: *я знехтував законом, я переступив мораль, я викував дух*, то не задля того, щоб виправдовуватися перед цим безміром небуття, чутки про який простягаються пальмовим гіллям за межі мого переконання. Бо ж ніхто з тих, хто бачив мене в житті і в дії, тут мені не свідок. Плече моє може дрімати, моя молодість — перебувати. Саме звідси маєш добувати скарби найближчі й дійові. Отже, рік має день чистоти, день, який риє чудовий підземний хід в морському шумовинні, день, який підступає до очей, щоб завершити полудень. Вчора шляхетність була ще незаселена, гілці було ще далеко до бруьок. Акула і чайка не підтримували стосунків.

О Веселко цього берега-шарувальника, наблизь корабель його сподівань! Зроби, щоб кожна вимріяна мета стала новою чеснотою, шаленим вартовим для тих, хто спотикається в ранковому тумані.

МАРТА

Марта, без якої ці стіни старі ніяк не можуть призвичаїтись, і водограй, у якому милується собою моє царство самотнє, я вас ніколи не годин забути, хоча я і не мушу згадувати вас: ви — той теперішній час, що накопичується. Ми поєднаємося, не торкаючись одне одного й наперед цього не передбачаючи, будемо як два маки, що творять з любові велетенську анемону.

Я не ввійду до вашого серця, аби обмежити його пам'ять. Я не стримуватиму ваших уст, хай би вони ледь розтулилися серед голубіні повітря й спраги розлуки. Я хочу бути для вас свободою і вітром життя, який переступає поріг щораз раніше, ніж стане невловимою ніч.

ВОЛОДАР

Ми завжди починаємо життя в чудесних сутінках. Все, що пізніше допоможе нам звільнитись од розчарувань, збирається навколо наших перших кроків.

Поведінка людей мого дитинства була подібна до усмішки неба, посланої земному милосердю. Тоді зло вітали як вечірню витівку. Політ метеора викликав хвилювання. Я усвідомлюю: такій дитині, як я, що швидко закохувалась і так само ранилась, тоді дуже щастило. Я йшов дзеркалом річки, повної кілець вужа і танків метеликів. Я бавився у садах, чия кремезна старість приносила плоди. Я зачаювався в очереті під захистом істот, сильних, мов дуби, та чутливих, як птахи.

Той чистий світ помер, не залишивши гнилі. Зосталися лише обвуглені колоди, мандрівні простори, недокінчений бій кулачний та вода голуба кринички, яку доглядав той мовчазний Друг.

Знання рано зробило нас дорослими. *«Цього вже ніколи не буде»*, - любив я повторювати. *«Цього немає»*, — виправляв мене він. *«Ніколи»* й *«немає»* були роз'єднані. Зі зміїною головою, що всміхалася, він дарував мені безпомічність, в яку я вгрузав без страждань. Звідки прийшов цей Друг? Напевне, з найменш темного й найменш працюовитого сонця. Його енергія, що здавалась мені великою, спалахувала терплячою папороттю, вологістю для моєї надії. Він, власне, був лише снігом буття, властивістю оновлення. Здобич нагромаджувалася, вимальовувалось жорстоке узбережжя, яке колись я мав перейти. Серце мого Друга увіходило в моє серце, мов тризубець, серце володаря, розпорошене серед завоювань, що скоро ставали пелом, аби вказати, наскільки спокуса принижує того, у кого вона осідає, кого підкоряє собі. Наші зізнання не збудували б церкви; німота розвіювала всі наші сили.

І Він навчив мене літати над ніччю слів, вдалині від отупіння ко раблів на якорі. То зносить нас не льодовик, а необмежена його можливість, його самітна ймовірність. З ненавистю бурхливою я обіцяв, що допоможу в перемозі, покину потім. (Досить заплющити

очі, щоб не бути більше впізнаним). Я позбавив речі ілюзії, яку вони творять, щоб захиститися від нас, і залишив їм ту частку, яку вони нам дарують. Я бачив, що ніколи для мене не буде жінки в *моєму місті*. Шал каскадів символічно був платою за мою добру волю.

Так я знову прийшов до пори самотності, аж до наступного житла ФІОЛЕТОВОЇ ЛЮДИНИ. Але там він мав лише похмуру метрику своїх тюрем, свого німого досвіду біженця, і ми, ми маємо тільки його знак втікача.

ПІСНЯ ПРО ОКСАМИТ У РУБЧИК

День промовляв: «Все, що засмучує, мене супроводжує, тулиться до мене, хоче бути щасливим. Свідки мого блазнювання, утримайте мою радісну ходу. Я боюся полудня і його заслуженого шпиля. Він не зачаровує, щоб підвестися у власних очах. Якщо моє зникнення провіщає дзвоном про ваше визволення, то студені літні води привітають мене ще прихильніше».

Ніч промовляла: «Ті, хто кривдить мене, помруть замолоду. І як їх любити? Вона — це луг усіх моїх біжучих хвилин, їм не затоптати мене. Їхні мандри — це й мої мандри, тож залишаюся безвістю».

Між ніччю і днем він злом пробував, що роздирало. Вітер між ними снував; вітер або ніщо, полотнища жорсткої тканини й снігова лавина гір, або ж ніщо.

МЕТЕОР 13 СЕРПНЯ
(Метеор 13 серпня)

Тієї миті, коли явився ти мені, моє серце заволоділо цілим небом,
щоб осяяти його. Настав полудень мого вірша. Я знав: тривога дрімас.

(Нові зірки)

Перший промінець, який вагається між прокляттям страти й
величним коханням.

Оптимізму філософів нам уже не вистачає.

Світло стрімчака дає притулок вищому дереву. Ми посуваємося
до його появи.

Заручини поглядів завжди більші. Трагедія, що твориться,
розковуватиме навіть у наших межах.

Небезпека звільнила нас від усякого смутку. Ми розмовляли не
дивлячись одне на одного. Час об'єднував нас. Смерть — унікала.

Зірки — нічні жайворонки, пощо кружеляєте довкола джерел
забуття, будьте поступом на чолах оспалих.

Язіскочив із ліжка облямованого глодом. Стоячи босоніж,
розмовляю з дітьми.

(Місяць змінює сад)

В яку оману я хочу завести цю долю екскрементів, що
супроводжує мене, мов лампа?

Гімни тимчасові! Гімни суперечливі!

І вночі покірливе світло причинне.

Бурхлива свобода у пелюшках блискавки, в самотійності
порожняви, у маленьких руках людини.

Не приголомшуй себе завтрашнім днем. Ти бачиш зиму, яка переступає рани й роз'їдає вікна, а ще незбагненну муку на паперті смерті.

Ті, що сплять у вовні, що біжать, біжать на холоді, що пропонують своє посередництво, що за браком кращого, не є злодіями, змовляються з метеором — ворогом півня.

Примарно перебуваю водночас у своїй душі й поза нею, далеко від шибки й під шибкою, мов розпуклий ломикамінь. Моє палке бажання безмежне. Я тільки життям одержимий.

Мандрівна іскра помирає, згоряючи.

Люблю узбережність. Зуживаю твою правду. Трава, що ховає золото твого кохання, ніколи не зазнає морозу.

На цій землі небезпек я чудуюся обожнюванню життя.

Хай моя присутність, що викликає у вас загадкове нездужання, невгамовну ненависть, спалахне метеором у вашій душі.

Пісня птаха вражає гілку світанку.

ЛІРА

Безмежна ліра праху
Розростається з нашого серця.

РОЗКОШУВАННЯ

Літо співало на своїй улюбленій скелі, коли ти явилась мені, літо співало неподалік від нас про тишу, приязнь, сумну волю, про море, яке ще більше від моря, довге блакитне весло якого пустувало біля наших ніг.

Літо співало, а твоє серце відпливало далеко від нас. Я цілував твою відвагу, чув твою бентегу. Дорога через абсолют хвиль до цих верховин шумовиння, де перетинаються смертоносні чесноти для рук, на яких тримається наше господарство. Ми не були легковірні. Ми були оточені.

Минули роки. Вщухли грози. Світ відійшов. Я мав тяжке передчуття, що твоє серце більше не помічає мене. Я кохав тебе. У моїй відсутності обличчя й моїй пустці щастя. Я кохав тебе, змінюючись весь і лишаючись вірним тобі.

ПЕРШІ ХВИЛИНИ

Ми дивились, як перед нами, бутніючи, шумить вода. За мить вона зносила гору, глотаючи її схили материнські. То був не той потік, що віддається власній долі, а звір жахливий; ми пізнавали його рик і плоть. Всесильною дугою власної уяви зачарував він нас. Яке втручання могло б тут нам перешкодити? Щоденна пересічність утекла, і струмені крові віддавалися власному шалові. Приручені відкритістю, натерті аж до невидимості, ми були перемогою, котра не знає собі кінця.

СЕРПОКРИЛЕЦЬ

Ширококрилий серпокрилець в'ється довкола хати
І радісно кричить. Отак і серце.

Він громовицю виснажує. Росою в небі сіє.
А торкнеться землі — згине.

Для нього ластівка — що смерть. Він ненавидить
домовиту. До чого те мереживо на вежі?

Ночує в найтемнішому дуплі. Нема ніде тісніше,
як у нього.

У літні білі ночі вилітає в сутінь
крізь віконниці опівнічні.

Годі впіймати його очима. Тільки з голосу знати,
що він тут, поруч. Нікчемна рушниця ось-ось його
встрелить. Отак і серце.

ДОСИТЬ РИТИ

Досить рити, досить робити підкопи під своє майбутнє. Найгірше в кожному, в ловцеві, у його грудях. Ти, хто був тут лише заступом, що ним орудує час, повернися лицем до мого кохання, яке ридає поруч мене, і на друзки розтрощи нас, благаю, щоб я помер хоч раз.

ВІРНІСТЬ

Вулицями міста блукає моє кохання. Байдуже, куди воно простує цієї пори чвар. Це вже не моє кохання, кожен може завести з ним розмову. Воно вже нічого не пам'ятає; хто, власне, його кохав?

Воно шукає на себе схожого в обіцянці поглядів. Простір, яким воно проходить, є вірністю моєю. Воно змальовує надію і легко її спроваджує. Воно вирішальне навіть тоді, коли не перейматися ним.

Я помітив у глибині його душі якісь рештки щастя. Несвідомо; моя самотність — то його скарб. На великому меридіані, де записується його порив, моя воля його поглиблює.

Вулицями міста блукає моє кохання. Байдуже, куди воно простує цієї пори чвар. Це вже не моє кохання, кожен може завести з ним розмову. Воно вже нічого не пам'ятає; хто, власне, його кохав і хто осяває його здаля, щоб бува не спіткнулось, не впало?

ПОРАДА ВАРТОВОГО

Плід, що порскає під ножем,
Краса із присмаком відлуння,
Зоря у пащеці кліщів сяє,
Коханці, яких хочуть розлучити,
Жінка, що хоче фартух носити,
Пазур, що мур роздирає,
Втікайте! Втікайте!

ПІРЕНЕЇ

Горо великих обманів,
На вершині твоїх гарячкових веж
Згасає промінь останній.

Лише пустка й сніги,
Лихо й страждання!

Усі ці нелюби трубадури
Забачили як влітку світає
їхнє королівство солодкого смутку.

О, сніже невблаганний!
Ти любиш, щоб стоячи страждали,
Ти хочеш, щоб у холоді вмирали,
Ті, кого піски здолали.

ХАЙ ЖИВЕ!

*Ця країна є лише сподіванням духу,
протигробницею.*

У моїй країні віддають перевагу тендітним свідченням весни й по-біжно вдягненим птахам, а не далеким цілям.

Істина чекає світанку біля свічки. Віконна шибга не важить. Хай нею переймаються причепи.

У моїй країні схвильованої людини не розпитують.

Немає невірної тіні на хиткому човні.

Вітань крізь зуби в моїй країні не знають.

І мруть лише тоді, коли віддати можуть більше.

Там листя, там багато листя на деревах моєї країни. І їхнє гілля не має безпліддя.

Не віриться у щиросердість переможця.

У моїй країні вміють бути вдячними.

НА ВЕРХОВИНАХ

Чекай на мене, я прийду, настане час
І розрубає холод, що сковує нас.

Хмаро, життя твоє, як і моє, теж під загрозою.

(Лихо оселилося в нашому домі.
Ось чому ми звідти пішли
й лишилися тут).

ЛАБІРИНТ

Довбай! — Наказує держак,
Ріж! — Нашіптує ніж.
І вирвали з мене пам'ять,
Катуючи сум'яття моє.

Ті, хто кохав мене, —
Відтак зненавиділи й забули,
Схилися знов наді мною.
Одні ридали, інші раділи.

Холодна сестро — траво зимова,
Ступаючи, бачив, як ти росла,
Ще вища, ніж мої вороги,
Ще зеленіша, ніж спогади мої.

ЗВІЛЬНЕНИЙ У ВІДПУСКУ

Людожер є усюди:
В обличчі, що чекають на нього,
І в змарнілому, яке дочекалося,
І у відлітанні птахів,
У їхньому вдаваному спокої.
Людожер, який стає в пригоді кожному з нас,
І якому ніколи не віддячать,
В будинку, що хтось спорудив собі
Попри мігрень вітру;
Людожер прихований, химерний,
О, якби він міг довірити нам таємницю,
Що він є слуга смерті!

ПРАВДА ВИЗВОЛИТЬ НАС

Ти лампа, ти ніч;
Ця шибочка для твого погляду,
Ця дошка для твоєї втоми,
Ця пригорщ води для спраги твоєї,
Ці мури для того, кого твоє світло появиться на світ.

О ув'язнена, о Пошлюблена!

РОЗРИТА ГОРА

О, самота — по вінця
Сліз, що підступають до верхів!

Коли тріщить повсюди крига
І ветхий немічний орел
Відновлює могуть минулу,
За нею щастя лине слідом,
На схилі прірви настає.

Мисливче, ти дійшов до краю,
Як легко ти наздоганяєш
Ту смерть, яку я відкидаю.

ШИБКА

Чисті дощі, жінки сподівані,
Обличчя, яке ви витираєте,
Із кухлем, піднятим за муки,
Це обличчя заколотника;
Інше, шибка щасливця,
Тремтить перед багаттям.

Я вас кохаю, таємниці-близнючки,
Торкаюся до кожної з вас;
Я почуваюсь зле і легковажу.

ПРАВЕДНІ НОЧІ

Чим дужчий вітер,
Тим лампа яскравіша,
Ми повинні десь перепочити,
Де ніч скаже: «Проходьте»;
І ми переконаємося, що це правда,
Коли скло потьмяніє.

О, злагідніла земле!
О, гілко, де визріла втіха моя!
Гирло неба біліє.
Те, що там сяє — то ти,
Моє падіння, моє кохання, моя поразко.

ПОТАЄМНА КОХАНА

Вона накривала на стіл і вгадувала слова, що почує від того, хто сяде навпроти і говоритиме, тихо її роздивляючись. Ця страва подібна до звуків гобоя.

Під столом її голі щиколотки туляться до коханого, розпалюючи пристрасть, і в цей час голоси, нечутні для неї, говорять їй компліменти. Світло лампи переплітається і тче почуттєву розвагу.

Вона знає: ліжко, дуже далеке ліжко чекає й тремтить у вигнанні пахких покривал, мов озеро в горах, яке ніколи не буде покинутим.

АНУКІС І ЗГОДОМ ЖАННА

Я знайду тебе серед людей, яких люблю, то буде наче довга блискавка у спеку, так само незбагненно, як і твоя поява, Жанно, коли одного ранку ти, охоплена бажанням, вела нас зі скелі на скелю до того краю себе, що зветься вершиною. Обличчя напівприховане твоєю долонею, пальці твоєї руки манили плече; збираючись на гору, ти піднесла нам місто, страждання й досліди генія, заблукалу поверхню пустелі та обережний вигин ріки з допитливими будівничими. Все ж я швидко тебе повернув, о Косо, адже ти сама втішалась принесеним нам дарунком. І ні час, ні краса, ні випадок, що розгнуждає серце, не могли зрівнятися з тобою.

Тож я воскресив своє давнє багатство, наше спільне багатство, радіючи з того, що буде зруйноване завтра, я згадав, що ти — Анукіс Яка-Обіймає, так само фантастично, як і те, що ти була Жанною, сестрою мого найкращого друга, так само незбагненно, як і те, що була ти Чужинкою у свідомості того жалюгідного дзвонаря, батько якого іноді повторював, що Ван Гог був божевільний.

Сен-Ремі-дез-Альпій, 18 вересня 1940

СХОВАНКА У СТРУМКУ

На вислизаючій поверхні вод серед гойдливих очеретів для тебе місто я накреслив. І мулярі прийшли в широких капелюхах, за мною старанно всі рухи переймали, та не могли збагнути мого будівництва.

І досвід їхній схвилювався.

Я їм сказав, що ти, довірлива, чекаєш поруч, як я до полудня все приготую до роботи. І наша спільна радість у той момент всі креслення розгладила б, ми знову розпочали б усе ще вище, в любові певні. Ремішники тут відступили. Плащі накинули вони, а я на рінь усе пишися, що блискала в струмковім небі, та зовсім не була мені потрібна.

* * *

Сонце обертається — обличчя ягняти — це вже посмертна маска.

ПОСМЕРТНА МАСКА

Був собі чоловік, що не мав голоду, не відчував більше ніколи голоду, стільки пожер він спадків, стільки поглинув наїдків, доценту поруйнував свого ближнього, і побачив нарешті, що на столі в нього спустошено, ліжко його порожнє, жінка погладшала і лан його серця — убогий, неплідний ґрунт.

Позбавлений могили, бажаючи жити, нічого не маючи дати й ще менше — одержати, бачачи, що речі тікають від нього, тварини ошукують його, украв він голод і з нього зробив тарілку, що стала йому за свічадо й за власну його поразку.

ЛИШАЙНИКИ

Я йшов між пагорбів очищеної землі, таємних повівів безпам'ятних рослин. Гора підносилася, повна тіні фляга, яку подеколи спивали пальці спраги. Мій слід, усе моє єство губилось. Твоє лице нервово ковзало і віддалялось. То була тільки пляма, що шукала бджоли, котра б розпізнала в ній квітку і життя вдихнула в неї. Роплучимось ми. Ти лишишся на плоскогір'ї пахоців, а я проникну в сад порожнечі. Там, за пасмом скель, на чотирьох вітрах, я попрошу справжню ніч напитися мого сну, аби примножити твоє щастя. Але всі плоди належали тобі.

ВИНАХІДНИКИ

Вони прийшли з того боку, неznані нам
люди лісів, неприхильні нашим звичаям.
Прийшло їх багато.
Їх натовп з'явився на смузі, яка відмежовує кедровий гай
Від лану колишніх жнив, що нині зрошений і зеленіє.
Тривалий перехід розігрів їх.
Шапки в них спадали на очі, потомлені ноги
ступали абикуди.
Вони помітили нас і спинились.
Видимо, не сподівалися тут, де землі придатні
й борозни заволочені добре, спіткати нас,
До зустрічі зовсім байдужі.
Ми підвели голови й підбадьорили їх.

Ось підійшов найкрасномовніший з них, а потім і другий,
обезкорінений і повільний.
«Ми прийшли, — сказали вони, — попередити вас
про наближення урагану, вашого невблаганного ворога.
Не більше, ніж ви, ми знаємо його,
Хіба що з переказів та з предківських розповідей.
Але чому ж ми такі незбагненно щасливі попри вас,
чому ми раптом як діти?»

Ми сказали спасибі й попрощали їх.
Але перед тим вони пили, і руки їхні тремтіли,
й очі сміялись на вінця кухлів.
Люди дерев і сокири, спроможні чинити опір якомусь жахові,
але не здатні скерувати течію води, вишикувати в ряд муровані
будинки й вифарбувати їх у приємні кольори,
Не знають вони, мабуть, ні зимового саду, ані оощадності в
веселощах.

Звичайно ми могли їх переконати й з'єднати собі,
Бо тривога перед ураганом збуджує.
Так, ураган мав налетіти незабаром;
Але чи варто було взагалі говорити про це й каламутить
 майбутнє?
Там, де ми, немає нагальних страхів.

СЕНЬОРИ ІЗ МОССАНА

Почередно, вони хотіли нам провістити
щасливе майбутнє,
Із потьмаренням на їхній взірець і всією скорботою,
погодженою з нами.
Ми зневажили цю рівність,
Відповівши «ні» на їхні налазливі слова.
Ми рушили бруківкою, яку накреслило наше
серце,
До неозорих просторів і дивної тиші.
Ми змушені були виснажувати наше вимогливе кохання,
Виборювали наше щастя з кожним кроком.

Вони кажуть тепер, що там, куди їхній повід не сягає,
Град їх більше страхав, ніж сніг мерців!

ВЩЕРТЬ

Коли торкнулись наші кості землі,
Осунувшись крізь наші лиця,
Ніщо не кінчилось для нас, любове,
Любове свіжа, ти ввірвалась з криком,
Щоб воскресити і забрати нас.
Спекота спала, але те, щось,
Що безконечно так тривало,
Щезало й знову виринало
Ген за вгасаючим життям
І майоріло перед нами,
По вінця увібравши біль, —
Осіло, ніби у гнізді,
Й очами в одне ціле — зв'язувало нас
Народжувану злагоду буття.
Смерть розросталася
Супроти ворсинок сьйливих,
І щастя ще не почало
Вслухатися в присутність нашу.
Трава була столочена і гола.

ВОНИ ПРИВІЛЕЙОВАНІ...

Вони привілейовані — ті, кому сонця й вітру достатньо, аби збожеволіти, вони самодостатні в руйнуванні!

НАВІЩО ПІДДАВАТИСЯ?

О зустрінута, крила твої побіч моїх,
І блакить не зраджує їх.
Але що то над нами ще сяє?

То вмирущий відблиск нашої відваги.
А як ми його вже перевищим,
Не смутитимем більше землі,
Дивитимемось одне на одне.

КОЖНЕ ЖИТТЯ...

Кожне життя, що проростає,
зрештою, рани вкривають.
Ось зброя,
ніщо,
ви, я, зворотна дія
цієї книги,
і загадка,
якою ви ще при нагоді станете,
в химерній гіркоті пісків.

Із збірки
«СЛОВО-АРХІПЕЛАГ»
(1952— 1960)

ЛАСКО

I

Мертва людина-птаха та вмирущий бізон

Довге тіло, що прагло до стремління все вищого,
Тепер звисає до Звіра пораненого.

О вбитий без нутрощів!
Вбитий тою, що була всім і, примирившись, померла;
Він, танцівник провалля, дух, що завжди народжується,
Птаха й збочений плід магій, жорстоко врятований.

II

Чорні олені

Води шептали до неба.
Олені, ви здолали тисячолітній простір,
Від темряви скель до ласок повітря.

Мисливець, що вас жене, дух, що вас бачить,
Я люблю їхню пристрасть, із берега мого широкого!
О, коли б я мав їхні очі, в мить, коли маю надію!

III

Нечуваний звір

Нечуваний звір зупиняє біг граційного стада,
наче кіклоп розлучений.

З восьми витівок його вбрання, його безум.
Звір блює благочестиво на свіжім повітрі.
Його боки обвислі, потовчені — болять, хочуть звільнитися
від огрядності.
Від копит і до ікол ошкірених смородом він пашить.

Ось якою з'явилась до мене із фриза Ласко фантастична праматір,
Перевтілена мудрість з очима, повними сліз.

IV

Молодий кінь з серпанковою гривою

Який ти гарний весною, коню!
Небо ряхтить від твоєї гриви,
Піною вкриваючи очерети!
Вся любов у твоїх кінських грудях:
Від білої Пані Африки,
До Мадлени у дзеркалі,
Ідол-борець, грація-споглядальниця.

ЧОТИРИ ЗАЧАРУВАННЯ

I

Тур

Ніч не прийде, коли ти помиратимеш,
Сонце з двома вершинами.

Озвіріння в любові — правда на лезі.
Двоє в груди встромляють кинджал одне одному —
Неповторні серед однакових!

II

Форель

Береги, що обвалюєтесь шматками,
щоб заповнити собою все дзеркало,
Рінь, де белькотить човен,
що його течія тисне й підносить,
Траво, траво завжди продовгаста,
Траво, траво, завжди хвильована,
Що станеться з вашим творінням
У грозах прозорих,
В які зіштовхне його серце?

III

Змія

Принце нісенітниць, ти взявся за пристрасть мою
Вертіти її Владарем, кого не люблю, за те, що володію
Лиш гнітючим придушенням, що маю лиш розкошувати

Відплати своїм кольорам, лагідна змійко,
Під покривом лісу й у кожному домі.
Ниткою, що поєднує світло і страх,
Ти удаєш, що тікаєш, о змійко-самітнице!

IV

Жайвір

Могутній жар неба і дня перший запал,
Пташка, мов діамант серед ранку, співає рухливій землі,
Передзвін, господар її дихання та воля її дороги,

Чарівна пташка, її вбивають захопленням.

ОБАЧНА

Повінь наростала. Заторкнута долина, кущі й поодинокі деревця зачинялися в калюжах, деякі з калюж, зливаючись, утворювали озеро. Жайвір у небі темно-сірому співав. Поверхню вод раз по раз розривали бульбашки — може, то був якийсь маленький гризун чи змія, що тікали вправ. Дорога була ще незаймана. Околиці села підіймалися. Рішучі й щасливі ми йшли вперед. Нашій ході світило сонце. Я крокував між Тобою і тою іншою, що була Тобою. У своїх руках я стискав твої оголені груди. Селяни, що стояли на воротах чи клопоталися з дошками, зичливо нас вітали. Мої пальці ховали від них твоє диво. Чи були б вони вражені ним? Одна з вас зупинилася порозмовляти й попосміхатися. А ми попрямували далі. Тепер право-руч мене була природа, а переді мною — дорога. Вдалині бик заступав нам шлях серед свого оточення. Ліра рогів його, здавалось мені, тремтіла. Я любив тебе. Та я дорікав тій, що залишилася на дорозі з мешканцями хат, за надмірну безпечність. Звичайно, між нами не було нічого, окрім запізнілого дитинства. Я все усвідомив. До села ма-нила її школа й ота манера, притаманна войовничим громадам, бави-тися з небезпекою. Навіть із такою, як повінь. Ми вже досягли узлісся давнешніх дерев і спогадів тиші. Я хотів допитатися про ім'я твоє вічне і ніжне, забуте моєю душею: «Я є Обачна». Краса глибоких вод нас занурила в сон.

ДО ДЕРЕВА-БРАТА
У ЛІЧЕНІ ДНІ

Невелемовна арфа модрин,
На водорізі пінявім і ринвах у зародку
— Фасад лісів, що об них розбивається хмара,
— Конtrapункт пустки, в яку я вірю.

СУМИРНА ЛЮДИНА

Я плачу, коли сонце заходить, бо ж воно приховує тебе від мого погляду, а з його нічними супротивниками я порозумітися не можу. Хоча воно уже на спаді й не таке палюче, неможливо було опиратися його смерканню. Припинити його падолист, похопити хоч дещицю жаги у його вмирущому світлі. Його захід розчиняє тебе у своєму мо-році, достоту мов річковий мул, що розчиняється в струмливих водах, коли обвалюються береги. Твердість і м'якість, які досі різнилися пружкістю, тепер схожі в діяннях своїх. Я вже не визнаю гімну твого слова; я раптом втрачаю впевненість у твоїй підтримці; моя рука сти-скає вже не твоє тендітне знервоване зап'ястя, а всохлу гілочку якогось мертвого вже спіяного дерева. Усе втратило ім'я своє, окрім тремтіння. Настала ніч. Сяйво феєрверків викazuje сліпоту мою.

Насправді я плакав лиш раз. Сонце, щезаючи, шмагонуло по твоєму обличчі. Твоя голова покотилася в яму небес, і втратив я віру в прийдешнє.

Тож хто є людиною досвітку і хто — людиною пільми?

НА ФРОНТОНІ ОДНІЄЇ РОМАНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Дім, що прихищає безпритульність Бога,
Зігнуту спину і кам'яну блакить.

О ненатла безнадіє мороку,
Вічно гнана
Через свою любов і свої зводини.

Істино в прихованих сльозах,
Із лігвищ всіх — найблагодатніша!

ЗМІЙКА

Вона ковзає попри камінь, порослий мохом, мов день миготить у віконницях. Крапля води стала б їй капелюшком, дві билінки її б одягнули. Наболіла душа з краю землі, з алеї самшитів, є водночас зубом проклятим і зубом загнутим. Її зустрічний, її супротивник — ранній ранок, що, торкнувшись ковдри й усміхнувшись сплячому ширяє двозубцем, тікає на стелю спальні. Сонце, другий захожий, її чепурить губою-ласункою.

Змійка буде холодною до множинної смерті, оскільки, до жодної парафії не належачи, вона є вбивцею перед усіма.

ЗАДЛЯ ПОНОВЛЕННЯ СТОСУНКІВ

Ми раптом надто наблизилися до чогось такого, що нас тримало на відстані загадково доброзичливій і обачній. Від того часу — це підточування. Наш підголовач зник.

Нестерпно почуватися немічною часткою краси, яка помирає через помилку іншого. Єдиною в її грудях і немічною у хвилюванні її духу.

Якщо те, що я тобі показую і даю, здається тобі меншим, ніж те, що я тебе ховаю, має вагання нещасне, мій жмутик колосків без чесноти.

Ти — минущий вівтар на моєму обличчі надто широкого співучого вірша. Моя пишнота і моє страждання прослизнули між обох.

Кинути нице бридко згромаджене існування і знову шукати помни, який її вельми кохав спочатку, аби відкрити його глиб. Те, що мені залишилось прожити — у цьому пориві, у цьому дрозі.

ЛІС ЕПТИ⁶

Я був того дня лиш ногами, що йдуть.
Тільки погляд холодний і нуль замість обличчя.
Я в долині побрів за струмком.
Той спритний плазун і зачаєний схимник не піддавався
Безформності, що мене полонила все більше.

З руїн, колись полишених пожежею, пірнали раптом
У сіру воду два кущі шипшини,
Що поєднали ніжність і рішучість.
І вгадувалася розмова пропалих безвісти
Напередодні зустрічі нежданої.

Шипшини хриплий оксамит, здійнявши бризки,
Відтворював первинний лик небесних сфер, в п'яних
питаннях,
Збудив посеред слів кохання землю,
Знеможеного голодом і жаром, штовхнув мене в майбутнє,
мов знаряддя.

Ліс Епти далі вигинався заломом.
Та де мені було його пройти, о сіячу зернин життя нового!
На межі сутінок вдихав я затхлість степу, з якої звір повстали
Я чув як ковзав полохливий вуж;
І кожному — не будьте так суворі — я шепотів слова вітання.

⁶Епта — річка в Нормандії (перекл).

ПЕРЕМОГА-СПАЛАХ

Птах порпає землю,
Змій сіє,
Здобрена смерть
Вітає врожай.

Плутон у небесах!
Вибух у наших душах.
Даль лише в мені.
Божевільний і глухий, яким же я ще можу бути?

Довше секунди бути собою з мінливим обличчям, довше
пори — час полум'я, а потім час тіні!

З тихим снігом опускаються прокажені.

Раптом любов, рівна жаху,
Невидимою рукою спиняє пожежу, знов здіймає сонце,
повертає Подругу.

Ніяких оповіщень не було, що прийде
отаке могутнє існування.

КІМНАТА У ПРОСТОРИ

Така от пісня горлиці, коли близько вже злива — повітря, дощем запорошене й сонцем, що повернулося, — я прокидаюсь умитий і тану, коли встаю, я виноград збираю просто неба очищеного.

Лежу поруч тебе й свободу твою воскрешаю. Я — грудка землі, що воліє своєї квітки.

Хіба в оголенім горлі більше радості, ніж у твоїм? Питати — то є померти!

Крило твого зітхання здуває пилوک із листя. Стріла моєї любові збиває твій плід і п'є його.

Я відданий на милість твого обличчя, мої сутінки вкриті радістю.

Який прекрасний твій крик, що дає мені твоя мовчанка!

ПРИПЛИВ

Земля і небо, хіба відмовились вони від феєрій сезонних, від просторікувань невловимих? Ні, вони разом ще не мають, здається, планів на двох, щастя для нас.

Гілка підіймається від золочених слів лампи, гілка в затхлій воді, гілечка без майбутнього. Погляд вихопив її, подорож. Потім знову, змаруджена й терпляча, гойдається й страждає. Квітка акант удає смерть. Але цього разу ми не рушаємо разом в дорогу.

Кохана, ти за моїми дверима?

ЗАПРОШЕННЯ

Я кличу любов, що, знеможена вкрай від шаленого натиску літа напуває вечірнє повітря духмяною млостю.

Більш немає кошмарів, є лиш милі нескінченні нічниці. Більш немає й відрази. Лиш перерва під час балу, куди можна потрапити через кожну хмару.

Я приходжу, коли ще не б'ють водограї, під кінець каменярської праці.

І на лірі моїй значно менше від смерті важить тисяча літ.

Я закоханих кличу.

УРАЖЕНЕ ДЕРЕВО

I

Небесна блискавка і присок цілунку
Зачарують мою могилу шаленою грозою.

II

Піднесене птахом до розпорошеної скорботи
І залишене в лісах задля творення кохання.

ДЕВ'ЯТЬ СПАСИБІ ВІЄЙРІ ДА СІЛВА

I

Палаци й будинки

Париж сьогодні виглядає завершеним. Я житиму тут. Моя руки не кине більше моєї душі в далеч. Я належу собі.

II

У просторі

Сонце летіло низько, так низько, мов птаха. Їх обох ніч загасила Я любив їх обох.

III

Це таки вона

Земля хмарної ночі і переслідування.

*

Ніч — моє листя і поле моє.

IV

Грати

Я не тому одне, що мною знехтувано. Я одне, просто тому, що одне мигдалеве дерево за огорожею хутора.

V

Боги повертаються

Боги, що повертаються — то друзі твої. Вони несподівано входять у наше життя; так і слово-відголос з'являється знову зі слова промовленого, щоб разом зробити нам сумно.

VI

Артін у відлунні

Переплетіння величаві наших душ серед Божого Шляху; на вершині — спальня для нашої пари, яка замерзла б уночі в іншому місці.

VII

Колиска на кожен день, аж до останнього

Безліч разів, стільки разів
Людина засинає, а тіло будить її;
Але якось, одного разу
Людина засне і втратить тіло своє.

VIII

Моїм рідним

Я торкаюся простору, я можу його запалити. Я стримую власний загін, я вмію розправити крила. Та чого ж буде варте бажання без цілого рою ревнивого? Блідий пуп'янок золотий без гомону лугів.

Коли ви з'явитесь, моя рука реквізує вас, моя рука, це маленьке чудовисько, що лишилося живим. Але ж окрім вас, чи є краса? Чи є ще краса?

IX

Кропив'янка в очереті

Дерево, зручне для ціляння з рушниці, не підійде для її крила. Неспокій уже передбачено: вона замовкне, повз нього летючи. Похилена гілка вербова на мить поступилася кігтикам утіачки. Та в очере-ти, де сіла вона серед води — що за арії! Там співає вона. Весь світ про те знає.

Літо, ріка, простори, потаємні коханці, повний місяць з води, кропив'янка повторює: «Вільна, вільна, вільна, вільна...»

ОДНА ТА ІНША

Чом без упину гойдаєшся, трояндовий кущ, під дощем
неугавним, зі своїми двома трояндами?
Мов дві дорослі оси, що не можуть злетіти.
Я бачу їх серцем, адже очі заплющені.
Моя любов понад квітами лишила лиш вітер і хмару.

ПРО НІЧ БЕЗ ОЗДОБ

Бачити ніч побиту до смерті; продовжувати бути достатніми в ній.

Вночі поет, драма й природа творять лиш одне, але в зростанні й пориванні.

Ніч дає поживу, сонце очищає нагодовану частинку.

Вночі наші навчання прислуговують іншим, після нас. Родючість цієї хранительки — то прохолода!

Безконечність поглинає, але хмара рятує.

Ніч поєднується з будь-якою хвилькою життя, і воно схильне завершитися навесні, пролетіти крізь бурю.

Ніч покривається сажкою, коли погоджується прочинити нам грати своїх садів.

Порівняно з живою ніччю, сон інколи — то тільки примарний відчай.

Не треба цілувати серце ночі. Хай темрява буде газдинею пори, коли карбуються вранішні роси.

Ніч іде тільки слідом за нею. Сонячна каланча — то лише терпкість корисливої ночі.

Відродження нашої таїни — це ж ніч про нього дбає; одяг обранців - це ніч його творить.

Ніч навертає на розум наше людське минуле, душу свою схилю перед сучасним, закладає непевність у наше майбутнє.

Я виповнююся небесною землею.

Ноче непроглядна, коли грубий сон завмирає, сохрани мені те живим, що люблю.

ЧИСЛО ЧОТИРИ

I

Околиці

Луги кажуть мені струмок,
А струмки луг.

Вітер лишився при хмарі.
Моя наснага — то свіжість часу.

А бджола — то мрійниця,
І плотва оберігає себе.
Птах не зупиняється.

II

Полонені

Моя молодість, граючись, опиняється раптом в ув'язненні.
О вежо, в якій я живу!

Поля, ви милуетесь чотирма моїми жнивами.
Я гуркочу громом, і ви дозріваєте.

III

Духовний птах

Не благайте мене, великі очі; залишайтеся прихованими, бажання.
Я зникаю в небі, озера без порога.
Я вільно ковзаю крізь стигле збіжжя.
Нічий подих не стмянить дзеркала лету мого.
Я біжу нещастям людським, вичавками з його дозвілля.

IV

Лінія віри

Милість зірок у тім полягає, що вони запрошують нас на розмову, що показують, які ми не самотні, що Аврора має притулок, а вогонь мій — твої дві руки.

ВИХІД

Все згасло:
День, духовне світло.
Змучена юрба,
Я більш не знаходив свого питомого часу,
Дому свого.

Інохідь мерців чи доходяг
Калатає у всі пустки;
У хмаровинні неба
Я позбувався меж.
Вигодуваний тим, хто не звідси,
Крок за кроком, ніби втішений.

Зародить той виноградник,
Де бореться твоє рамено,
Достоту невразливе сонце.

ПРОМЕТЕЄВІ-ЛОМИКАМЕНЮ

*Торкаючись еолійської руки Гельдерліна
Деніз Навіль*

Чого варта дійсність без дробильної снаги поезії?

Бог надто могутньо жив серед нас. Ми вже не могли встати й ним
Зорі, які панували в його погляді, в наших очах згасли.

Розпитування янголів спровокували раптове вторгнення демонів. Ті
прикували нас до скелі, щоб катувати, щоб кохати. Знову.

Одна-єдина битва триває в мороці. Перемога — тільки на їхніх
кордонах.

Шляхетне сім'я, війна і люб'язність мого ближнього, перед глухим
світанком я оберігаю тебе з крайцем хліба, в очікуванні прийдешнього
дня високих дощів та зеленого мулу, який настане для палких і для
затятих.

ІДУ СТЕЖИНАМИ

Стежинки, зарубки невидимі вздовж дороги — то наш єдиний шлях;
ми говоримо, щоб жити, і спимо на боці, не вгамувавшись.

НАЗВАТИ СВОЄ ІМ'Я

Мені було десять років. У своїх обіймах несла мене річка Сорг. Сонце виспівувало години на мудрому циферблаті вод. Безтурботність і печаль викували залізного півника на даху і живуть разом з ним. Але яке ж колесо крутилося в серці наполоханої дитини, крутилося ще сильніше, ще швидше, ніж вітряк у білій пожежі?

ДОРОГА

Пагорб став у пригоді потоку, що спустився його спиною. Бідолашні язики вітають його, мули в лузі влаштували свято на честь Його. Рожева поверхня кропиви двічі гойднулась до нього хвилею дзеркала. Злість заснула. Він — такий, яким себе вимріяв.

ЯКЩО...

Ми ніколи більше не будемо репатрійовані. Ми більше не будемо випростовувати ніг, не помиратимемо в неймовірній далечині. Небо зблякло до самісінького склепіння; жоден погляд не годен його розпалити. Земля схожа на поховання вчинене без обряду.

Із 1943

Ти награвся вже в наших душах,
О старий сон гнойовища!

Відколи,
З місяцем після дня,
З вітром після ночі,
Слабкі чи сильні
Ми чекаємо.

ЗАМАХ КОСОЮ

Коли погонич мерців почне бити їх палицею,
Віддайте літові мою розпорошену барву.
Моїми надто блакитними п'ястуками здивуйте дитину,
Розташуйте на її щоках мою лампу і мої колоски.

Джерельцем, яке тремтить у своєму тісному закутку,
Мій успіх у спраглих полях ви розтринькаєте.
Від вільглої папороті до палкої мімози,
Між відсутнім друзякою і новоприбулим,
Порух кохання, схилившись, мовить до вас:
«Крім цієї місцини — всюди панує зненависть».

НЕПРОРОКОВАНЕ МАЙБУТНЄ

Дивлюсь, як ти живеш у радощах, які мій страх померти окутав мороком.

На зірці-нагайці зімкнулися наші руки. Ми зробимо собі нову флейту.

Заледве люте сонце жалом торкнулося нового дня.

Не тямлячи більше, чи співати, а чи вмовкнути переможним сонця
Часу розтис кулак і вхопив його жниво.

З'явилася веселка різнобарвна і неплідна.

О сонячна, яка породжує і плоть, і прах, я вірю в розкриття лише
моєї таїни.

Той, хто лається, іде за мною слідкома, до нашого порталу.

Відчуваю, як народжується у мені дихання моє нове, а біль вщухає.

МИ ПАДАЄМО

Моя недовговічність — без кайданів.

Цілунок опертя. Твої частинки розпорошені утворюють
зненацька тіло без очей.

О моя лавино навспак!

Вся скута.

Подібна до вечері на вітрі.

Вся скута. Полишена на повітря.

На слід кривавий схожа, що на стрімчаку. Звір, що втікає

Глиб нетерпіння і терпіння вертикальне
змішалися.

Танок зворотний. Войовничий бич.

Розширилися твої ясні очі.

Твої легкі слова безсмертні завше жалобою бринять.

Плющ вишикувавсь мовчки.

Море здіймало глум. Карб поперечний дня.
Ще збав свою ваготу.

Смерть б'є нас вилами своїми, та не коле.

Аж поки зазоріє зоря сувора в наших душах.

СХОДЖЕННЯ НОЧІ

Квітці, яку я зігрівую, а ще й очищаю пелюстки, затемнюю віночок.

Час роздирає і обтинає. Віддаляється відблиск од нього: наш ніж.

Весна тебе полонить, а зима визволяє, о краю раптових кохань.

Зірка уражує мене осиним жалом, вирвавши із свого тіла.

Зоріє, схилене обличчя, ти зрошуєш серця кіз на вершинах.

МИ МАЄМО

Наше слово-архіпелаг дарує вам після великого лиха й скорботи суниці, які зібрало своїми чулими пальцями на смерті пустищах.

Тиранії без гирла — все одно що полудень у вічному мороці. Для вас ми — день постарілий; проте не відаєте ви, що ми є також ненатлим оком, хоч і прихованим від самих початків.

Писати вірш — це заволодівати якимсь шлюбним потойбіччям, котре знаходиться таки у цім житті, міцно прив'язане до нього, і водночас перебуває побіля смерті урн.

Треба знайти прихисток поза собою, на межі сліз, в очній западині голодувань, якщо хочемо, аби поза всеосяжним з'являлося щось лише для нас.

Якби туга, що нас діймає, залишила свій крижаний схрон, якби кохана у наших серцях розвіяла імжу — Пісня зачалася б знову.

У хаосі лавини снігової два камені, з'єднавшись у вільнім леті. Кохаються оголені в роздоллі. Снігова вода, що поглинула їх - задавлена жагучим їхнім мохом.

Людина таки що була найбожевільніша з тих, хто вийшли з мряку; так ось чому ми такі похмурі, заздрі й навіжені під могутнім сонцем.

Земля, яка була така гожа, вже почала конати на очах у своїх сесстер-еквілібрісток, у присутності своїх синів нестямних.

*

Ми таїмо в собі безкраї обрії, яких довіку не сягнути; проте вони придатні в суворих наших умовах, сприяють нашому пробудженню і нашому
вмиранню.

Як знову закинути в пільму наше попереднє серце з його правом на повернення?

Поезія — то достиглий плід, що ми стискаємо з радістю в руці тої миті, коли вона нам являється і подає великі сумнівні надії — на вкритому памороззю стеблі, в чашечці квітки.

Поезія — єдине з того, що підносять люди і що сонце мертвих затьмити не годне в прекрасній жартівливій безконечності.

*

Ось таїна ще більша за прокляття їхнє, яким вони серце своє виправдовують і посадили дерево в Часі й заснули під ним, і Час тоді запалився любов'ю.

ДІЯТИ ВСУПЕРЕЧ

Підкоріться своїм свиням, що існують. Я підкоряюся своїм богам, яких немає.

Ми лишаємось немилосердними людьми.

МОНМІРАЙСЬКЕ МЕРЕЖИВО

*На вершині гори, серед каміняччя,
орлятами попискували теракотові сурми
людей, давно уже вкритих інеєм білим.*

Заради гострого болю (якщо біль існує).

Поезія живе з вічного безсоння.

Здається, це небо сказало слово останнє. Але так тихо, що ніхто ніколи його й не чув.

Немає відступу, є тільки тисячолітнє терпіння, на яке ми спираємось.

Спіть, люди без надії, скоро день прийде, день зими.

Смерть дала нам одну лиш можливість — до приходу її творити мистецтво.

Дійсність не можна перебороти — тільки збурити.

У час біди та імпровізацій дехто лишається невбитим лиш на ніч, інші — назавжди; нутроців — жайворонкова пісня.

Пошуки брата означають майже завжди пошуки рівної нам люднини, котрій ми бажаємо надати переваг ознаки яких ми чи й переста-немо коли виправляти.

Чесна могила — стіг пшениці.

Зернина в хлібі, солома — для перегною.

Дивіться лиш раз на хвилю, коли якір падає в море.

Уявне не є чистим, тільки йти спонукає.

Великих увічнюють тільки великі. Людина забуває. Сама міра вразлива.

Що то за плавець, хто не вміє повністю пливти під водою?

Як до бійки, то з кулаками, а як до роботи — руки порожні.

Шалені дощі благословляють самозаглиблених перехожих.

Головне — це те, що нас супроводжує у бажаний час, по дорозі. Всеодно, що побачити світло в диму.

Письмо синього Ліхтаря, стиснуте, мереживне, невтомне, міри Ванту, тоді ще дитини, бігло все до горизонту Монмірая; і кожної миті любов несла мене й підносила.

Уламки короля непереборної жорстокості.

Думи хмар непроглядні, як і людські.

Завсім не шлунок вимагає гарячого супу а серце.

Сон на луці подібний до сну солі.

Незліченні втручання наділяють речі, обставини, людей їхнім випадковим ореолом. Для нас немає опришестя, є тільки поява того ореолу. Але він не рятує.

Цей сніг ми любили, йому не було куди йти, він розкривав наш голод.

ОБВАЛ

Виноград має для вітчизни
Пальці виноградарки.
Але чиїм то кроком
Перетято її вузьку стежку жорстоку?

Грона-чотки;
Надвечір найвищий плід на спаді кривавить
Останнім спалахом соку.

Із збірки
«ВТРАЧЕНА ГОЛИЗНА»
(1964 — 1970)

ЗГАСАННЯ ТОПОЛІ

Буревій тополину згасив, мов свічу.
Засинаю і бачу, як б'ють громовиці.
Із землею, де вірю у силу живиці,
Злийся, вітре, в тобі я тремчу.

Його подих ножем обтина моє тіло.
Як в дуплі безпросвітнім тремтять небеса,
І пільмою землю навік затулило!

Та для мене віднині житлом є той ключ,
Що вогнем обернувся і сяє сміливо,
І вітрисько оцей, що стиска, як обруч.

МАРЕВО ШПИЛІВ

Задля світла вони вдаються до вимушеного сміху п'їтьми. Вони зважують на своїх долонях рештки смерті й вигукують: «Це не для нас!» Жодне неоціненне передсмертне причастя не оздобить пащеки їхніх розкручених зміїв. Їхні дружини ошукують їх, їхні діти їх окрадають, їхні друзі глузують з них. Вони нічого того не завважають, тому що злі на морок. Діамант творення, чи він засяє таємничими вогнями? Хутко омана його ховає. Вони обжилися у свою піч. Вони додають до ніжного тіста свого хліба лише пучку пшеничної безнадії. Вони облаштувалися й зросли в колисці моря, де й запанували над льодовиками. Ти — втаємничений.

Яким же чином, кволий школярику, обернути майбутнє й перетворити цей вогонь так допитливо, так зворушливо, проникнувши в твій винуватий погляд?

Сьогодні — то лише гра або мішень для лучників.

Відтоді вірний своєму кохання, як небо скелі. Вірний, окурений травою, проте вічний блукач, який через усе просторище приховує свій шлях, осяяний вогнем, затислий вітром; просторище, скарб ящика, кривавий гак.

ПОБЛИЗУ МІСТА АЕРЕА

Щаслива пора. Кожне місто було великою родиною, яку об'єднував страх; пісня рук праці і жива ніч неба його осявали. Пилом духу оберігав свою частку вигнання.

Але вічне нині, невловне минуле, під утомою-господинею знімають бар'єри.

Важка хода до розпорошеної межі. Побиті діти, золочена стерня сукровичні люди, все в коловерті! Під прицілом залізної бджоли, троянда в сльозах розпукла.

ВЕНАСК

Морозів зграї вас гуртують,
Людей жагучіших, ніж купина;
Зашморг вам сівер накидає.
Дах кам'яний — це ешафот
Обледенілої на вітрі церкви.

ЕЛЬЗАСЬКІ БЕРЕГИ

Я тобі показав Малий Камінь, посаг його лісу, небо,
що народжується між гілками,
Величність його птахів, що полюють інших птахів,
Під яскравим полум'ям квітів пилок, що двічі живе,
Вежу, що підноситься в далечині, мов вітрило корсара,
Озеро, що знову стало колискою млина, сон
дитинний.

Там, де затис мене сніговий пояс,
Під піддашшям скелі, обліпленої круками,
Я залишив потребу зимову.
Ми кохаємося нині без потойбіччя і без
нащадків,
Палкі й непримітні, несхожі, але разом,
Ми, хто відволікає зорі, природа котрих — летіти
без мети.

Корабель торує шлях до високого рослинного моря.
Всі вогні гаснуть, і ми сідаємо на його облавок.
У його пам'яті ми піднялися аж перед світанком.
Він прихистив наше дитинство, завантажив баластом наш
золотий вік,
Званий гість мандрівний, ми так віримо в його
істину.

СТОРОЖ БЕЗМОВНОГО

Зімкнулося каміння у фортечний мур, і люди харчуватись почали камінним мохом. Глупа ніч із рушницею за плечима, і жінки припинили родити. Ганьба скидалася на склянку води.

Я поєднався з мужністю небагатьох людей, я жив шалено, не старіючи, жив серед них своєю таїною, і тремтів за життя усіх ближніх, як чулий човен над глибинами.

ЗБІГ РІЗНИХ ОБСТАВИН

Цей чоловік не був щедрий, оскільки волів бачити себе щедрим у власному дзеркалі. Він був щедрий, тому що прибув з Волосожару і сам себе ненавидів.

Та ж марнотратна тінь, на фалангах піднесених пальців, на поєднанні — він і я. Сонце, яке вже не світило для нас, вислизнуло звідти, як батько, за провину чи зло винагороджений.

РОЗ'ЯТРЕНА ЖАГА

Ти була нестямна.

Як це подаленіло!

Ти з пальцем на губах померла,
У шляхетному хвилюванні,
Щоб обірвати звіряння почуттів;
У холодному сонці недозрілого поділу.

Ти була така гожа, що ніхто не помітив твоєї смерті.
Згодом, це було вночі, ти рушила в дорогу зі мною.

Довірлива голизна,
Груди прогнили заради твого серця.

Легко в цьому світі, де все збігається,
Чоловік, який тебе стискав у обіймах,
Сів за стіл.

Було б добре, та тебе нема.

СЛУЖНИЦЯ

Ти вкотре служиш свічкою, яка розганяє пітьму довкола нового повстанця. Над тобою звивається батіг у гніві на твоє плакуче світло.

БОРЦІ

У небі людей хліб зірок мені видався чорним і черствим, але на твоїх вузьких долонях я прочитав борню цих зірок, котрі закликали наших: вони сходять ще сонні з помосту; я зібрав їхній піт, і земля перестала вмирати.

НІЧИЄ МАЙНО

Ніч старою була,
Коли вогонь її прочинив.
Таке з моїм домом.

У війнах небесних
Троянди вже не вбивають.
Виганяють ліру.

Моя тривала журба
Від снігової хмари
Сягає озера крові.
Жорстокість любить життя.

О джерело, яке ошукало
Наші схожі долі,
Я виховаю вовка —
Єдиний мислячий портрет.

ОСТАННІЙ ЩАБЕЛЬ

Подушка червона, подушка чорна,
Сон, оголені груди.
Між зіркою й вікном,
Скільки ошмаття прапорів!

Порвати з вами й — кінець,
Як сусло витікас з чану
В надії золотавих губ.

У маточині вітровіїв
Вода сивих боліт твердіє,
Безболісно, кінець кінцем без болю,
Вернувшись у мерзлякувате слово,
Скажу «Зійди» палаючому диску.

РОЗПОРОШЕНА МЕЖА

Коли ти кричиш, світ замовкає; він віддаляється із твоїм власним світом.

Давай завжди більше, ніж можеш забрати. І забудь. Така є священна тропа.

Хто шпичаки обертає на квіти, той блискавку згладжує.

У громовиці один лише дім, який має безліч стежин. Дім підноситься в небо, на стежині ні крихти.

Дрібен дощик листя веселить і минає, не назвавши ймення свого.

Або будемо псами під пануванням гадів, або про себе мовчати.

Вечір звільняється з-під молота, людина залишається прикутою до свого серця.

Птах підземний про наземну печаль співає.

Тільки ти, божевільне листя, вливаєшся життям.

Заносить крихітного сірничка, щоб підпалити узбекжжя, як померла книга допіру.

Дерево на вітрі самотнє. Та ще самотніші обійми вітру.

Якою безкровною була б недопитлива істина, якби не стриміла із далини пламенюча скеля підводна, де не закарбовано зовсім ані сумніву, ані вислову сьогодення! Ми проходимо, покидаючи слово, яке в нас його провіщає.

ВЕСЬ У РОБОТІ

Морів барвінок і їхній спільник,
Промисли жил обставлені моїми неводами.
Слабких тривожу, допікаю дужим.
Грот, де я тчу, як давильня,
Що вичавлює спрагу свою у плодах.
Я — доброта, я серця восьминіг.

ПРИПУТЕНЬ

Він знерухомів долілиць, уткнувшись дзьобом у землю.
Батько і мати
Виштовхали його з плетеного гнізда-хати,
Віддали на поталу котові смерті.

Я так зненавидів потвор метких,
Що неозброєним оком з тебе зробив свого новобранця,
Юний припутню, нещасна пташино.
Двічі на рік ми разом оспівуємо ліс,
Сонячні грати і черепицю дивну.

Ми вже не козли відпущення антиподів.
Ми знов поєднуємо нашу схожість,
Щоб погасити борг
Віконниці, що хрюскали
Великодушно, великодушно.

СУЦІЛЬНЕ ЦВІТІННЯ

Навкруги письмена винограду
Закривають собою шлях,
Залишивши куточок саду,
Де малює бур'ян на полях.

Ми підем шукати розраду
Там, де сум, де гарячий прах.

А суцільне цвітіння нахлине,
Розірветься межа чітка,
І стіна не даватиме тіні,
І земля у зморшках загине,
Не здійметься вгору рука.

Смерть поглине і ніч, і день,
І життя, що стіни ламає,
Їх лише соловейко вчуває
На далеких межах пісень,
Поки ватра ночі триває.

ВИХІД

Невимовна напруга,
Що підтримує наші цвітіння.
Засни, але збуди мене.

Це було, це буде,
Місяць із кременю,
Чверть об чверть креше.
Так і в коханців;
Відіб'ємося ми
У тисячі далеких іскор.

Що підтримує біль
У щасливім пориві?
Кінець царювання:
Згасання молодості.

Невимовна напруга,
Що підтримує наші цвітіння.
Все віддати — це струмувати з тебе.

БЕЗСЛОВЕСНА ГРА

Зубами

Я за життя вхопився плинне,
На лезі власної юності.
Губами вхопився нині,
Самими лише губами...

Вискочень раптовий —
Квітка онови,
Оріона колючка на схилах
Проткнулася знову.

ЦІНА ГЛИНИ

О стороже пронизливий, поглянь, як день при дні
Звиваються в спіраль жорстокі, буйні терни,
Земля відсутнім поглядом стискає нас,
Німіс біль, як монотонний спів цикади.
І Бог з'являється лиш задля того,
Щоб спрагу збільшити того, хто так води благає.
І ти змирися, люба, і радій:
Безсила смерть над пам'яттю кохання.

ПРИШВИДЧЕННЯ

На медіані вечора, періодичне коливання, гребля осяяна внутрішньою гаванню, і її небажання спати.

Лик смерті і слова кохання: без кінця-краю ложе узбережжя, де хвилі викидають рінь — без кінця-краю. І дощ настраханий перекидає міст у неспокій.

ВЕСЬ ЧАС НЕЗРИМА

Весь час незрима у жагучих полюваннях,
Все ближче, ближче ти, незрима в моїх пальцях,
Моя далека здобич, ніч, що робить
Нас новачками у єднанні тіл.
Пити, здригатися і знов міцніти.
В садах, що стулки оточив твої,
Тужавий пуп'янок, який розквітає.

НІ ВІЧНЕ, НІ ШВИДКОПЛИННЕ

О, зелене збіжжя землі, яке ще й не встигло злякатися, а тільки тремтіло! На віддалі щасливий струмує сонячне проміння. Ледь-ледь проклюнувшись із-під покрову ночі. Напоєні водою веселковою. Для охорони і для росту — узголів'я двох кинджалів: жайвір — птах, який сідає на землю, крук — дух, який вкарбовується.

РЕШЕТО

Чим більше він розуміє, тим більше страждає. Чим більше знає, тим більше мордується. Але його проникливість дорівнює його зажурі, а його зятятість — його розпачеві.

Бажання не сіє і не жне, а наслідуює лише його і належить лише йому. Воно, однак, вважає себе всеосяжним позичальником.

Юні, ви одні можете достеменно висловити правду, окреслити її первісну, непередбачливу усмішку.

Вони не обгинають, вони проходять. Їм здається, що вони проходять, дійшли межі. Обшири майбутнього, які довкола себе розстеляло серце — згорнулися.

Шепіт кохання, шепіт ненависті. Він не ховався, коли занурювався у лабіринт і невидимість суворого убозства, войовничої таїни, щоб їх більше не чути.

Стиралася ліниво з виступу даху дитяча казка спадкоємиці-ластівки.

НАВІТЬ ЯКЩО..

Так само я є тьма-тьменна різних ночей у просторищі, так і безліч богів існує на різних відтинках часу. Але вони такі розпорошені, що між подихом і раптовим підйомом — життя минуло.

Боги не занепащаються і не вмирають, а завдяки владному й циклічному рухові, як океан — віддаляються. Підступитися до них поміж чорторіями, можуть хіба що мерці.

Кращий син старого сонячного диску і найближчий до його небесної неквапливості. Ця істотна лудинка з'являлася кілька разів, а відтак його пляма щезла.

А ніч неквапом новими обручами обтягнула, хто ж то робить дурнів з нас?

ПОЦІЛУНОК

Суцільний неквапе, неквапе кований;
Людський неквапе, неквапе гартований;
Самотній неквапе, віддай свій вогонь;
Величний неквапе, повстань із кохання:
Сова повертається.

РАДІСТЬ

Як ніжно всміхається земля, коли сніг прокидається зі сну! Вона день і ніч лежить в обіймах, плаче й сміється. А щойно зійде сніг, до неї знов вогонь коханням запалає.

Із збірки
«ЧАРІВНА НІЧ, ЩО СЯЯЛА ДОВКРУЖ»
(1978)

ПРИЗНАЧЕННЯ НАШИХ ВІДДАЛИН

Народжується воля, ніч, байдуже де, в проломі муру, на протягові крижаних вітрів.

Зірки влітку кислі й зелені, взимку вони спадають до наших рук достиглі, у розквіті сил.

Якщо боги-провісники, загартовані в переконуванні, що женуть перед собою близьке минуле своїх учинків і наших спільних потреб, перестали бути невіддільними від нас, навіть природою перестали бути, то де нам їх перетривати.

Ось такий погляд землі породжує на світ Божий живлющі кущі з розвогненими вершечками. І нас взаємно.

Наслідуючи політ сови безшумний у мріях сну імпровізують кохання, долають страждання страху, розпорошуються, оновлюються з невтомною відвагою.

О мій маленький димочку, що здіймаєшся над всяким істинним вогнем, ми є сучасниками і хмариною тих, що нас кохають!

ВІКОННИЦІ НАВСТІЖ

Забарність, що збирає мед, розпорошена забарність,
Забарність, що впирається, байдужа поруч мене.

Люди, яких ми пестимо, ми кохаємо вас, як у найкращому, так і в несправедливості вашій, відважно, як буває тремтливі метелики,

Соловей, ніч, спів іноді за горло хапає. Моя скорбота тут пізнавала себе.

Соловей продовжує співати під неслухняним дощем. Не вельми старається донести зухвалу історію солов'їв.

Чим більше те, що від нас вислизає, здається нам недосяжним, тим більше причин вірити: у ньому є досить сенсу.

Коли ми припиняємо своє сходження, наше минуле стає тією річчю нечистою або кришталевою, котрої ніколи не було.

пси обгризають ріг будинку. Так і ми.

Неможливо усамітнитися від життя інших людей і залишитися самим собою.

Дерева не запитують одне одного, однак вони дуже близькі, вони уникають одне одного. З дубового гаю тричі долинає кування зозулі, птах, який не торгується. Її кування схоже на обітну пісню метеора.

Ць ніщо є насправді — все. Воно займає великий обшир. Воно нас приймає немічних.

Ми таїмо в собі щось від комах у найстійкіших своїх часточках! Заступник, що досягає успіху там, де ми зазнаємо невдачі.

Я був ніжним ковадлом, яке не шукало роботи.

На людей нетутешніх тиснуть усі підозри. Їхні вчинки не лишають належного відбитку на мурах повсякденного світу.

Що ми заломлюємо? Крила, яких не маємо.

Ковтаючи слину, вирізаючи сопілку з байдужого очерету, обертаєшся на дюну, що наслухає море.

А КИЄМ ЇМ ПО ГОЛОВІ, СКАЖУ ВАМ ПО СЕКРЕТУ

Будь-яке світло, як і всяка межа, проходить крізь наші очі: настільки ясно у загородженому дворіщі сновидінь, що від серпанку тьмяніє світло ліхтарів.

Несхибний вектор — від людини до пацюка, коли цей голос, завше притлумлений, кволий, ніби відсутність, повторює: «Ти не втечеш, Ти *тут*, поміж нас».

Сонне роздоріжжя — довершеність туги.

Послідовність покровів! Від тіла, що встає, до розпаду дня, від білих сутінків, до небезпечної суміші, ми залишаємося у постійному оточенні, сповнені сили прориву.

Вода моєї землі витікала б краще, якби вона йшла ходою.

ТАВРО

Небо — згорблений мандрівець, що хутко засапується;
Хто збагне цього посередника?
Я малюю його голубим на голубому, золотим на чорному.
Це небо — учнівська торба.

У плямах, зношена до дірок.

ХУРТОВИНА

У спинному мозку Часу, звідки випромінюється кохання, ми вшановуємо кохання — найкраще свято, аж опівнічна пора зблідла від своїх дванадцяти скорбот.

ОСІДЛИЙ ВОГОНЬ

Прискоримо оберти небесних світил і поразок всесвіту. Але звідки радість, звідки скорбота? Коли ми досягаємо обличчям гори, стаємо з нею пліч-о-пліч, раптом з'являються крихітні літери, ряджені в сонце і воду тих, котрі нам кажуть, що вони є боги, — найпотаємніше втілення нас самих.

Ми не будемо їх навчати. Ми їх щонайменше вшануємо; їхнє помешкання охоплене полум'ям, нашим осідлим вогнем.

ВИПРОБА ПРОСТОТОЮ

Моє русло — то потік гірський на висхлі узбережжя. Жодна папороть тут не шукає своєї вітчизни. Куди ти поділося, ніжне кохання?

Я поїхав на тривалий час. Я повернувся, щоб поїхати.

Ще далі один із трьох каменів колиски висхлого джерела промовляв це єдине вирізьблене для перехожих слово: «Подруга».

Я витворив сон і молодість власну випив під обладою літа.

Із збірки
«ЛОВЧИ ПАХОЩІ»
(1972— 1975)

ВТІКАЧ З АРХІПЕЛАГУ

Оріон,
Поплямований безконечністю і земною жагою,
Більш не туплячи вістря своєї стріли об старий серп,
Із рисами, що почорніли у розпеченому залізі,
З ногами, ладними швидко втекти від небезпеки,
Уподобав бути з нами
І лишився.

Шепотінням поміж зірок.

БОГИ І СМЕРТЬ

Повернення з Оріону на землю крижів

Поза нами — жодних богів, оскільки вони є плодом єдиної з наших думок, яка не скорила смерті, тієї смерті, що, коли Час бере нас на свій човен, шепоче: один кабельтов уперед.

О втіхи, о непокоро!
Скеле, котись! Древо, гори!
Затюкаємо юродивого!
«Ось Час убивць!»
Багато це і мало.
Ось Час просочування!
Ось Час наставників!
Час льохи з шийкою лебединою!
Ось Час стукачів!

Відкидаю станси пам'яті.
Піднімаюся до рабства твого голосу,
Непокірний, перемерзлий.

СП'ЯНІННЯ

Тимчасом, як жнива завершували карбуватися на міді сонця, соловейко оспівував у розривах великого вітру свою щойно минулу молодість. Осінній світанок, оздоблений своїми дзеркалами розтрощеними пострілами, по трьох місяцях пролунає.

ПОНТОНЕРИ

Два береги потрібно істині: один для нашого відбуття, другий для повернення. Дороги, які спивають свої тумани. Які зберігають недоторканими наші щасливі усмішки. Які геть розбиті, продовжували бути рятувницями друзів наших менших, що купаються у водах крижаних.

ПІД ЛИСТЯМ

Бити поглядом — то вимальовуватися в чужих очах, і цим розкривати їхні змінені риси поряд з нашими, аби відтінити наш пояс пустель.

Той, хто забігав наперед, притулявся до ясена, реєстрував кожен новий спалах громовиці і чекав, жадаючи ночі.

Із збірки
«ПІСНІ ІЗ БАЛАНДРАНА»
(1975 — 1977)

ПРОСТО

Земля, що дає притулок, — не одна вона репається під дощем і вітром. Те, що скинуте, майже мовчазне, тримається на підступах до землетрусу з нашими сухими віщими словами, зворушливими, як тризуб ночі в райдужній оболонці погляду.

КОРІНЬ

Пробудження у плинності, завоювання, обіцянка, репресії. Від початку до кінця пригода була скорботною, натовп у місячному сяйві. Ідіть живіть після цього!

По хисткій землі ступали одне за одним виснажені чоловіки й жінки. Раби потребують рабів, щоб вихваляти владу тиранів.

ВИГАДЛИВИЙ ОЧЕРЕТ

Мені вчувається дощ навіть тоді, коли це не дощ,
А ніч;
Я втішаюся зорею навіть тоді, коли це не зоря,
А білий м'якуш мій на рівні мулу.
Дитина зубками мене кусас.
Кохання безшумних вод!

Для глоду — соловейко,
Для мене ж — захват гри.

ВИСОКИЙ ВОДОГРАЙ

Тягнусь одвічно
Безсловесно
До губ твоїх коханих.
Мить, щосплива,
Мене впізна,
Хоч риси час мені стирає.

Закоханий у небо жайвір
Не кидає на землю пісні;
Так у житах гуляє вітер.

Підношу до троянди
Своє вогненне вістря.
Шпичак не нарікав!
Лише мій власний прах
Мене здолати годен.

НЕ ПРИХОДЬ НАДТО РАНО

Не приходь надто рано, кохання, йди далі;
Дерево затремтіло лиш за своє життя;
Весняні листочки пошматовані вітром.

Земля поверхню свою вгамовує
І глбини свої закриває.
Голе кохання, ти тут, плід буревію!
Я снів, як ти обтинаєш кору.

ЗАКОН ЗОБОВ'ЯЗУЄ

Зірка, що хрипіла своє незаперечне ім'я
Цього розкішного літа,
Лишилась пійманою дзеркалом черепиці.
Кровожерливий звір буде приручений!

Як тільки насуне могутня холодна ніч,
Де очі рано втрачають блиск мрійливий,
Слово альбатроса, я зроблю його диким.

МОРСЬКА ЗІРКА

В осередді моєї нічної мли
Підбурливий спалах
Кресонув об фартух шкіряний,
Яким я завжди оперезував
Свій бездіяльний стан.

Запевно, тихе слово Кассандри
Придатне — якому прийдешньому?
Чи ж треба, аби розкрилося
Поміж п'яти відмін моїх,
Притчею
З вигадки й правди?
Захищатися — річ мерз.енна.

Вище голову, ремісниче упрілий,
Якому кожне світло — мить!
Це джерело у небі,
Ця отрута, тисячу разів пита,
Не була висхлим місяцем,
Зіркою, сіллю натертою,
Дарунком випадкового Перехожого.

ЧОРНИЙ БАНТ

Я повторюю, Вродо,
Те, що я знаю вже,
Вродо закаляна,
Вродо обдерта,
Ти кохана моя,
Я твій жаданий.
Хліб, що ми печемо
Погожими ночами,
Схожий на старого короля,
Що ступає, з розведеними руками.

Зусібіч обступаймо,
Сміх у наших руках,
Одвічно на самоті.
Кошику з округлими кутиками,
Ми пропонуємо твої багатства.
Ми маємо молота
Відважну мову.
Ми — вірні
Зелених плаїв.

Що менше світла заломиться,
То лункіш очерет озветься
Під пальцями чулими.

Із збірки
«НІЧНІ ВІКНА і ДВЕРІ НА ДАХУ»
(1973— 1979)

КВАНТОВЕ

Позбавте всякої надії маленьких людей землі;
Не мурмотіть їхнього страху, ви, білильники забагатілі
завдяки Танталові!
Ви зламали двері сонячного Едему,
Виштовхали свою сміливість на
старі шляхи.

Чаклуни сліпучого мороку,
В'ється і виростає хрестоцвітій жасмин.
Вас вистежуватиме страх у ваших перших темних кімнатах!
Відтак настане ваше сп'яніння, прийдуть ваші таблиці, ваші
східці, ніщо.

Хто був провісником об'явлення?
Замок під безконечністю ваших ключів
Звільнив пітона, що звивавсь у своїй верші.
Головне, не кажіть нам: «Добри вечір».

ЛЕГКОВАЖНІСТЬ ЗЕМЛІ

Безтурботність, малюнок життя? Ми падаємо. Я вам пишу в перебігові падіння. Отже я відчуваю стан буття у світі. Людина теж руйнується, і як їй не розпадатись, якщо колись її зліплено? Триб долі крутиться навспак, і його зуби роздирають нас на шматки. Завдяки прискореному падінню, ми незабаром сполахнемо. Кохання — це чудова вуздечка, яка луснула і стала непотребом.

Нічого з цього не написано ні на визначеному небі, ні в жаданій книзі, яка поспішає за ритмічним калатанням нашого серця, відтак знемагає, тоді як наше серце і далі калатає.

ТІСНИЙ ОЛТАР

Віддаляються кроки, два пси валують,
Ніч тулиться в кутку.
Уповноважений рахунків темних вивертів
Вимірює пристанище корабля життя,
Між припливом і гаванню.
Він не може зволікати. Він його лише чекає.
Навіть зціпивши губи, він прийде нас поєднати,
Настільки наші груди зливаються;
Настільки хід збільшує ризик,
Тепер, коли палає наш смоляний замок.

Тут золотий полон і чорнота в просторі.
Ненавидіти, шукати втечі, о щиросердість ночі!
Вся заповзятість ночі без однієї неймовірності.

Із збірки
«У ПОШУКАХ ОСНОВ і ВИСОТИ»
(1971)

ПОГОРДЛИВЕ БЛАГАННЯ

Порятуйте нас, заколите, блискавице, згодо примарна, сміху, коли
здобич вислизне з рук, і навіть ти, суцільна й тривала ношо наслідкова,
чий тягар скеровує нас до нового бунту! Порятуйте нас, примуло й доле!

ХВІРТКА ДО РЯТІВНОЇ СМЕРТІ (вичерпний допит)

— Чортів гриб, смертельні ласощі,
Злочин безтурботний опісля зізнання.

— Я лише старий побожний лимар,
Я любив коней, зодягав їх.

— Ти був отруйний і був зрадником.

— У моїй майстерні я був сам, кажу вам,
Я шкіру розминав, її зшивав.

— Винний чи запідозрений, ти будеш тим,
Про кого Історія скаже: «Таким хотів він бути.
Хіба я така навіжена, аби йти ще далі?»

Чортів гриб, бранець саяливий,
Ти допоможеш відтворити образ;
Ти станеш іще ціннішим через нашу нещадність.

Повторюй: «Я зізнаюсь, пробачте, карайте».
І засвідчуй усім твоїм сном.

Заходить ніж, випадок чи щастя.
Людина сама себе вбила зі свободою в руці.

ТРИ ДИХАННЯ

Існує нечувана весна, розпорошена поміж порами року, заввишки аж під пахви смерті. Станьмо її теплом: ми понесем її очі.

Слово перекидає землі більше, ніж грабар.

Ми ніколи не будемо звертати досить уваги на манеру триматися, на жорстокість, на корчі, на вигадки, на рани, на красу, на ігри цієї жвавої трирукої дитини, що живе біля нас, і величає себе теперішнім часом.

БЕЗПРОСВІТНИЙ ПАРИЖ

Вулиця Севрської порцеляни,
Ворота перед крамницею «Вертіж»,
Полудень, і літо
Кидас на асфальт усі поривання.
Молода жінка,
Лінії тінь її відкритої сукні
У змові з її чарівним тілом,
Переслідує пробуджену мрію,
Сидить якраз на кам'янім порозі.
Я її називаю
Читачкою з дванадцятьма білими маками,
Полуденною,
Хоча вона ховає широко розплющені очі
І симетричні пальці.
Гортаючи відсутню книгу,
Вона залишається, я її втрачаю.
Не гаючись, на сусідній вулиці,
Силабу відлуння, коханку біжучу.

ПРОГОЛОШЕННЯ

З могилами порожніми
Світ, що ширяє,
Чи скоро впаде?

Міро,
Мазком своєї повіки
Розпали сварку між зірками,
Розважся в річницю!

Розкішний красеню!
А ніч, що плине проти течії без габи,
То дивовижна твоя наречена.

ВЧИНОК

Геніальний вчинок Родена полягає в тому, що він знав, як зодягнути Бальзака.

Пікассо — це голий Бальзак; але з руками Родена, повними вітру, плащем і долею Пікассо.

1961

СТОРІНКА РОДИЧІВ ПО ВИСХІДНІЙ ЛІНІЇ НА 1964 РІК

Спочатку був трубадур. Війон — на місці події; Данте — розчулений феодал — добирає кипарис для кленової плоті: д'Обіньє — надто змарнілий; Петрарка — малює разом із Джотто подвійну хризантему; Шекспір — нащадок Шекспіра; Луїза Лабе — виграла свої шпори в перемир'ї лілей, вона — коханка; Сен — перекидається на скло; хоча квадратне вітрило Ронсара має рифи⁷ із серпантину; Тереза д'Авіла і Сад — в найзухваліший спосіб виставлені напоказ; Расін — у світлотіні нас осяває; Шеньє — рішучий у біді; Пушкін — капітан-сгермейстер; пророча відрижка Вільяма Блейка; Кітс — схожий на Індімона, не прожив свого часу, не торкнувся жодного бар'єру, плавний світоносний бант; Леопарді — поетизує свій страх віщунський серед ночі природи; рука Гюго стискає перса Рут, спів бездоганний лине; Шатобріан — повен своїми дивацтвами, урна для слів; Віньї — натхненний у кутку, що вартий захоплення; Нерваль — володіє кращою, яка морить голодом; Бодлер — розчиняє рани розуму серця в суперницькому стражданні душі: Гельдерлін — у кристалому капелюсі, він, як німі — все знає; Малларме — дивний і умовний водночас; Ніцше — руйнує, ще не створивши, космічну галеру; Мелвілл — упевнений; По — і спереду й ззаду — мій свідок; знеможена Емілі Бронте — це подих; Рембо — не зневажає Країни, яку відкриває; Перлон — найелегантніший у непристойності; Лотреамон — блюзнір, людина добра, кладе край; дзвінок велосипеда Жаррі галюцинує лише в передмісті Парижа-столиці; Аполлінер — зрощує глибокий спів із пустослів'ям; Клодель — безвідповідальний; Сінг — усміхається нам із свого зеленого мису; Кафка — це наша піраміда; Рільке — про стягає нам конюшину з чотирма листочками смерті; Пруст раптом стає Піндаром; Реверді порожніє і зневажає успіх; я знову бачу Елюара; кого я не згадав, той був щасливий.

Ісайя, Соломон, Геракліт, Анаксимандр, Анаксагор, Лао Цзи, Арістотель, Есхіл, Софокл, Парацельс, Лульє, Майстер Екгарт, Сен-Жюст, Ван Гог не відчують холоду. Чекаючи на Андрія Рубльова ми вітаємо пана Верду.

⁷ Частина вітрила (перекл.)

ДО...

Ти — моє кохання стільки літ,
Туга перед стількома чеканнями.
І нічим їх не остудиш, не зістариш.
Навіть тим, що зичило нам смерті,
Від якої ми змогли порятуватись,
Навіть тим, що невідоме нам,
Ні моїми мандрами й вертаннями.

Мов зачинена самшитою віконниця,
Величезне щастя бути поруч
Стало нам гранітним кряжем,
Засвітилось нашим тихим сяєвом.

Кажу «щастя», о моя бентего!
Кожному розгадувати можна
Частку таїни свого кохання,
Не видаючи притому таємниці.
І боління, що приходять здалеку,
Зрештою собі дорогу знайдуть,
Де згущаються над нами хмари,
Їх по небу розганяючи щоразу.

Кажу «щастя» так, як відчуваю.
Ти здіймаєш знову верховину,
На яку зійде моє чекання,
Як для нас навіки щезне завтра.

1948 - 1950

ХИСТКИЙ ВІК

*На спогад про Фринсуазу та Мадлену
ЛсaI, їхній мамі, їхньому татові,
докторові Жану-Луї Леві.*

Я народився як стрімчак із своїми ранами. Не видужавши від власної забобонної юності, наприкінці кришталевої рішучості, я вступав у хисткий вік.

В теперішньому стані світу ми зробимо недоторкану надреальну свічку з крові і спатимемо поза сном.

Те, що довкола панус непомічене — це різні алхімії та їхні мандрівні вогники.

Творець — це песиміст, творчість — честолюбна і все ж оптимістична. Обертання твореного пристосовується до їхніх суперечливих наказів.

У вірності ми вчимося ніколи не бути втішеними.

Без підтримки берега, покладаєшся не на море, а на вітер.

Я зроду маю агресивне дихання.

Треба вітати тінь у примружених очах. Вона покидає сад, не зірвавши плоду.

Страждати від хвороби передчуття.

До поезії ніч вдається, пробудження розбивається, коли захоплюються висловлюванням. Хоч би яка була довжина її мотузки, поезія ушкоджується об нас, а ми — об її окувиди.

Трапляється, що наше серце б'ється, мов тіло його жене. А наше тіло — як смерть.

Неможливого нам не сягнути, але воно нам слугує за ліхтар. Ми уникнемо бджоли і змія, ми знехтуємо отрутою і медом.

Розквітлий глід був моєю першою абеткою.

Затишок — то злочин, зізналося мені джерело у своїй скелі.

Будь втішений. Помираючи, ти повертаєш усе, що тобі давали на борг: твоє кохання, твоїх друзів. Аж до цього живого, стільки разів одержуваного холоду.

Велика спільниця смерті та, що найкраще приховує свою мошву — пам'ять. Сучасниця нашої одісеї, яка триває всеньку безсонну ніч аж до світанку.

Людина: день всмоктує повітря, яке вона вдихає; земля поглинає рештки.

О надто байдужі слова, або так мляво сполучені! Гро в бабки, що неминуче, в руці пристойного шахрая, я викриваю тебе!

Убивство скинуло з мене обладунки назавжди. Ти є моїм скиненням обладунків назавжди. Котрого чути?

Хто наважиться сказати, ніби те, що ми зруйнували, варте у сто разів ліпшого, ніж те, що ми вимірювали й перетворювали, безугаву бурмочучи про руїни?

Жодна людина, якщо тільки вона — живий мрець, не може почуватись закоріненою в цьому житті.

Історія людства є довгою низкою синонімів однієї й тієї ж вокабули. Є такий обов'язок — суперечити цьому.

Того, що було, більше немає. Те, чого немає, має статися. Із лабіринту на два входи б'є джерело двох рук, повних завзяття. Хто, за браком духу вдихає мертвотну блідість, жахіття, сором'язливий рум'янець роздавальниці?

Яка мста виправдовує засоби? Немає мети, лише засоби довічні, щораз дедалі вигадливіші.

Позбавте твір його дихання, його незбагненної династії; спровадіть вільні мистецтва, якщо вони зовсім припинять думати. Це — бойня.

Незліченна підлість людини до людини, через приреченість і схильність, чи може вона зникнути завдяки тривалості серця? Дехто

невизначено клякне або спустошується над цим спадковим будівництвом.

Хоч би що я задумав, хоч би до чого вдався — це не є від суміжної смерті чи свободи відважної та піднесеної, яка рине вниз, коли я відчуваю обопільний обов'язок, але жнива й дзеркала нашого палючого світу.

Аж до самого кінця геній виривається; але він виривається страж даючи.

Скасовувати — убивати відстань. Боги помирають лише з нами.

Зализувати свою рану. Бал демонів відкривається з єдиним музикою.

Водночас жити, бути ошуканим життям, прагнути жити краще і влади — то пекло.

У цій людина увібрала всю нетерплячість і всі гримаси Всесвіту, ба навіть достеменні їхні протилежності. Це зменшувало її гіркоту, надавало підступного присмаку її сподіванням, які в такий спосіб відчужувалися, не зникаючи потай.

Біда часто винагороджує себе якоюсь ще більшою скорботою.

«Я бунтую — отже, я розгалужуюсь». Тож треба було говорити біля багаття з людьми, які піднімають свій заколот.

Коли сонце велить, діяти мало.

Ось як природа, коли вона намагається оздоровити котрусь гору після нашого збиткування.

Немилосердість далека, струмує безперервно і водночас незрушна. Такою гордий погляд її бачить.

Якщо ви відмовляєтеся від того, що вам пропонують, то станете котрогось дня жебраками. Жебраками, яким відмовлятимуть ще в більшому.

Відкривають справжнє світло лише внизу драбини, на протязі з дверей.

Звольте вдягати мене у ніжний сніг, о небеса, ви змушуєте мене пити ваші сльози.

Страждання — то останній плід; він безсмертний ще від юності.

Рушати в дорогу пішки, і до вечора її топтати, усвідомлювати її, краще обмірковувати цю дорогу, яка, всупереч повним ненавісті коням, що їх міняєш, показує нам соломинки задоволених бажань і землю, розіп'яту птахами.

1963 - 1965

Із збірки
«ВДАЛИНІ ВІД НАШОГО ПРАХУ»
(1926 — 1982)

ЛИХОСЛІВ'Я ПІД ВЕРБАМИ

Я прощаю тобі ти зараз помреш
Від душевного спокою що мене обвиває

Я не зичу цього твоїй таїні
І як вірити своїм докорам сумління

Шаленство дня — моя пожива
Більш ніж камінь що тебе присипляє.

НІЧНАЗЕМЛЯ

Щоб те саме кохання повернулось
У цей димар що димує
У цей будинок що кров'ю спливає
Хай ліпше була б тут пустка
Тільки б вони були щасливі ті що вбили
На змієвім горищі!

1926

ДО ТОГО, ЯК ПОЗНАЙОМИТИСЯ З ТОБОЮ..

До того, як познайомитися з тобою, я їв і був голодний, пив — і спрага не полишала мене, добро і зло мені були байдужі, я не був самим собою, а своїм ближнім.

Я той, хто ніколи не ходив, а плавав, літав серед вас.

ЧУДОВАЗЛУКА

Приплив моїх рук наближається;
Сіра сіль скипає зеленню,
Зірки тужливо ридають,
Глісери талан свій шукають:
Високе море одіж мою розстеляє,
Низьке сонце смерть мою зодягає.

У вітрах багряного забуття,
Сонце стирає між барвами межі,
Нечуло відбілює мої одежі.

АЛЬБЕР КАМЮ
(Замість післямови)

РЕНЕ ШАР⁸

Важко на кількох сторінках висвітлити творчість такого поета, як Рене Шар, але можна хоча б означити його місце в нашій літературі. Деякі художники заслуговують на те, щоб ми користувалися найпершою можливістю виразити їм, навіть не вдаючись у тонкощі, свою подяку. І я щасливий, що німецьке видання моїх улюблених поезій Рене Шара дало мені нагоду сказати, що я вважаю його найбільшим з-поміж наших живих поетів, і що «Шаленство і таїна» — найчуждовіше явище французької поезії після «Осяяння»⁹ й «Алкоголів»¹⁰.

Новизна Шара справді приголомшує. Він, звичайно, пройшов через сюрреалізм, але затримався на ньому рівно настільки, щоб усвідомити: його хода набагато впевненіша, коли він ступає одинцем. В кожному випадку, коли він опублікував «Лише ті залишаються...», то дрібки віршів виявилось досить, щоб над нашою поезією повіяв вільний і свіжий вітер. Після того як наші пости впродовж стількох років займалися головним чином виготовленням «витончених дрібничок»¹¹ і залишали лютню, тільки щоб засурмити в ріг, поезія, зрештою, стала очищувальною ватрою. Вона палала, як ті вогні із трав, котрі на поетовій батьківщині сповнюють пахощами повітря й угноюють землю. Тепер нам є чим дихати. Таїна природи, джерельна вода, світло ринули в кімнату, де перед тим поезія забавлялася тінями й відлуннями. Ми цілком можемо назвати це поетичною революцією.

Але я б не захоплювався так новизною поезії Шара, якби джерело її не було прадавнім. Це — трагічний оптимізм досократівської Греції, і Шар повноправно стає нині його виразником. Від Емпедокла до Ніцше його секрет передавався від вершини до вершини, і після довгої перерви цю сувору й рідкісну традицію прийняв Шар. У його патляючих образах тліє вогонь Етни, королівський вітер Зільс-Марія¹² обвіває його

⁸ Передмова до поетичної збірки Р. Шара німецькою мовою, виданої у ФРН 1959 року.

⁹ Назва збірки віршів Артюра Рембо. — (Прим. перекл.).

¹⁰ Назва збірки віршів Гійома Аполлінера. — (Прим. перекл.).

¹¹ Цитата із сонета Ст. Малларме. — (Прим. перекл.).

¹² За легендою, у кратер вулкана Етна кинувся грецький філософ Емпедокл; в с. Зільс-Марія, що в Швейцарії, жив Ф. Ніцше. — (Прим. перекл.).

рядки й наповнює їх шумом свіжих і нуртуючих вод. Те, що Шар називає «мудрістю із слізьми на очах», його вірші відроджують у суголоссі з нашими поразками.

Одночасно прадавня й нова, ця поезія поєднала вишуканість і простоту. Вона несе у своєму запалі світло й морок. В краю яскравого світла, де Шар народився, люди знають, що сонце інколи буває темним. О другій годині пополудні, коли земля знемагає від спеки, її покриває чорний серпанок. Так само, коли поезія Шара видається затемненою, це відбувається від несамовитого стиснення образу, від згущення світла, що позбавляє його безтілесної прозорості, яку ми обожаємо лиш за те, що вона не вимагає жодного зусилля від нас са мих. Проте ця темна пляма на залитій сонцем рівнині скріплює собою безмежні обшири світла, де чітко проявляються обличчя. Так, у центрі «Розпиленої поеми» живе якийсь загадковий вогонь, а довкола цього безупинно нуртують потоки гарячих образів.

•Ще й завдяки цьому поезія Рене Шара з такою повнотою відповідає нашим сподіванням. У мороці, в якому ми просуваємося і нерухоме й обтічне небесне світло Валері нічим не змогло б нам зарадити. Він був би джерелом ностальгії, але не підтримки. А в незвичній і точній поезії Шара світиться сам морок, і ми знову набуваємо здатності йти. Цей поет на всі часи знаходить безпомилкові слова саме для нашої епохи. Він у самому осерді герцю, він дає визначення натни бідам і нашому відродженню: «Якщо ми живемо в блискавці, то ноии серце вічності».

Поезія Шара й справді живе в блискавці, і це не просто метафора. У ньому людина й художник крокують поруч. Вчора він боровся з гітлерівським тоталітаризмом, нині — з усілякими різновидами нігілізму, який роздирає наш світ у взаємній ворожнечі співучасників. У спільній боротьбі Шар сповідує жертовність, але не захват. «Живи в кидку, не на бенкеті, не в епілозі». Поет бунту і свободи, він ніколи не визнавав половинчастості і ніколи не плував, за його власним висловом, бунт із роздратуванням. Можна повторювати до безконечності, — і це щоденно підтверджується, — що є два види бунту: перший таїть у собі прихований потяг до рабства, другий безнадійно обстоює вільний порядок, де, як чудово висловився Шар, хліб буде зцілений. Шар усвідомлює, що зцілити хліб означає відвести йому його справжнє місце — над усіма доктринами, — і повернути йому смак приязні. Це допомогло Шару уникнути долі стількох ефектних бунтівників, які зрештою стають поліцаями або ж їхніми посіпаками. Він завжди буде вище за тих, кого називав «точильниками гільйотини». Він не бажає в'язничного хліба, і хліб у його хаті буде смачніший нетязі, ніж прокуророві.

Не дивно, що цьому співцеві бунтівників вдається з такою легкістю бути і співцем кохання. Воно живить коріння його поезії ніжні і свіжі. Цілий пласт його моралі й творчості відбитий в гордій фразі із «Розпиленої поеми»: «Схиляйся лише в коханні». Оскільки йому йдеться справді про те, щоб схилитися, то мужнє кохання, яке проймає його вірші, позначене глибокою лагідністю.

Це надає йому відваги у нашій заплутаній сучасній історії, навіть у розпалі свого — нашого спільного — герцю з нею, — відстоювати й оспівувати її красу, чию відчайдушну жагу вселила в нас сама історія. Справді, краса постає в чудовних «Аркушах Гіпноса» розпечена, як зброя нескорених, черлена, волога від незвичного хрещення й увінчана язиками полум'я. Нарешті ми її бачимо, як є: не анемічна богиня академій, а наша подруга, коханка, супутниця наших днів. Знайшовся поет, який у розпалі боротьби наважився крикнути: «У нашому мороці немає місця для краси». Ось тому перед лицем нігілізму і всупереч усім зреченням сьогодення кожний вірш Рене Шара — це віха на шляху сподівань.

Чи може сучасний поет дати нам більше, ніж Шар? Посеред наших зруйнованих цитаделей знову існує, завдяки його таємничому і щедрому мистецтву, жінка, спокій і важка свобода. І це зовсім не відволікає нас від боротьби, оскільки ми дізнаємося, що повернені нам скорби — єдине, заради чого варто боротися. Не ставлячи перед собою такої мсти, а лише в силу того, що він ні від чого не відвернувся у нашому сьогоденні, Шар не лише виражає наш час, він ще й поет нашого завтра. Він один, але його мистецтво об'єднує, і до нашого захоплення ним домішується велетенська братерська теплота, яка допомагає досягати кращим плодам. Від такого мистецтва ми з упевненістю можемо чекати підтримки й прозріння. Такі твори — вісники правди, тієї втраченої правди, до якої віднині нас наближає кожен натовпний день, хоча ми так довго не могли нічого сказати про неї, крім того, що вона — наша єдина вітчизна і вдалині від неї ми знемагаємо, як вигнанці. Проте слова, зрештою, приходять, мерехтить світло, вітчизна скоро віднайде ім'я. Прекрасний поет уже сповіщає про це і, щоб виправдати день сьогоднішній, нагадує нам, що правда — це «земля і шепіт серед безликих світил».

ЗМІСТ

Із збірки «МОЛОТ БЕЗ МАЙСТРА» (1934)

Смолоскип марнотратця. Переклав Олег Жупанський

Правда триває. Переклав Олег Жупанський

Можливе. Переїсте Олег Жупанський

Стрижій дерев вистриг тирс. Переклав Олег Жупанський

Могутні метеори. Переклав Олег Жупанський

Перекинчики. Переклав Олег Жупанський

І залізна маска. Переклав Олег Жупанський

Суворий урок. Переклав Олег Жупанський

Чудова споруда і передчуття. Переклав Олег Жупанський

Шалена троянда. Переклав Олег Жупанський

Ось. Переклав Олег Жупанський

Любов. Переклав Роман Осадчук

Двійник. Переклав Олег Жупанський

Зубчасте. Переклав Олег Жупанський

Легені. Переклав Олег Жупанський

Фатальний сон. Переклав Олег Жупанський

Пост\|. Переклав Олег Жупанський

І несамопитий ремісник. Переклав Олег Жупанський

Співучі сонця. Переклав Олег Жупанський

Ти розплющуєш очі... Переклав Олег Жупанський

Розкіш. Переклав Олег Жупанський

Зяхопом метали. Переклав Олег Жупанський

Ланцюг. Переклав Олег Жупанський

Тій яка житиме завтра. Переклав Олег Жупанський

Спостерігачі і мрійники. Переклав Олег Жупанський .

Рівнина. Переклав Олег Жупанський

Зіткнення. Переклав Олег Жупанський 32

Історична. Переклав Олег Жупанський 34

Кохання, де Саде, нарешті врятоване від бруду неба, цієї спадщини
вистачить, щоб людям пережити голод. Переклав Олег Жупанський . 35

Кат самоти. Переклав Олег Жупанський 36

Схил. Переклав Олег Жупанський 37

Просвіт. Переклав Олег Жупанський 38

Звичайна присутність. Переклав Олег Жупанський 39

Із збірки «НАДВОРІ ПІЧ ПІДВЛАДНА» (1936— 1938) 41

Чотири доби. Переклав Олег Жупанський 41

Підтримка королеви. Переклав Олег Жупанський 43

Чим живиться повернення. Переклав Олег Жупанський 44

У полоні прощання. Переклав Олег Жупанський 45

Охоронцям вогню. Переклав Олег Жупанський 46

Певність. Переклав Олег Жупанський 47

Ворожбит на облатках. Переклав Олег Жупанський 48

Італійка з картини Коро. Переклав Олег Жупанський 49

Потверджувати життям. Переклав Олег Жупанський 50

Пора запони. Переклав Олег Жупанський 51

Ославлені жнива. Переклав Олег Жупанський	52	
Прощення. Переклав Олег Жупанський	53	
Із збірки «ШАЛЕНСТВО І ТАЇНА»	54	
Доказ. Переклав Олег Жупанський	54	
Прощання з вігrom. Переклав Олег Жупанський	.55	
Насильства. Переклав Олег Жупанський	56	
Подруга кошикаря. Переклав Олег Жупанський	57	
Молодість. Переклав Олег Жупанський	58	
Календар. Переклав Олег Жупанський	59	
Будинок ігумені. Переклав Олег Жупанський	60	
Аби нічого не змінилося. Переклав Олег Жупанський	61	
Вивільга. Переклав Олег Жупанський	63	
Леоніди. Переклав Олег Жупанський	64	
Луї Кюрель де ля Сорг. Переклав Роман Осидчук	65	
Недоречність. Переклав Олег Жупанський	66	
Жити з такими людьми. Переклав Олег Жупанський	67	
Пісня протесту. Переклав Олег Жупанський	68	
Свобода. Переклав Олег Жупанський	69	
Супровід. Переклав Олег Жупанський	70	
Сила тяжіння. Переклав Олег Жупанський	71	
Ровісир Піт. Переклав Олег Жупанський	73	
Аркуші Гіпноса (1943 — 1944)	74	
Лубова троянда. Переклав Олег Жупанський	112	
Па поверхні скрижанілого озера. Переклав Олег Жупанський	113	
Малюнок в'язня. Переклав Олег Жупанський	114	
Птах... Переклав Олег Жупанський	115	
Іноді закон буває жорстокий. Переклав Олег Жупанський	116	
На віконниці одного вікна. Переклав Олег Жупанський	117	
Тор. Переклав Олег Жупанський	118	
Сутінки. Переклав Олег Жупанський	119	
С Переклав Олег Жупанський	120	
Ця мла, що нас вела. Переклав Олег Жупанський	121	
Поверніть їм... Переклав Григорій Конур	122	
Скажи... Переклав Олег Жупанський	123	
Таки рівні. Переклав Роман Осадчук	124	
ОоппегъасН МійЫе. Переклав Олег Жупанський	125	
Конвалія. Переклав Олег Жупанський	126	
Поріг. Переклав Олег Жупанський	127	
Водяний пил. Переклав Олег Жупанський	128	
Муки, вибух, мовчання. Переклав Григорій Конур	129	
Жакмар і Жюлія. Переклав Роман Осадчук	130	
Бюлетень бімсів. Переклав Роман Осадчук	131	
Акула і чайка. Переклав Олег Жупанський	132	
Марта. Переклав Роман Осадчук	133	
Володар. Переклав Роман Осадчук	134	
Пісня про оксамит у рубчик. Переклав Олег Жупанський	136	
Метеор 13 серпня. Перекипав Олег Жупанський	137	

Ліра. Переклав Олег Жупанський	139	
Розкошування. Переклав Олег Жупанський	140	
Перші хвилини. Переклав Роман Осадчук	141	
Серпокрилець. Переклав Олег Жупанський	142	
Досить рити. Переклав Олег Жупанський	143	
Вірність. Переклав Олег Жупанський	144	
Із збірки «ТІ, ХТО ВСТАС НА ЗОРІ» (1947 — 1949)		145
Порада вартового. Переклав Олег Жупанський	145	
Піренеї. Переклав Олег Жупанський	146	
Хай живе! Переклала Євгенія Кононенко	147	
На верховинах. Переклав Олег Жупанський	148	
Лабіринт. Переклав Олег Жупанський	149	
Звільнений у відпустку. Переклала Євгенія Кононенко		150
Правда визволить нас. Переклав Григорій Конур	151	
Розрита гора. Переклав Олег Жупанський	152	
Шибка. Переклав Олег Жупанський	153	
Праведні ночі. Переклав Олег Жупанський	154	
Потаємна кохана. Переклав Роман Осадчук	155	
Анукіс і згодом Жанна. Переклав Роман Осадчук	156	
Схованка у струмку. Переклав Роман Осадчук	157	
«Сонце обертається...» Переклав Олег Жупанський	158	
Посмертна маска. Переклав Григорій Конур	159	
Лишайники. Переклав Олег Жупанський	160	
Винахідники. Переклав Григорій Конур	161	
Сеньйори із Моссана. Переклав Олег Жупанський	163	
Вщерть. Переклав Олег Жупанський	164	
Вони привілейовані... Переклав Олег Жупанський	165	
Навіщо піддаватися? Переклав Григорій Конур	166	
Кожне життя... Переклав Олег Жупанський	167	
Із збірки «СЛОВО-АРХІПЕЛАГ» (1952— 1960)		168
Ласко. Переклав Роман Осадчук	168	
Чотири зачарування. Переклав Роман Осадчук	170	
Обачна. Переклав Роман Осадчук	172	
До дерева-брата у лічені дні. Переклав Олег Жупанський	173	
Сумирна людина. Переклав Олег Жушнський	174	
На фронтоні однієї романської церкви. Переклав Олег Жупанський		175
Змійка. Переклав Роман Осадчук	176	
Задля поновлення стосунків. Переклав Олег Жутінський	177	
Ліс Епти. Переклав Роман Осадчук	178	
Перемога-спалах. Переклав Роман Осадчук	179	
Кімната у просторі. Переклав Роман Осадчук	180	
Приплив. Переклав Роман Осадчук	181	
Запрошення. Переклав Всеволод Тканенко	182	
Уражене дерево. Переклав Олег Жупанський	183	
Дев'ять спасибі Вісйрі да Сілва. Переклав Роман Осадчук	184	
Одна та інша. Переклав Роман Осадчук	186	
Про ніч без оздоб. Переклав Олег Жупанський	187	

Число чотири. Переклав Роман Осадчук	189
Вихід. Переклав Олег Жупанський	191
Прометесві-Ломикаменю. Переклав Олег Жупанський	192
Іду стежинами. Переклав Роман Осадчук	193
Назвати своє ім'я. Переклав Роман Осадчук	194
Дорога. Переклав Роман Осадчук	195
Якщо... Переклав Олег Жупанський	196
Із 1943. Переїсте Роман Осадчук	197
Замах косою. Переклав Олег Жупанський	198
Непророковане майбутнє. Переклав Олег Жупанський	199
Ми гадаємо. Переклав Олег Жупанський	200
Сходження ночі. Переклав Олег Жупанський	201
Ми маємо. Переклав Олег Жупанський	202
Діяти всупереч. Переклав Олег Жупанський	204
Монмірайське мереживо. Переклав Роман Осадчук	205
Обвал. Переклав Олег Жупанський	207
Із збірки «ВТРАЧЕНА ГОЛИЗНА» (1964 — 1970)	208
Згасання тополі. Переклав Олег Жупанський	208
Марево шпилів. Переклав Олег Жупанський	209
Поблизу міста Асреа. Переклав Олег Жупанський	210
Всниск. Переклав Олег Жупанський	211
Ельзаські береги. Переклав Олег Жупанський	212
Сторож безмовного. Переклав Олег Жупанський	213
Збіг різних обставим. Переклав Олег Жупанський	214
Роз'ятрена жага. Переклав Олег Жупанський	215
Служниця. Переклав Олег Жупанський	216
Ілоріц. Переклав Олег Жупанський	217
Нічиє майно. Переклав Олег Жупанський	218
Останній щабель. Переклав Олег Жупанський	219
Розпорошена межа. Переклав Олег Жупанський	220
Весь у роботі. Переклав Олег Жупанський	222
Припутень. Переклав Олег Жупанський	223
Суцільне цвітіння. Переклала Євгенія Кононенко	224
Вихід. Переклала Євгенія Кононенко	225
Безсловесна гра. Переклав Олег Жупанський	226
Ціна глини. Переклав Олег Жупанський	227
Гришвилчсння. Переклав Олег Жупанський	228
Весь час незрима. Переклала Євгенія Кононенко	229
Пі вічне, ні швидкоплинне. Переклав Олег Жупанський	230
Решето. Переклав Олег Жупанський	231
І Іавіть якіцо... Переклав Олег Жупанський	232
Поцілунок. Переклав Олег Жупанський	233
Радість. Переклав Олег Жупанський	234
Із збірки «ЧАРІВНА НІЧ, ЩО СЯЯЛА ДОВКРУЖ» (1978)	235
Призначення наших віддалини. Переклав Олег Жупанський	 235
Віконниці навстіж. Переклав Олег Жупанський	236
А кисм їм по голові, скажу вам по секрету.	

Переклав Олег Жупанський	238	
Та про. Переклав Олег Жупанський	239	
Хуртовина. Переклав Олег Жупанський	240	
Осідлий вогонь. Переклав Олег Жупанський	241	
Випроба простотою. Переклав Олег Жупанський	242	
Із збірки «ЛОВЧИ ПАХОЦІ» (1972 — 1975)	243	
Віікач з архіпелагу. Переклав Олег Жупанський	243	
Коги і смерть. Переклав Олег Жупанський	244	
Сп'яніння. Переклав Олег Жупанський	245	
Понтонери. Переклав Олег Жупанський	246	
Під листям. Переклав Олег Жупанський	247	
Із збірки «ПІСНІ ІЗ БАЛАНДРАНА» (1975— 1977)		248
Просто. Переклав Олег Жупанський	248	
Корінь. Переклав Олег Жупанський	249	
Вигадливий очерет. Переклав Олег Жупанський		250
Високий водограй. Переклав Олег Жупанський	251	
Не приходить надто рано. Переклав Олег Жупанський	252	
Закон зобов'язує. Переклав Олег Жупанський	253	
Морська зірка. Переклав Олег Жупанський	254	
Чорний бант. Переклав Олег Жупанський	255	
Із збірки «НІЧНІ ВІКНА І ДВЕРІ НА ДАХУ» (1973 — 1979)		256
Квантове. Переклав Олег Жупанський	256	
Легковажність землі. Переклав Олег Жупанський	257	
Тісний олтар. Переклав Олег Жупанський	258	
Із збірки «У ПОШУКАХ ОСНОВ І ВИСОТИ» (1971)	259	
Погордливе благання. Переклав Олег Жупанський	259	
Хвіртка до рятівної смерті. Переклав Роман Осадчук	260	
Три дихання. Переклав Олег Жупанський	261	
Безпросвітний Париж. Переклав Олег Жупанський	262	
Проголошення. Переклав Олег Жупанський	263	
Вчинок. Переклав Олег Жупанський	264	
Сторінка родичів по висхідній лінії на 1964 рік.		
Переклав Олег Жупанський	265	
До... Переклав Всевола) Ткаченко	267	
Хисткий вік. Переклав Олег Жупанський	268	
Із збірки «ВДАЛИНІ ВІД НАШОГО ПРАХУ» (1926 — 1982)		272
Лихослів'я під вербами. Переклав Олег Жупанський	272	
І ічна земля. Переклав Олег Жупанський	273	
До того, як познайомитися з тобою... Переклав Олег Жупанський		274
Чудова злука. Переклав Олег Жупанський	275	
Замість післямови. Камю Альбер. Рене Шар. Переклав Олег Жупанський.....		276